

planinski

V E S T N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895

113. LETO / FEBRUAR 2008 / 3,12 EUR

Revija
Planinske zveze
Slovenije

2

Muzejsko in arhivsko gradivo
Sir Edmund Hillary (1919-2008)

POHODNIK

ŠMARTINSKA 152,
BTC-HALA A, LJUBLJANA
tel: 01 585 26 30
e-mail: pohodnik@univet.si
www.pohodnik-si.com

- **turne vezi**
- **turne smučiči**

KO GRE ZARES, JE LE NAJBOLJŠE DOVOLJ DOBRO.

www.logos-trend.si

AFS EVOLUZIONE

Čevlji s tehnologijo asoframe za zimske vzpone in ledeniške ture.

AFS 8000

Vrhunski čevlji za plezanje v najbolj ekstremnih razmerah. Preciznost ob majhni teži je zaslug tehnologije asoframe. Dodatna izolacija thinsulate™ notranjega čevlja.

POWERMATIC 400GV

Tehnično dovršeni gornjiški čevlji, namenjeni kopnim turam v visokogorju, hoji po zavarovanih plezalnih poteh, trekingu.

ALPINIST GV

Dovršeni univerzalni gornjiški čevlji iz vodoodpornega usnja z membrano goreteks.

PRODAJNA MESTA

BRIDGEDALE

Ljubljana	FABIANI [Vič, Ribji trg, Slovenska cesta, City Park] POHODNIK [BTC - hala A] HERVIS [Vič, City Park]
Kamnik	ANNAPURNA WAY FABIANI [Mercator]
Kranj	3S SPORT FABIANI [Supernova, Glavni trg]
Jesenice	HERVIS [Interspar]
Idrija	HERVIS
Kranjska Gora	M in R, d.o.o.
Kobarid	KEJŽAR
Nova Gorica	SPORTLAND FABIANI
Koper	SUVEL SPORT FABIANI [Mercator] HERVIS [Mercator]
Novo mesto	FABIANI HERVIS

EXPEDITION SUMMIT KNEE

Zelo tople dokolenke z velikim deležem volne in izolacijo s termalnimi vlakni isofil®.

EXPEDITION SUMMIT

Zelo tople nogavice z velikim deležem volne in izolacijo s termalnimi vlakni isofil®.

PRODAJNA MESTA ASOLO

www.asolo.si

Ljubljana	ANNAPURNA WAY HERVIS [Vič, City Park] INTERSPORT [Šiška, Šubičeva]
Kamnik	POHODNIK [BTC - hala A]
Kranj	3S SPORT HERVIS INTERSPORT [Kranj 1 in 2]
Jesenice	HERVIS
Kranjska Gora	INTERSPORT
Kobarid	SPORTLAND
Idrija	M in R, d.o.o.
Ajdovščina	INTERSPORT
Nova Gorica	INTERSPORT in SUVEL
Koper	HERVIS
Novo mesto	HERVIS
Krško	HERVIS
Celje	HERVIS in MAXI ROSSI
Velenje	HERVIS
Ravne na Kor.	KO-MO
Maribor	HERVIS in INTERSPORT
Murska Sobota	HERVIS

Izdajatelj in založnik:

Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.
Planinski vestnik objavlja izvirne
prispevke, ki še niso bili objavljeni
nikjer drugje.

108. letnik

Naslov uredništva:

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

Uredništvo Planinskega vestnika

Dvoržakova ulica 9, p.p. 214

SI-1001 Ljubljana

telefon: 01 434 56 87, faks: 01 434 56 91

e-pošta: pv@pzs.si

http://www.planinskivestnik.com

Odgovorni urednik: Vladimir Habjan

Uredniški odbor:

Marjan Bradeško, Marjeta Keršič-Svetel,

Andrej Mašera, Mateja Pate,

Emil Pevec (tehnični urednik),

Andrej Stritar (namestnik odgovornega

urednika), Slavica Tovšak

Grafična priprava:

Repro studio SCHWARZ, d.o.o.

Tisk: SCHWARZ, d.o.o.

Naklada: 5100 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte po elektronskem mediju na naslov uredništva ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne vračamo. Številka transakcijskega računa PZS je 05100-8010489572, odprt pri Abanki, d.d., Ljubljana. Naročnina 31,30 EUR, 55 EUR za tujino, posamezna številka 3,12 EUR. Članarina PZS za člane A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva. Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve izdajatelja ni dovoljeno. Uredništvo si pridržuje pravico do objave ali neobjave, krajsanja, povzemanja ali delnega objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.

Program informiranja o planinski dejavnosti sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport, Ministrstvo za kulturo in Fundacija za financiranje športnih organizacij v Republiki Sloveniji.

Slika na naslovnici: Pot v snegu

foto: Oton Naglost

Skrb za planinsko pisno kulturno dediščino

Čeprav živimo v svetu globalnih informacij, elektronskega poslovanja in shranjevanja podatkov na elektronskih medijih, je naša preteklost še vedno vezana na zapise na papirju. Prav zato smo zavezani, da v mejah zavezujoče zakonodaje poskrbimo za hrambo tistega dokumentarnega gradiva, ki ima lastnosti arhivskega gradiva in s tem trajen pomen za našo zgodovino. V letu 2006 sprejeti Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih in v istem letu sprejeta Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva govorita o pogojih za hrambo arhivskega gradiva. V prvi vrsti mora imetnik arhivskega gradiva poskrbeti za ustreznost prostorov in opreme za hrambo. Arhivski depo mora biti poseben prostor, varen pred vdori vode, zaščiten pred neustrezno vlago, temperaturo, vdorom ultravijoličnih žarkov in drugimi škodljivimi vplivi. Opremljen mora biti s kovinsko opremo, higrometri, termometri, javljalci požara, vanj smejo imeti dostop le pooblaščen osebe. Posebno skrb zasluži hramba fotografskega gradiva. Črno-bele fotografije in negativi morajo biti shranjeni pri temperaturi pod 18 °C in pri relativni vlagi 30-40 %. Barvne fotografije zahtevajo nekoliko drugačne pogoje. Prostor mora biti hladen (pod 2 °C), relativna vlaga pa mora biti 30-40 %. Le v takih primerih lahko zagotavljamo obstojnost in trajnost fotografije.

In kako se zahtevanim standardom približuje Planinska zveza Slovenije, za katero je pristojen Arhiv Republike Slovenije? Gradivo in muzealije, ki so jih med drugim darovala celotna slovenska planinska javnost in številna planinska društva, so v preteklosti doživljali pravo kalvarijo v boju za zagotovitev primernih prostorov. Starejši planinci se spominjajo časov, ko je v letih po vojni izbruhnil požar v prostorih, kjer je bila hranjena dokumentacija, in so se preostanki obsežnega gradiva selili sem ter tja, dokler niso pristali v depojih Zgodovinskega arhiva Ljubljana. Od tam je gradivo prevzela komisija za muzejsko dejavnost, ustanovljena v času, ko je bil predsednik Planinske zveze Slovenije Andrej Brvar. Člani komisije so gradivo in muzealije uredili, popisali in ga predali delno v Arhiv Republike Slovenije, delno pa skupaj z muzealijami v Triglavsko muzejsko zbirko v Mojstrani. Več tisoč negativov na steklu (okoli 3500) je bilo skupaj s fotografijami in v soglasju ter s finančno pomočjo Arhiva Republike Slovenije in Planinske zveze Slovenije predano v identifikacijo častnemu predsedniku Planinske zveze Slovenije Vlastu Kopaču in Binetu Vengustu. Svojo vlogo sta opravila po svojih močeh in identificirala vsaj 50 % posnetkov na steklu. Pravkar se pripravlja predaja dvojnic preslikanih in delno identificiranih fotografij iz Arhiva Republike Slovenije v Planinsko zvezo Slovenije. Toda kam? Ali ima Planinska zveza Slovenije zagotovljene pogoje za hrambo, kot jih zahteva zakonodaja? Ali jih ima Triglavsko muzejska zbirka v Mojstrani? Odgovora na obe vprašanji sta žal negativna. Odbrano gradivo za muzej je razpršeno na lokaciji muzeja v Mojstrani in na Dovjem. Najbolje varovan je tisti del arhivskega gradiva Planinske zveze Slovenije, ki ga v količini 199 tehničnih enot, (kar pomeni 29,4 tekočih metrov) za obdobje od 1902 do 1992 hrani Arhiv Republike Slovenije. Pri slednjem se v Slovenskem filmskem arhivu hrani tudi filmsko gradivo Planinske zveze Slovenije, ki je popisano in urejeno ter ima vse pogoje za tovrstno hrambo.

Ob dejstvu, da je bil v letu 2007 postavljen temeljni kamen Slovenskega planinskega muzeja, si želimo, da gradivo do njegove izgradnje ne bi bilo še bolj uničeno in poškodovano. Po znanih informacijah pogoji za hrambo v Mojstrani niso zagotovljeni, čeprav se zlasti France Malešič, zdravnik, gorski reševalec in planinski pisec, trudi, da bi identificiral čim več planinskih fotografij. Tudi sama Planinska zveza Slovenije bo morala na lokaciji na Dvoržakovi 9 ali kje drugje najti primerne prostore, da primerno ohrani pisno kulturno dediščino, med katero spada tudi gradivo Planinskega vestnika.

Slavica Tovšak

V tej številki Planinskega vestnika objavljamo anketo o vsebini Planinskega vestnika. Bralce naprošamo, da jo izpolnijo in pošljejo na naslov uredništva.

Vsebine vseh Planinskih vestnikov od leta 1895 do danes na www.pvkazalo.si

TEMA MESECA 4-15
Slovenska filmska alpinistična
dediščina
Marta Rau Selič

O planinskih arhivih
Vladimir Habjan

Muzejsko in arhivsko gradivo
Elizabeta Gradnik

Naveza za vrhove prihodnosti
Miro Eržen

PLANINSTVO 16-59
»Ves svet je ležal pod mojimi
okornimi čevlji«
Andrej Mašera

Uspešna šola v Nepalu
Vladimir Schlamberger - Vako

Ang Tshering
Tone Škarja

Na obisku v treh planinskih kočah
Miro Ličof

No Picnic on Mount Kenya
Andrej Mašera

Jalovec pozimi
Ingrid Peršolja

Zakaj na Učko?
Borut Mencinger

Učka – moja lepotica
Marinka Koželj Stepic

Kebnekaise
Jože Drab

Vreme in razmere v gorah
v meteorološki jeseni 2007
Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

GALERIJA 60-63

Obrazi Jalovca
NA TURO 64-67

Skozi Vrata na Olševo
Boris Gaberšček

Sternspitze (2497 m),
skupina Ankogla
Tomaž Hrovat

ALPINIZEM 68-74

Drohmo in Patibara
Miha Valič

Rocktoberfest
Martina Čufar

NAŠA SMER 75-77

Ledni slap Lucifer
Marta Krejan

Novice iz vertikale 78
Literatura 79

Planinsko branje nekoč 82

Novice in obvestila 84

Kako poznamo naše gore? 96

Slovenska filmska alpinistična dediščina

Kaj je shranjeno v Slovenskem filmskem arhivu pri Arhivu R Slovenije

✍ Marta Rau Selič

V letu 2005 je minilo 30 let, odkar se je slovenski alpinizem povzpел v svetovni vrh in zapisal med vidne osvajalce himalajskih vršacev. Prelomnico pomeni alpinistična odprava na Makalu leta 1975, ki jo je vodil Aleš Kunaver, vendar več o odpravi kasneje. Da bi dostojno obeležili obletnico pomembnega dogodka, smo tudi v Slovenskem filmskem arhivu pri ARS pogledali, kaj je o dogajanjih zabeležila kamera. Himalajski filmi v naših depojih imajo velik pomen za slovensko filmsko dediščino in zgodovino svetovnega alpinizma.

Aleš Kunaver je skoraj dvajset let utiral slovensko himalajsko pot in jo pripeljal v svetovni vrh. Ta v svetovni himalajski zgodovini nima primerjave, saj ni naroda, ki bi v 15 letih, od 1960 do 1975, od himalajskega začetnika dosegel himalajski vrh in na njem ostal tako rekoč do danes. Na svetu tudi ni naroda, ki bi imel prvenstvene smeri v vseh osemtisočakih »tretjega zemeljskega pola«, kot alpinisti imenujejo trojico najvišjih gora: Makalu, Everest in Lhotse. Slovenski filmski arhiv pri ARS hrani filme, ki jih je posnel prvi slovenski snemalec himalajskih filmov Aleš Kunaver na prvih jugoslovanskih alpinističnih odpravah v Himalajo in Hindukuš. Poleg njegovih hrani tudi filme, ki so jih posneli drugi alpinisti, člani odprav, ki jih je vodil in načrtoval on.

Filmski posnetki med Trisulom in Manaslujem

Trisul 1960 – prvi jugoslovanski himalajski vrh in prvi himalajski film. Aleš Kunaver je posnel celotno potovanje po morju do Indije, po Indiji in vzpon na Trisul. Odprava, ki jo je vodil Stane Kersnik, je od treh Trisulovih vrhov

dosegla dva. Iz posnetega gradiva je bil oblikovan 25-minutni film, ki ga skupaj z vsem preostalim filmskim gradivom, vključno s filmi o pripravah na Himalajo (treningi v slovenskih in francoskih gorah), hrani SFA pri ARS.

Dežela Šerp 1962 – s prijateljem, novinarjem Zoranom Jerinom, se je Aleš Kunaver odpravil na pot po vzhodnem delu Nepala, da si ogleda cilje prihodnjih jugoslovanskih odprav in posname film o življenju Šerp. To filmsko gradivo je danes velike zgodovinske vrednosti, ker prikazuje življenje v dolinah pod Everestom, preden je do tja segla zahodna civilizacija.

Hindukuš 1968 – prva slovenska pot v te gore, ki jo je vodil Aleš Kunaver. Odprava je odšla na pot s kombijem in sledila poti Marka Pola. Aleš Kunaver je posnel vso dolgo azijsko pot in vzpon na pet hindukuških vrhov.

Anapurna 1969 – Aleš Kunaver je bil vodja in snemalec odprave na sedemtisočak Anapurno. Odprava je dosegla dva njena vrhova. Naši alpinisti so tu oblikovali lasten tip odprave in prvič dosegli mednarodno priznanje.

Makalu 1972 in 1975 – Makalu je prvi slovenski osemtisočak in obenem prva himalajska stena v času, ko so bile le-te še tabu, saj je bila pred letom 1972 preplezana samo južna stena Anapurne, ki so jo osvojili Angleži. Slovenski alpinisti so leta 1972 v južni steni Makaluja prvič prestopili magično mejo 8000 m, nato pa so se morali umakniti pred začetkom monsuna. V steno so se vrnili leta 1975, ko je Marjan Manfreda dosegel vrh brez kisika, in izvedli edinstveno reševalno akcijo na višini 8000 m. Janez Dovžan je tam rešil Zorana Bešlina.

Manang in Everest 1979 – leta 1979 je Aleš Kunaver stal pred težko odločitvijo, ali naj nadaljuje delo kot vodja projekta Everest

ali naj dogradi šolo za nepalske gorske vodnike. Pri Jugoslovanskem skladu za pomoč deželam v razvoju je namreč izposloval denar za alpinistično šolo v Nepal. Zgodilo pa se je, da so slovenski alpinisti dobili dovoljnejše za Everest za leto 1979, istega leta pa bi moral po pogodbi biti porabljen tudi denar za alpinistično šolo. Zato se je Aleš odrekel vodstvu odprave na Everest in ga osem mesecev pred odhodom predal Tonetu Škarji, sam pa se je lotil gradnje šole. Z znanjem, ki ga osvojijo domačini v tej šoli, preprečijo mnogo nesreč v gorah. Skupaj z inštruktorji in s svojimi prijatelji je Aleš Kunaver posnel film o gradnji in delovanju šole

v Manangu, člani odprave na Everest pa so posneli film o vzponu na najvišji vrh sveta.

Lhotse, južna stena, 1981 – ta odprava je pod vodstvom Aleša Kunaverja začrtala prvenstveno smer čez najbolj razvpito steno na svetu, ki je bila dolga leta »tekmovališče« najboljših svetovnih alpinistov. Uradna ocena Mednarodne alpinistične zveze (UIAA) o vzponu slovenskih alpinistov v Lhotseju se je glasila: Doslej najtežji poseg v Himalaji!

Manaslu 1984 – odprava na Manaslu je bila zadnja, ki jo je vodil Aleš Kunaver in je bila tudi ena prvih himalajskih odprav v alpskem slogu, torej brez taborov v steni in brez pritrjenih vrvi. Jeseni istega leta se Aleš Kunaver ni vrnil s helikopterskega poleta proti Triglavu.

V Slovenskem filmskem arhivu pri Arhivu Republike Slovenije hranimo še več filmov alpinističnih odprav v Himalajo, ne le zgoraj omenjenih. Filmi so posneti v 16 in 8 mm (S in N) formatu. Le prvi izmed njih, Trisul iz leta 1960, je bil iz 16 mm formata povečan na 35 mm filmski format.

Pogoji hrambe filmskega gradiva

Vsi filmi so posneti na obračilni filmski material in zato predstavljajo unikatno filmsko gradivo. Kot takega ga moramo tudi upoštevati in z njim ustrezno ravnati. Unikatnih originalnih filmskih trakov nikakor ne smemo predva-

Fotodokumentacija Pokrajinskega arhiva Maribor

Slavica Tovšak

jati s kinoprojektorjem. Dovoljeni so zgolj pregledi na montažni mizi, pa še teh se izogibamo, če niso res nujno potrebni. Obdelavo omenjenih filmov bomo raje izvedli šele takrat, ko bomo unikatno filmsko gradivo prepisali na ustrezne kopije.

Za 16 mm filmsko gradivo moramo izdelati intermedijatne negative in iz njih ustrezne pozitivne kopije. Za obdelavo in prezentacijo gradiva pa iz duplikatnih pozitivov izdelamo še pripravnejše in cenejše digitalne DVD prepise.

Filmsko arhivsko gradivo, ki je posneto na 8 mm traku, je bolj občutljivo, zato mora zanj še toliko bolj veljati pravilo, da ga nikakor ne smemo prikazovati s pomočjo kinoprojektorja. Ker za ta filmski format nabava ustreznih intermedijatov za njihovo kontaktno kopiranje ni več možna, prihaja v poštev zgolj optično kopiranje – povečava na 16 mm filmski trak. Takšno kopiranje pa ni samo drago, ampak tudi ne daje najboljših rezultatov, saj kvaliteta slike pri tem opazno pade. Ker omenjeni unikatni 8 mm filmi predstavljajo neprecenljivo kulturno dediščino ne le nacionalnega, ampak tudi svetovnega pomena, je tako za obdelavo kot tudi za prezentacijo omenjenega gradiva nujno potrebna izdelava digitalnih DVD prepisov, ki bi omogočali obdelavo in predstavitev tega filmskega gradiva.

Z najstarejšim himalajskim filmom sega obravnavano filmsko arhivsko gradivo v leto

1960, torej nas tudi čas sili v takojšnje ukrepanje. Film Trisul, ki je originalno posnet v 16 mm tehniki in kasneje povečan na 35 mm format, smo že digitalno restavrirali. Omenjeni DVD je bil narejen iz kinematografske kopije iz leta 1960. Kopija je obledela, bila je precej poškodovana pa tudi zelo umazana, zato smo jo antistatično suho očistili, telekinirali in ob tem optično korigirali osnovne pomanjkljivosti. Ostali popravki in korekcije so bili opravljeni na digitalnem posnetku. Tudi v tonu so bili opravljeni ustrezni popravki, korekcija šuma

Jezerce na Vršiču (Vir: Planinski album, SPD, 1923)

nosilca in povečanje dinamike zvočnega posnetka, opravil pa jih je strokovnjak za restavracijo Borko Radešček. Restavriral je tudi Trisul 1976 in 1987. Te filme sta snemala in jih komentirala Tonač Sazonov in Vanja Matijevec. Iz izvornika je Radešček zajel povzetke in zvočni zapis ter izdelal DVD.

Film govori o alpinistični odpravi leta 1976, ko so slovenski alpinisti splezali prvenstveno smer po zahodnem razu glavnega vrha in dosegli vrh Trisula 1, leta 1987 pa so opravili prvenstven vzpon čez 2100 m visoko zahodno ostenje na taisti vrh (vsi člani odprave), prečili vse tri Trisulove vrhove, dva člana pa sta od tam poletela z jadrlnima padaloma (Sandi Marinčič in Vlasta Kunaver – svetovni ženski rekord v višini vzleta jadrlnega padala).

Iz diapozitivov in izvornih magnetofonskih zapisov pogovorov baza–stena z odprav Makalu 1972 in Makalu 1975 je Borko Radešček izdelal DVD, ki ga komentira Dušica Kunaver.

Strm vzpon slovenskega alpinizma v svetovni vrh se je začel, ko so se štirje srčni Bohinjci ozirali proti vrhu Triglava, ko je bosonogi Trentar Ivan Berginc utiral prvo pot čez Triglavsko steno in ko je utrujeni Joža Čop zabijal zadnji klin »v meglo« nad centralnim triglavskim stebrom.

Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije hrani večino alpinistične filmske dediščine kot zelo dragocen dokument za proučevanje zgodovine slovenskega in svetovnega alpinizma. Filmi, ki so jih alpinisti – amaterski snemalci – posneli v izjemno težkih pogojih, predstavljajo neprecenljivo filmsko dediščino, ki zahteva posebne načine shranjevanja. Tako bo potrebno zagotoviti finančne, tehnične in kulturne možnosti, ki bodo omogočile ustrezno skrb zanjo in njeno predstavitev širši publiki. ○

O planinskih arhivih

Tematika, ki smo se je tokrat lotili v temi meseca, je morda dolgočasna, toda ali se zavedamo, kako zlata vredna je za slovensko planinstvo in njeno zgodovino planinska zapuščina? Nisem najbolj prepričan, moje izkušnje namreč niso najboljše. Sicer nisem poznavalec tega področja, vendar sem na lastni koži doživel več primerov ne najboljšega odnosa do tega.

Pred časom sem bil ob prevzemu neke planinske funkcije neprijetno presenečen, ko so mi v roke porinili prazen list papirja in želeli, da podpišem prevzem dokumentacije in osnovnih sredstev. Tako malo po domače. Hm, kje pa je vse tisto, kar naj bi podpisal? A tako se to dela? Kje so arhiv, dokumentacija, zapisniki, fotografsko gradivo, CD-ji, notesniki, fotoaparati in kaj jaz vem kaj še? V neki drugi planinski srenji smo imeli kar ostro razpravo o vračilu stare dokumentacije, ki jo je imel doma

Stara Vodnikova kočica na Velem polju (Vir: Planinski album, SPD, 1923)

eden od naših članov, ki je pisal zgodovino. Ko je bila napisana, smo pač hoteli, da bi gradivo vrnil. Ni šlo zlahka. To utegne biti problem. Tu ni dileme, kaj je last posameznika in kaj organizacije. Saj veste, nekomu posodiš knjigo, pozabiš si zapisati, komu, on pa jo pozabi vrniti ... V planinskih krogih včasih poslušam očitke, kako imajo nekateri posamezniki veliko planinskega gradiva, ki bi sicer moralo biti pri lastniku. Dobili so ga pri opravljanju pomembnih funkcij v planinski organizaciji. Takrat so imeli veliko dokumentacije pri sebi doma, saj je tako lažje delati, vendar so jo kasneje, ko niso imeli več funkcije, pač »pozabili« vrniti. Zdi se mi, da je tega kar precej.

Arhiv Vestnika ni ravno zgleden, čeprav ima za sabo več kot stoletno delovanje. Veliko arhiva je pogorelo v požaru na Zvezi leta 1958. V pisarni je nekaj administrativne dokumentacije, v knjižnici pa vsi stari letniki Vestnika. Lani je generalni sekretar med pospravljanjem presenetljivo našel zaprašeno mapo s celo vrsto starih, večinoma črno-belih fotografij, označenih s »PV«,

in še drugo dokumentacijo. Odlično gradivo, zlata vredno! Iz časov urednika Krišlja. Z veseljem smo jo prevzeli in jo bomo ohranili zanamcem. Kdo ve, kje je še kaj podobnega? Lani me je poklical hribovski kolega, naj grem pogledat v antikvariat, kjer je nekaj rezerviral zame. Našel sem star album *Slovensko planinsko društvo, 1893–1923*. Odlično! Takoj sem ga vzel za Zvezin planinski arhiv.

Dober zgled sem doživel, ko sem pisal zgodovino za spletno stran PD Ljubljana Matica. Pri društvu so me usmerili na Zgodovinski arhiv Ljubljana, kjer je shranjena vsa njihova stara dokumentacija. Lahko dostopno in tam že vedo, kako je treba ravnati s takimi arhivi. Tako bi lahko delali tudi drugi. Še drug primer: pred časom mi je prijatelj, ki mu je umrla mama, znana slovenska pisateljica, povedal, da bo ves njen arhiv oddal v podoben arhiv v Mariboru. Tako jim je svetovala Slavica (glej uvodnik), ki je bila takrat zraven in strokovno obvlada zadevo. Spet pohvalno.

Predpostavimo, da bi se kdo lotil pisanja slovenske planinske enciklopedije. Kje bi iskal in dobil podatke? Bi mu jih sploh uspelo

dobiti? Ali pa pisci vodnikov, ki za pisanje potrebujejo gradivo? Kako je za to poskrbljeno danes? S temo meseca smo hoteli opozoriti na problem, morda nakazati rešitve. Od arhiva do muzeja ni daleč, zato pišemo tudi o tem. Za planinski arhiv in muzej bi bilo izredno pomembno, da bi poskrbeli za planinske arhive pomembnih posameznikov ob njihovem slovesu. Seveda je to pravica njihovih družin, vendar bi se mi lahko vsaj pozanimali. Za planinstvo bi bili arhivi nekaterih posameznikov še kako dobrodošli. Zame je osrednjega pomena zavedati se problema. Predstavniki organizacije, funkcionarji (predsedniki, tajniki društev, strokovnih služb ...) bi se morali zavedati svoje odgovornosti v tej zvezi ter ločiti, kaj pripada organizaciji in kaj je njihovo.

V uredništvu od leta 2001 shranjujemo vso pošto, dopise, prispevke, fotografsko gradivo (ki je vedno bolj digitalno) v kleti PZS. Vsako leto je bolj polna. Sicer je še vedno klet, vendar bolje kot nič! Doma imam le osebne zadeve, dopisovanje s kolegi uredniki in podobno. Ko bom predajal posle nasledniku, mi torej ne bo nerodno.

Vladimir Habjan

Na vrhu Kepe (Vir: Planinski album, SPD, 1923)

Muzejsko in arhivsko gradivo

Triglavsko muzejska zbirka v Mojstrani

✉ Elizabeta Gradnik

Triglavsko muzejska zbirka se nahaja na Triglavski cesti 50 v Mojstrani. Stavbo je leta 1902 kot gostilno Pri Peričniku zgradil Jože Jakelj, po domače Jozl, ki je vse življenje pasel ovce in siril v Vratih, kjer je bil tudi oskrbnik Aljaževoga doma. Stavba je bila po drugi svetovni vojni podržavljena; kot okrevališče za svoje študente jo je uporabljala beograjska univerza. Leta 1975 je lastnik postalo Naravno zdravilišče Triglav. Planinsko društvo Dovje-Mojstrana je z njim sklenilo najemno pogodbo, stavbo adaptiralo in 5. avgusta 1984 v njej odprlo Triglavsko muzejsko zbirko. Danes je stavba, ki ji domačini še vedno pravijo »pri Jozlnu«, denacionalizirana, z lastniki pa je zopet sklenjena najemna pogodba. Z zbirko upravlja Gornjesavski muzej Jesenice.

Zbirka predstavlja zgodovino slovenskega planinstva od prvih pristopov na Triglav do začetka druge svetovne vojne, in sicer v ožjem okolišju vzhodnih Julijskih Alp. V sedmih prostorih so s predmetnim, fotografskim in arhivskim gradivom prikazani naslednji vsebinski sklopi: Triglavski narodni park, Prvi pristopi na Triglav in delovanje tujih planin-

skih društev pri nas, Ustanovitev in delovanje Slovenskega planinskega društva, Gorsko vodništvo, Turistovski klub Skala, Delovanje gorenjskih podružnic Slovenskega planinskega društva ter Gorska reševalna služba.

Zbirka ima urejeno inventarno knjigo, v kateri je trenutno vpisanih 1849 inventarnih števil. Gre za predmetno gradivo, povezano z zgodovino in razvojem gorništv, alpinizma, gorskega vodništva in reševalne službe: kamni, fosili, okamnine, likovna dela, makete, različna

Družba mladih hribolazcev pred nekdanjo drvarsko kočjo pri Žagani peči leta 1917. Foto: Bine Umnik (Vir: Triglavsko muzejska zbirka)

planinska oprema, tj. planinske palice, krpelje, smuči, dereze, planinska obleka in obutev, cepini, vrvi, razno orodje za nadelavo, popravilo ali zavarovanje planinskih poti, plezalni klini, vponke, kačipotne in druge table, štampiljke, medalje, priznanja, diplome, vodniški znaki, prapori, našitki, značke, vodniške knjižice, planinske izkaznice, oprema gorske reševalne službe ... Med gradivom, ki ga lahko obravnavamo kot muzejski predmet ali arhivalijo, so tudi mnoge vpisne knjige, npr. iz Orožnove kočice na Črni prsti iz leta 1894.

Hranimo tudi 28 škatel arhivskega gradiva, v katerih so shranjeni različni dokumenti, tiskovine, zemljevidi, vabila, članske izkaznice, zapisniki, dnevniki, vsebine vpisnih doz bivakov, reklamno gradivo, članki, načrti, korespondence, hemeroteke, obrazci, evidenčni kartoni, dopisi itn. Med njim so mnoge dragocenosti, če omenim samo ročno napisan časopis piparjev iz leta 1895, zemljevid s podpisom Franca Kadičnika in dopise Jakoba Aljaža. Nekaj arhivskega gradiva se nanaša tudi na lokalno zgodovino, npr. dokumentacija nekdanje mojstranske

cementarne. Del arhiva predstavlja zapuščina planinskega fotografa Jaka Čopa, prav tako hranimo obsežen fond njegovih fotografij, diapozitivov in negativov.

Trenutno urejamo fototeko, ki je zelo obsežna, v njej pa so originalne fotografije, preslikave, diapozitivi, steklene plošče, fotoalbumi. Ukvarjamo se z identifikacijo še ne razvozlanih fotografij, ki jih je bilo v zbirki kar veliko. V neprecenljivo pomoč pri tem nam je bil pokojni oskrbnik zbirke Avgust Delavec, ki mu je z njegovim širokim poznavanjem planinske zgodovine uspelo prepoznati veliko fotografij. Pred sedmimi leti sta se z Vlastom Kopačem dogovarjala, da bi skupaj pregledala gradivo in ga kolikor mogoče prepoznala. Žal ju danes ni več med nami in del gradiva je ostal neidentificiran. Zato pa nam sedaj veliko pomaga France Malešič, gorski reševalec, planinski pisec in zbiralec gradiva o nesrečah ter zgodovini reševanja v gorah. Z njegovo pomočjo in sodelovanjem ostalih poznavalcev skušamo prepoznati čim več. Fotografije tudi skeniramo in še letos načrtujemo vnos v muzej-

Skalaši na Kumu 1924 (Vir: Triglavska muzejska zbirka)

Piparja Anton Škof in Josip Hauptman pod Peričnikom; po letu 1900. Foto: Anton Gregorec. (Vir: Triglavska muzejska zbirka)

ski računalniški program, s čimer bo gradivo bolj urejeno in pregledno. Del teh fotografij je predstavljen na razstavi Iz planinske fototeke, ki jo je Gornjesavski muzej odprl 6. decembra in je bila na ogled do konca januarja 2008 v Litznekovi hiši v Kranjski Gori.

V zbirki je tudi več albumov pretežno planinskih značk ter koloriranih, črno-belih in barvnih razglednic. Motivi so predvsem iz Julijskih Alp in okoliških krajev, manj pa so zastopana ostala gorska in hribovska področja Slovenije.

Knjižnica Triglavske zbirke obsega 263 knjig, edicije DÖAV in ÖTC ter celotno vezano zbirko Planinskih vestnikov - edini neoriginalni (fotokopija) med njimi je ravno prvi iz leta 1895 - mogoče ga še kdo hrani in ga je pripravljen na tak ali drugačen način odstopiti muzeju ...? Veliko muzejskega gradiva je bilo zbranega že pred letom 1984, pri čemer sta večino dela opravili Planinski društvi Jesenice in Dovje-Mojstrana. Leta 1998 je svoje zbrano gradivo za planinski muzej podarila Planinska zveza Slovenije, in sicer 787 predmetov, šest

škatel arhivskega gradiva, več kartotek, plakatov, diplom, planinskih publikacij, diapozitivov in fotografij.

Ob vsem povedanem pa velja poudariti, da večina gradiva datira v čas pred drugo svetovno vojno. Manjka nam torej gradivo zadnjih šestdesetih let, povezano z alpinističnimi dosežki doma in na tujem, odpravami v tuja gorstva. Bolj malo je tudi starih planinskih oblačil in pokrival. Prav tako pogrešamo gradivo iz ostale Slovenije in zamejstva, saj je bila Triglavska muzejska zbirka že od začetka zasnovana tako, da pokriva predvsem področje naših Julijskih Alp, deloma Karavank, ne pa tudi Kamniško-Savinjskih Alp, Pohorja, Gorjancev, Škofjeloškega hribovja itn. Zato smo kljub precej obsežnemu fondu in pomanjkanju ustreznih depojskih prostorov še vedno veseli vsakega novega gradiva, saj z zbiranjem izpolnjujemo eno osnovnih poslanstev muzeja, v veliko pomoč pa nam bo tudi pri pravi stalne postavitev in občasnih razstav v načrtovanem slovenskem planinskem muzeju v Mojstrani. ●

Naveza za vrhove prihodnosti

Slovenski planinski muzej

✍ Miro Eržen

Od prvih zamisli ...

Zamisli o dostojni predstavitvi zgodovine planinstva na Slovenskem segajo v začetke 20. stoletja, ko so dali pobudo zanjo že člani češke podružnice tedanjega SPD. Ta potreba je izhajala iz začetkov zavedanja o vlogi in pomenu delovanja v gorah pri ustvarjanju nacionalne zavesti Slovencev. Med prvo svetovno vojno in v povojnem preurejanju sveta je zamisel nekako poniknila in zopet zažarela v letu 1932, ko je bila organizirana razstava planinstva na Ljubljanskem sejmu.

Obdobje po drugi svetovni vojni je prineslo ponovno oživitev organiziranega planinstva, obnovo planinskih postojank in seveda veliko željo po novih alpinističnih dosežkih. Pa vendar je bilo po letu 1950 kar nekaj razstav s planinsko tematiko, kar je pričalo o želji ohranjati planinsko zgodovino. Na Gorenjskem so se s tem najbolj organizirano ukvarjali na Jesenicah. Po letu 1960 se je muzejsko delo preneslo v Mojstrano pod vodstvom Avgusta Delavca, v veliko pomoč pa sta bila tudi Janez Jenko in Stanko Kofler. Zbrano gradivo so razstavljali po Gorenjskem in tudi širše po Sloveniji.

Na teh temeljih je v sodelovanju s Kulturno skupnostjo Jesenice, pod strokovnim vodstvom Gorenjskega muzeja iz Kranja ter s prizadevnim delom članov Muzejskega odbora PD Dovje-Mojstrana in donatorstvom podjetij, v katerih so bili zaposleni domačini, nastala Triglavska muzejska zbirka, ki je za obiskovalce odprla vrata v letu 1984. Zaradi prostorske stiske je vsebinsko usmerjena v razvoj planinstva in zgodovino na območju Julijskih Alp ter v delovanje Triglavskega narodnega parka.

Kljub nenaklonjenosti tako slovenske krovne organizacije kot države, da bi gradili na doseženem v Mojstrani, smo Mojstrančani trmasto rinili naprej in konec 80. let prejšnjega stoletja se je PZS omehčala in se vdala v usodo,

da bo osrednji slovenski planinski muzej v Mojstrani. Toda v katerih prostorih?

Razmišljali smo o preureditvi in razširitvi obstoječe stavbe na Triglavski 50, pa je bila predmet neskončnih zapletov stečajnega postopka in denacionalizacije. Pogovarjali smo se o preureditvi nekdanjega hotela Triglav v Mojstrani; z lastniki smo se že sporazumeli o ceni odkupa, zataknilo pa se je pri denarju. Pomoči pa razen dobrohotnega trepljanja po ramenih od nikoder!

Spoznali smo, da je edina rešitev nova stavba na novi lokaciji. V veliko pomoč nam je bil takratni župan Občine Kranjska Gora Jože Kotnik, ki je prisluhnil našim težavam in v občinskem proračunu zagotovil potrebna sredstva, da smo v letu 2002 odkupili zemljišče. Prvi korak pri izdelavi projektne dokumentacije je bil v letu 2002 razpis za pridobitev idejne zasnove bodoče stavbe. Pa zopet ni bilo denarja za izdelavo projektne dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja, saj so vsi partnerji v projektu pri finančnih problemih kazali s prstom drug na drugega. S pomočjo takratne predsednice Komisije za muzejsko dejavnost pri PZS Slavice Tovšak in kustosinje Gornjesavskega muzeja Jesenice Eli Gradnik smo predstavljali idejni projekt po meddruštvenih odborih planinskih društev po Sloveniji, županom in vsem, ki so nas bili pripravljeni poslušati. Tako smo zbrali 3 milijone tolarjev. Na javnem razpisu smo izbrali projektanta za izdelavo dokumentacije za pridobitev gradbenega dovoljenja, manjkajoča sredstva za njeno financiranje pa so prispevali Občina Kranjska Gora, Zavod Triglavski narodni park in PD Dovje-Mojstrana.

Prvi podatki o vrednosti investicije so bili za takratne razmere pri pridobivanju finančnih sredstev zastrašujoči in pojavili so se dvomi o možnosti izvedbe. Lotili smo se študije izvedljivosti, ki jo je zahteval (in financiral) Triglavski

narodni park, na osnovi katere smo se odločili za dvofazno izpeljavo projekta.

... do praga uresničitve

V letu 2004 se je (po našem prepričanju) pojavila prva priložnost, da bi prišli do sredstev na državni ravni. Pripravili smo vlogo na razpis Ministrstva za šolstvo in šport, a žal nismo bili uspešni. Zaman je bilo prepričevanje, da gre za objekt s pomembno vzgojno vsebino in tudi s športnim pridihom (plezalna stena). Posluha ni bilo, res pa je, da smo šele pridobivali gradbeno dovoljenje. Dobili smo ga v letu 2006 in se takoj lotili projekta za izvedbo. Nekatere rešitve v zvezi s fasado žal niso bile optimalne, zato smo s projektanti iskali boljše, tako da je vse skupaj trajalo do aprila 2007.

V letu 2006 se je ponudila priložnost za kandidacijo projekta pri norveškem skladu EEA Grants. Pripravili smo vlogo v skladu s pravili razpisa, a žal uspeha ni bilo. Projekt je bil po vrednosti prevelik, zato bi preveč manjših projektov izpadlo; žal tudi nismo ustrezno lobirali pri tistih, ki so odločali o izbiri.

V letu 2007 je teklo mukotrpno zaključevanje projekta za izvedbo; dokumentacija je močno zamujala. Vmes pa smo se pripravljali na kandidacijo za sredstva evropskih strukturnih skladov v okviru Ministrstva za lokalno samoupravo. Doseženi so bili tudi dogovori z Ministrstvom za kulturo za delno sofinanciranje; finančna konstrukcija je bila na osnovi vrednosti po projektni dokumentaciji zapra. V teh okvirih smo se v juliju prijavi na razpis Ministrstva za lokalno samoupravo in dosegli, da je predsednik vlade 24. avgusta položil temeljni kamen. Prav ta dan smo izvedeli, da naša vloga ni bila uspešna zaradi nekaterih pomanjkljivosti v investicijskem programu. Razočaranje je bilo seveda veliko, a k sreči so bile pomanjkljivosti take, da jih je bilo možno hitro odpraviti, in uspeh na drugem razpisu v mesecu septembru je bil praktično zagotovljen. Če ... Če ne bi bili projektanti tik pred septembrskim razpisom končno le izdelali dokumentacije, ki pa je prinesla zastrašujoče 30-odstotno povečanje vrednosti izvedbe projekta. V hipu je vse padlo v vodo; nosilka investicije – Občina Kranjska Gora – ni hotela niti slišati o tem, da bi kandidirali s prvotno vrednostjo in poizkušali za-

gotoviti manjkajoča sredstva med izvajanjem projekta. Zadeva je bila kritična – kako sploh nadaljevati, kako na novo najti pot do zaprte finančne konstrukcije?

Trkanje na državna vrata ni prineslo uspeha, rešitev smo videli zgolj v ustanovitvi fundacije, ki bo zbirala sredstva za zgraditev in delovanje muzeja. Tako zamisel je imel Janez Duhovnik že veliko prej, a pot do ustanovitve fundacije ni bila ne preprosta ne hitra. Kdo bo ustanovitelj, kakšne bodo njegove obveznosti ... Veliko vprašanj, dilem in usklajevanja, pa vendar so 8. januarja 2008 predstavniki Planinske zveze Slovenije, Slovenskega gorniškega kluba Skala – zveze gorniških klubov in PD Dovje-Mojstrana podpisali ustanovni akt Ustanove Avgusta Delavca. Formalni postopki za registracijo sicer še tečejo, vendar slovenska podjetja že izražajo pripravljenost za finančno podporo. Ustanova mora zbrati 520.000 €, da bo skupaj s prispevki drugih sofinancerjev (sredstvi strukturnih skladov EU, Občine Kranjska Gora, Ministrstva za kulturo) izpolnila pogoje za kandidacijo projekta, vrednega več kot 3 milijone €, na februarjem razpisu Ministrstva za lokalno samoupravo.

Poslanstvo Slovenskega planinskega muzeja

Planinski muzeji v alpskih deželah so pomembni za utrjevanje zgodovinskega spomina, ozaveščenosti in narodove identitete. To je tudi naš dolg do znamenite in bogate planinske dediščine. Poskrbeti moramo za varno hrambo že zbranih eksponatov in pomembnih arhivov ter preprečiti prehajanje v muzejske centre zunaj Slovenije (kar se že dogaja!).

V muzeju bomo ohranjali in predstavljali slovensko planinsko dediščino, predstavljali vzgojne in naravovarstvene vsebine naših planin ter evidentirali, proučevali in promovirali planinsko dediščino doma in po svetu. Dejavnost bomo dopolnjevali s prireditvami, predavanji, občasnimi razstavami, videoprojekcijami, izobraževalnimi delavnicami, predstavami najnovejših domačih in tujih planinskih in gorniških dosežkov. Organizirali bomo tudi strokovne izlete na najzanimivejše točke širšega alpskega okolja. Obiskovalcem bomo posredovali podatke o varnem gibanju in naravovar-

stvenem obnašanju v gorah ter sveže turistične informacije o možnostih izletov in vzponov.

Cilji investicije

Cilji investicije so zagotoviti sistematično obdelovanje in proučevanje kulturne dediščine slovenskega gorništvja in planinstva, varovanje, evidentiranje in promoviranje zbranga gradiva ter zbiranje tovrstnega znanja in njegovo dostopnost na enem mestu.

Dobili bomo prepoznavno točko za srečanja, vzgojo, kulturo in izobraževanje o slovenskem planinstvu, gorah in gibanju v njih. Slovenski planinski muzej bi moral obiskati vsak Slovenec in vsak turist, ki biva v širšem zaledju Julijskih Alp. Vsebina in delovanje Slovenskega planinskega muzeja naj postaneta temelj izobraževanja osnovnošolske mladine v okviru domovinske in okoljevarstvene vzgoje ter nepogrešljiva postaja dopolnilnih in specializiranih izobraževalnih programov šole v naravi.

Sistematično bomo zbirali in prikazovali največje dosežke slovenskega preteklega in sodobnega alpinizma, športnega plezanja ter drugih zvrsti planinskega in gorniškega udejstvovanja v Sloveniji in po svetu. Seveda bo del dejavnosti namenjen tudi planinski literaturi in v njenem okviru tudi najstarejši planinski reviji Planinskemu vestniku. Muzej naj bi bil tudi točka srečevanja vseh, ki v planinstvu in gorništvu dosegajo vrhunske dosežke.

Slovenski planinski muzej bo središče, ki bo z raznovrstnimi dogodki in dejavnostmi ustvarjalo nove možnosti za razvoj planinskega in pohodniškega turizma v Mojstrani, obenem pa bo tudi dopolnilo k turistični ponudbi Občine Kranjska Gora, Gorenjske in Slovenije.

Nadzorni odbor Ustanove Avgusta Delavca

Na sedežu PZS je bil 8. januarja 2008 konstituiran nadzorni odbor Ustanove Avgusta Delavca. Za predsednika je bil izvoljen Andrej Kocič, za člana pa sta bila imenovana Gregor Gomišček, ki bo zastopal gorniški klub Skala, in Franci Ekar, predsednik Planinske zveze Slovenije. Nadzorni odbor je za predsednika uprave imenoval Mira Eržena, predsednika PD Mojstrana.

Indok PZS

Z vključitvijo informacijskih vsebin Triglavskega narodnega parka v vsebine Slovenskega planinskega muzeja bomo prispevali k dvigu naravovarstvene ozaveščenosti v okviru Nature 2000 in k trajnostnemu razvoju območja Alp.

Znak in logotip Slovenskega planinskega muzeja

Slovenci smo alpski narod, ki svojo narodno zavest tesno povezuje z gorami. Tam smo se postavili tujcem po robu, izražali svoje domoljubje, branili slovenstvo in na vrhovih razvijali slovensko zastavo. Seveda izstopa nacionalni simbol Triglav, na katerega vrhu je Jakob Aljaž postavil stolp – simbolno znamenje slovenstva.

Zato ni naključje, da smo v logotipu upodobili Aljažev stolp. Ta s svojo simboliko daje blagovni znamki nacionalno razsežnost, ponašarja planinstvo in izraža narodov ponos. Značilna tipografija in črke v barvi starega zlata dajejo znaku žlahtno patino in s tem postavljajo temelje za historično vrednost blagovne znamke. Poslanstvo Slovenskega planinskega muzeja smo pospremili s sloganom *Naveza za vrhove prihodnosti.*

Partnerji v projektu

V projektu sodelujejo Planinska zveza Slovenije, Zavod Triglavski narodni park, Občina Kranjska Gora, Gornjesavski muzej Jesenice, Planinsko društvo Dovje-Mojstrana in Ustanova Avgusta Delavca.

Lokacija in arhitekturna zasnova muzejske stavbe

Nova stavba Slovenskega planinskega muzeja bo stala ob cesti Mojstrana-Vrata, v neposredni bližini obstoječe stavbe Triglavske muzejske zbirke, v kateri je zbran večji del dokumentarnega gradiva za novo muzejsko zbirko.

Urbanistična zasnova je taka, da se bo objekt gradil v dveh fazah; že prva bo oblikovno in funkcionalno zaključena celota. Objekt bo v končni podobi sledil urbani morfologiji okolja, ki je razvita v smeri JV-SZ in JZ-SV. Razstavni prostori bodo obrnjeni proti zelenemu atriju, oblikovanemu kot visokogorska planjava, posuta s skalovjem, s spomenikom smrtno ponesrečenim slovenskim alpinistom in gornikom. Dostop in dovoz bosta s SZ, na JV strani pa prostor omejuje potok Bistrica.

V prvi fazi, ki obsega več kot 1600 m² bruto površin, bo za muzejsko dejavnost namenjenih več kot 900 m², z drugo fazo (ki bo obsegala zgolj zgraditev površin, namenjenih vsebini muzeja) pa bomo pridobili še dodatnih 800 m².

Arhitekturno oblikovanje

Hiša - skala

Objekt je v vseh smereh oblikovan kot skalna gmota, ki skuša slediti kompozicijskim izhodiščem ožjega in širšega naravnega okolja. V ta namen sta streha in zunanja stena identično oblikovani in oblečeni v sivo pločevino. Odprtine v obodnem plašču omogočajo obiskovalcu kvalitetne vedutne poglede, v večernih urah pa vabijo mimoidoče, da objekt obišejo.

Hiša - stan

Fasadni raster povzema arhitekturno tipologijo visokogorskih planšarskih zavetišč - stanov, ki imajo dinamično strukturirano streho (zaplate pločevine iz prve svetovne vojne), fasada pa je odsev visokogorskih bivakov. Tako objekt nakazuje avtohtone elemente našega visokogorja.

Hiša - tehnološko

Fasada in notranjost muzeja sledita visoki tehnologiji, upošteva naj sodobnejše trende muzejskih zasnov in postavitev, pri čemer je upoštevana tudi najnovejša avdiovizualna in informacijska tehnologija. Muzejska zbirka je zasnovana tematsko smiselno in privlačno. Posebej sta izpostavljena oba pola planinstva in alpinizma - množičnost, socialno-zdravstveni in vzgojni vidik na eni strani ter tekmovalni dosežki, ki so ime Slovenije ponesli v svet, na drugi strani. Arhitekturna zasnova je delo projektne skupine - izr. prof. dr. Borisa Leskovca, u. d. i. a, Alje Vehovec, u. d. i. a, in Roka Kajtna, u. d. i. a.

Kdaj bo muzej zgrajen?

Terminski plan predvideva pričetek gradnje v pozni pomladi leta 2008 in zaključek spomladi 2010. Upam in trdno verjamem, da tokrat zares stojimo pred to prelomno točko, od koder gre pot samo naprej.

Prav tako pa upam, da bo ta predstavitev projekta strnila vrste planincev, gorskih reševalcev, planinskih in gorskih vodnikov, alpinistov in ne nazadnje čisto preprostih planinskih duš, da bomo povsod, kjer zmoremo in znamo, podprli uresničitev projekta. Saj smo del tistega, kar je bilo v slovenskem planinstvu in gorništvu ustvarjenega; smo del slovenskih gora, ki jih v vsej njihovi lepoti in enkratnosti želimo zapustiti svojim vnukom in pravnukom. Slovenski planinski muzej z vsemi vsebinami in sporočili je namenjen prav njim. Da bodo - tako kot mi - znali ceniti, kar smo dobili v dar, in z enako ljubeznijo darovati rodovom, ki prihajajo. ●

»Ves svet je ležal pod mojimi okornimi čevlji«

Sir Edmund Hillary (1919–2008)

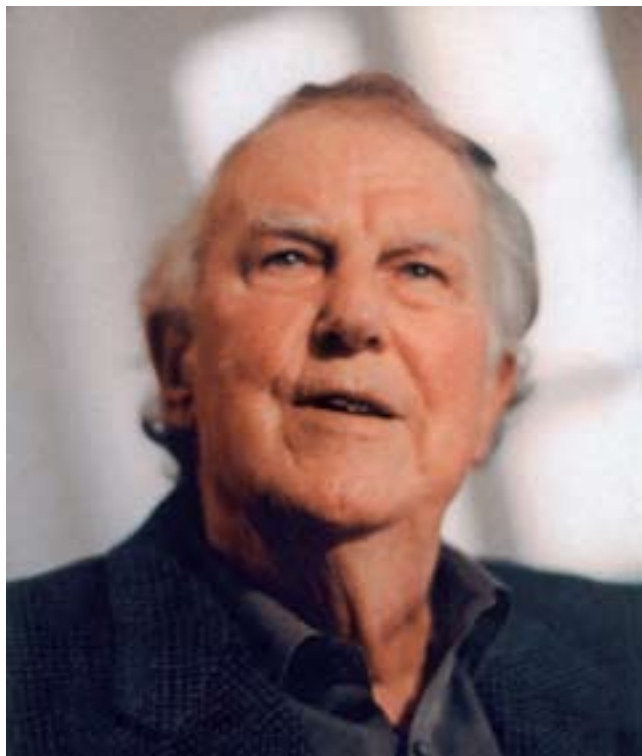
✍ Andrej Mašera

11. januarja letos je v mestni bolnišnici v Aucklandu zaradi odpovedi srca umrl sir Edmund Hillary, prvopristopnik na najvišjo goro na svetu Mt. Everest (Chomolungma, Sagarmatha), velik alpinist in raziskovalec, naravovarstvenik in filantrop. Vest o njegovi smrti je kot blisk zaokrožila po svetu, bil je planetarno znana in spoštovana osebnost, bržkone eden najbolj pomembnih sinov Nove Zelandije vseh časov. V večne višave je odšel človek, čigar ime se je trajno zapisalo v zgodovino svetovnega alpinizma 20. stoletja.

Mladost na čudežno lepem otočju

Edmund Hillary se je rodil 20. 7. 1919 v Aucklandu na Novi Zelandiji. Oče se je ravno vrnil iz 1. svetovne vojne, kjer se je bojeval proti Turkom pri Galipoliju. Leto kasneje so se preselili v Tuakau, južno od Aucklanda, kjer je Edmund obiskoval osnovno šolo in gimnazijo. Kot osnovnošolec je bil odličnjak, v gimnaziji pa več ni dobival tako dobrih ocen. Bil je sramežljiv, precej vase zaprt fant, ki je že zelo zgodaj začel sanjariti o napetih dogodivščinah in avanturah. Verjetno je bil to glavni vzrok slabšega učnega uspeha. Zelo se je navezal na čudovito lepo naravo Nove Zelandije, ki nedvomno velja za eno najbolj slikovitih in zanimivih dežel sveta. Veliko je bral, samozavest pa si je večal s treningom boksa. Goram se je nepreklicno zapisal pri šestnajstih letih na šolskem izletu na goro Mount Ruapehu. Srčno se je navezal nanje ter postal močan in spreten gornik.

Vpisal je študij matematike na Univerzi v Aucklandu in leta 1939 opravil prvi večji alpinistični podvig – zahteven vzpon na Mount Ollivier, ki se nahaja blizu Mount Cooka, najvišjega

vrha Nove Zelandije. Študij je kmalu opustil in se skupaj z bratom začel intenzivno ukvarjati s čebelarstvom; tako mu je pač ostalo več časa za gore.

Ob izbruhu 2. svetovne vojne se je Hillary kot prostovoljec prijavil k letalstvu, vendar je prošnjo kmalu umaknil zaradi »ugovora vesti«. Ko se je leta 1941 začela tudi vojna na Pacifiku, so ga seveda mobilizirali in od leta 1943 se je bojeval kot navigator v izvidniškem letalu. Leta 1945 je bil v akciji pri Solomonskih otokih hudo ranjen; dobil je precej opeklin, ki jih je zdravil doma na Novi Zelandiji.

1953: leto slave

V prvih povojnih letih je Hillary prehodil in preplezal novozelandske gore po dolgem in počez, leta 1949 je prvič obiskal tudi evropske Alpe, potem pa zopet leta 1952. Takrat se je spoprijateljil z angleškim alpinistom Georgom Lowom, s katerim se je potem udeležil tudi zmagovite odprave na Everest. Sicer se je Hillary že leta 1951 udeležil Shiptonove raziskovalne odprave pod najvišjo goro sveta, kjer naj bi našli najprimernejši dostop na vrh z južne strani, iz Nepala. V času, ko so Kitajci okupirali Tibet in je bil severni pristop na Everest onemogočen za več desetletij, je na srečo Nepal odprl svoje, do takrat hermetično zaprte meje.

Leta 1952 so Švicarji kar dvakrat poskusili splezati na Everest z ledenika Khumbu, čez Ledeni slap, skozi Zahodno globel ter preko pobočij Lhotseja na Južno sedlo, od tam pa proti vrhu. Na spomladanski odpravi sta Raymond Lambert in slavni Šerpa Tenzing Norgay prišla 240 m pod vrh, ko je le-ta predlagal umik; nagnosko je namreč čutil, da bi nadaljevanje vzpona peljalo v katastrofo. Jeseni istega leta Švicarji niso uspeli ponoviti spomladanskega višinskega dosežka.

Leto 1953 so si za vzpon rezervirali Angleži. Najprej je bilo namenjeno Shiptonu, da bo vodil odpravo, potem pa so se odločili za Johna Hunta, ki je obleganje Everesta organiziral čisto po vojaško. Odprava je štela kar 400

ljudi (sic), od tega 362 nosačev in 20 Šerp, višinskih nosačev. Med njimi je bil tudi Tenzing, ki se je leto poprej s Švicarji, posebno z Lambertom, zelo zblížal, medtem ko z bolj zadržanimi Angleži nikoli ni vzpostavil tako pristnih odnosov.

Hillary si je seveda želel, da bi bil v »naskovalni« navezi skupaj z Lowom, vendar je Hunt nepreklicno odločil drugače: v prvem naskoku bosta poskusila Tom Bourdillon in Charles Evans, v drugem pa Hillary in Tenzing.

26. maja sta se odpravila proti vrhu Bourdillon in Evans, vendar sta se morala vrniti zaradi okvare na Evansovi kisikovi bombi. Na vrsto sta potem prišla Hillary in Tenzing, na južnem sedlu pa naj bi ju počakali Lowe, Alfred Gregory in Šerpa Ang Nyma. Vseh pet se je 28. maja povzpelo na višino 8500 m, postavili so majhen višinski šotor, v katerem sta Hillary in Tenzing prebila noč, medtem pa so se ostali trije vrnili na Južno sedlo.

Nastopil je 29. maj 1953, velik dan v zgodovini svetovnega alpinizma. Hillary in Tenzing sta se mirno in varno vzpenjala proti vrhu, vreme je bilo idealno. Zadnja ovira je bil kakih 12 m visok, delno skalnat, delno zasnžen skok v grebenu, ki ga je Hillary mojstrsko preplezal (t. i. Hillaryjeva stopnja), kmalu potem pa sta ob 11.30 stopila na najvišjo točko Zemlje.

Na vrhu sta se zadržala samo kake četrt ure. Hillary je fotografiral Tenzinga, obratno ni šlo, ker Tenzing ni znal rokovati s fotoapa-

Hillary s soprogo v Katmanduju ob 50. letnici prvega vzpona na Everest

Franci Ekar

ratom, potem pa sta začela previdno sestopati. Prvi človek, ki sta ga srečala, je bil Lowe, ki jima je prišel visoko naproti. Najboljša prijateljca sta se s solzami v očeh objela in Hillary je izrekel tisti znameniti stavek: »Well, George, we finally knocked the bastard off.«¹

Vest o uspešnem vzponu na Everest, ki se je hitro razširila po svetu, je sovpadla s kronanjem britanske kraljice Elizabete. Angleži so zopet doživeli trenutke slave in vzhičenja, oba dogodka sta jim olajšala spoznanje, da po 2. svetovni vojni Velika Britanija ni bila več svetovna velesila in lažje so prenesli izgubo »največjega dragulja« v britanski kroni – Indije.

Raziskovalec in človekoljub

Po uspehu na Everestu, ko ga je kraljica povišala v plemiški stan, je Hillary še večkrat obiskal Himalajo, istega leta, ko je stopil na vrh sveta, pa se je tudi poročil. V zakonu so se mu rodili sin in dve hčeri, bil je srečno poročen in še posebej dobro se je razumel s svojo taščo (!). Zopet je zaslovel po svetu, ko je leta 1958 dosegel južni tečaj kot vodja transantarktične odprave

¹ »George, končno smo opravili z barabo!« Stavek se da razumeti tudi na bolj vulgaren način. Možno je, da je Hillary izrazil prav to.

v okviru mednarodnega geofizikalnega leta. Zanimivo je, da je to bila prva uspešna odprava, ki je za Amundsenom leta 1911 in Scottom leta 1912 prišla na južni pol po kopnem. Leta 1975 je doživel hudo življenjsko tragedijo, ki ga je skoraj povsem dotokla: v letalski nesreči blizu Katmanduja sta izgubili življenje ljubljena soproga Louise in najmlajša hčerka Belinda. Leta 1979 je za las tudi sam ušel podobni smrti. Zadnji trenutek je zaradi drugih obveznosti odpovedal udeležbo na izletniškem poletu nad Antarktiko; letalo je treščilo v Mt. Erebus in vseh 257

potnikov je izgubilo življenje. Med njimi je bil tudi njegov dober prijatelj Peter Mulgrew. 10 let kasneje se je Hillary poročil z njegovo vdovo.

Njegov sin Peter je postal alpinist in se je leta 1990 tudi sam povzpel na Everest. Leta 2003, ob 50. obletnici prvega vzpona, pa sta se na Everest skupaj povzpela Peter in Tenzingov sin Jamling.

V drugi polovici svojega življenja je sir Edmund Hillary pokazal še drugo plat svoje plemenite duše, morda še pomembnejšo. Zelo ga je prizadela neizmerna revščina, v kateri so živeli prebivalci Nepala, posebno še njegovi ljubi Šerpe. Razumevanje življenjskih razmer domačinov mu je gotovo olajšal pozitiven odnos do Maorov, avtohtonih Novozelancev, do katerih je vedno čutil globoko spoštovanje, ki mu ga je vcepil že oče. Da bi Nepalcem kar najučinkoviteje pomagal, je ustanovil fundacijo Himalayan Trust, ki je zgradila in opremila številne šole in bolnišnice v tej revni deželi. Postal je tudi častni predsednik in duhovni mentor ameriške fundacije American Himalayan Foundation, ki je pomagala dvigovati naravovarstveno zavest v Nepal, hkrati pa je izboljševala bivalne pogoje njegovih prebivalcev.

Hillary je bil zgrožen, ko je videl novodobni cirkus okoli Everesta, kjer sta denar in brezob-

zirna sla po osvojitvi vrha za vsako ceno popolnoma degradirala osnovni človeški vrednoti, kot sta solidarnost in pomoč v stiski. Posebno ga je presunilo, ko je izvedel, da je leta 2006 kar 40 »alpinistov« mirno pustilo umreti britanskega plezalca Davida Sharpa, ki je zbolel za višinsko boleznijo. Mirno so hodili mimo umirajočega, ki je ležal pod neko skalo, še ozrlji se niso nanj, čeprav bi mu lahko pomagali. Njihovo početje je odločno obsodil in označil za »horri-fying« (grozljivo).

Za svoja dobra dejanja v Nepalju je Hillary kot prvi tujec dobil častno državljanstvo te himalajske dežele, drugod po svetu, posebej še na Novi Zelandiji, pa je prejel številna priznanja in pohvale. Je edini Novozelanec, ki

je bil upodobljen na bankovcu domače valute; zanimivo – v ozadju ni bilo podobe Everesta, ampak je sam želel, da njegov lik zre v domači Aoraki, Mt. Cook, njegovo najljubšo goro.

Sir Edmund Hillary je zapustil ta svet, ostala pa so njegova velika dela. Posebno prebivalci Nepala se ga bodo še dolgo spominjali kot človeka, ki je najprej prišel k njim kot osvajalec najvišje gore na svetu, potem pa postal njihov iskreni prijatelj in veliki dobrotnik.

Literatura

Edmund Hillary: Ni zmage brez tveganja. DZS, Ljubljana 1981.

Alexa Johnston: Sir Edmund Hillary. An Extraordinary Life. DK, London 2005. ◉

Pismo Ang Tsheringa, predsednika Nepalske gorniške zveze, planincem Slovenije

Dragi prijatelji!

S težkim srcem vas iz Nepala pozdravljam »namaste« ... Sir Ed Hillary je odšel na potovanje na zadnjo goro Življenja – na vrh, ki bi ga vsi radi dosegli, a to je dano le redkim.

Sir Ed Hillary bo vedno živel v srcih in spominih tisočev Šerp, ki so ga poznali. Z vami bi rad delil nekaj utrinkov iz njegovega življenja, ki so se dotaknili mene in moje družine. V zgodnjih šestdesetih letih je bil skupaj s prijatelji Šerpami na enem izmed svojih mnogih potovanj. Med prečkanjem gorskega prelaza naj bi bil vprašal enega izmed Šerp, s čim bi jim lahko pomagal, če bi bilo to v njegovi moči. Šerpa mu je odgovoril: »Burra Sahib (Veliki sahib), naši otroci imajo oči, a so slepi, ne vidijo. Če bi imeli šolo, bi jim lahko odprli oči.« Leta 1961 je Sir Ed Hillary z lastnimi rokami zgradil prvo šolo v vasi Khumjung. Leta 1964 je zgradil letališče v Lukli in tako odprl vrata proti dolini Khumbu in Everestu ter svetu odkril Šerpe in njihovo kulturo, hkrati pa Šerpam pokazal, da svet ni le Himalaja. Leta 1966 je zgradil bolnišnico Khunde in tako mnogim Nepalcem zagotovil zdravstveno oskrbo. In še bi lahko naštevati ...

Šerpa, ki je prosil za zgraditev šole, je bil moj oče Konchok Chumbi, ki je spremljal Sira Eda Hillaryja, ko so v Himalaji iskali jetija. Bil sem eden izmed prvih učencev v šoli v Khumjungu. Če ne bi bilo človeka z vizijo, bi najbrž danes, sklonjen od starosti, še vedno prenašal tovore v svojem ljubem Solu Khumbuju.

Moj sin Dawa Steven je bil slučajno v Dingocheju, ko je slišal novico o smrti Sira Eda Hillaryja. Odhitel je v Khumjung in bil srečen, da je lahko molil skupaj z ljudmi v Khumjung Gompi. Moj sin bo posvetil svojo odpravo Eco Everest Expedition 2008 viziji Sira Eda Hillaryja, ki jo je imel o dolini Khumbu in njenih prebivalcih.

Kot predsednik nepalske gorniške zveze sem predlagal, da bi po Siru Edmundu Hillaryju poimenovali enega od himalajskih vrhov in letališče v Lukli. Predlagal sem tudi, da bi nepalska vlada ustanovila mednarodno nagrado, imenovano po njem. Kljub globoki žalosti sem vesel, da je bil Sir Ed Hillary med nami.

Do prihodnjega srečanja!

Ang Tshering Sherpa

Ang Tshering

Portret predsednika NMA

✍ in 📷 Tone Škarja

PZS in NMA (Nepalska planinska zveza) že dlje časa sodelujeta pri vzgoji nepalskih vodnikov, saj sta ob pomoči nekdanje Jugoslavije leta 1979 v Manangu pod Anapurnami postavili šolo, od takrat pa z redkimi prekinitvami potekajo vsakoletni tečajji pod vodstvom ali s sodelovanjem inštruktorjev PZS. Sodelovanje ves čas poteka korektno, saj je pomembno tako za Nepal kot za Slovenijo. Odkar pa sta se na proslavi 50-letnice osvojitve Everesta leta 2003 osebno spoznala predsednika obeh zvez, Ang Tshering Sherpa in Franci Ekar, je to sodelovanje dobilo še osebni ton. Zato Ang Tshering zasluži tudi osebno predstavitev našim bralcem.

Z osebnimi podatki, poklicnimi in članskimi nazivi, spiski delegacij, ki jih je vodil ali bil njihov član, ter s številnimi prejetimi odlikovanji si je težko pomagati, saj je bil že samo seznam tega, kar sem »potegnil iz računalnika«, dolg tri gosto tipkane strani. Pa vendar, če povzamem ... Rojen 15. novembra 1953 v Kumdžungu, torej najbolj originalen višinski Šerpa, se je Himalaje in alpinizma dotikal le kot področja poslovanja, vendar pa s kratkimi tečajji gorništvu v Švici in Avstriji ter s tečajem NMA in PZS v Manangu vseeno precej bolj od večine vodij drugih agencij v Nepalju. »Moral sem vedeti, za kaj gre,« mi je rekel. Pri tem mu je bila v izdatno pomoč poroka z edinko in dedinjo bogatega belgijskega para, lastnikov hotela in potovalne agencije v Katmanduju. Odločilni pa so bili njegov osebni šarm, sposobnost učenja, neproblematično navezovanje osebnih stikov in tipičen čut za posel – kdaj je pravi čas oprijeti se česa in kdaj to opustiti. Ko so na primer po razpadu Sovjetske zveze svet preplavili poceni ruski helikopterji, jih je nakupil, ko pa zaradi pomanjkanja rezervnih delov niso več varno funkcionirali, jih je opustil. Bil bi lahko tudi uspešen politik, le njegovo šerpovsko poreklo ni ravno primerno

za četrijško in bramansko smetano, ki resnično vlada v Nepalju. Tako ima za seboj 37 let izkušenj in dela v turizmu, med drugim tudi v himalajskem. Bil je oz. je lastnik hotelov, trekinške in potovalne agencije, letalskega podjetja, solastnik več firm, član mnogih nepalskih in azijskih združenj in tako naprej. Poslovni uspeh mu je bil zvezda vodnica, osebna očarljivost pa mu je pomagala ob vseh krizah na dolgem križarjenju po zelo konkurenčnem poslovnem svetu. Za ilustracijo: v Katmanduju se gnete kakih štiristo trekinških agencij, njegova je v najožjem vrhu.

Ang Tshering je dolgoletni član predsedstva NMA in zadnja dva mandata (po tri leta) njen predsednik. Letni proračun NMA je okoli pol milijona dolarjev – večinoma od taks za trekinške vrhove, nekaj pa od članarine. Nekaj od tega je treba dati oblastnikom – za Evropo korupcija, za Azijo pogoj poslovanja –, drugo pa porabijo

za izobraževanje, prireditve, muzej, poslovanje in potovanja. Letos se mu predsedstvo izteče. »Lahko pa po treh letih spet kandidiram,« je dejal, ko je lani postal podpredsednik UIAA in predsednik Združenja azijskih planinskih zvez (UAAA). Ker je ključni človek pri skupnih akcijah Kitajske, Japonske in Nepala (kjer prvi dve zagotavljata finance, tretji pa oskrbo višinskih taborov in navez) na Everestu in drugod po Himalaji, bo njegov vpliv kvečjemu še večji. Odlično zna tržiti »mali, revni in neodvisni« Nepal med političnimi in finančnimi velesilami. Tudi šola v Manangu mu predstavlja predvsem sredstvo za mednarodni ugled.

Druga njegova, nič manj pomembna funkcija (zanj pravzaprav prva) je vodenje lastne agencije Asian Trekking. Med nekaj sto nepalskimi agencijami je ena od dveh, ki imata licenco za odprave v Tibet, kar pomeni, da na papirju (in s tem finančno) skupaj s Kitajci združuje množico odprav tudi drugih agencij v le nekaj uradnih (česar udeleženci in vodje večinoma sploh ne vedo). Skupni letni promet s Kitajci (CTMA v Lasi) je tako nekaj nad milijon dolarjev, cilj mu je pa preseči poldrugi milijon, ker bi s tem dosegel višji odstotek provizije od Kitajcev (ki delijo bonitete, oziroma provizijo po polmilijonskih nadstropjih).

Ti dve funkciji po svoje ilustrirata tudi dve plezalni steni. Eno gradi NMA v spominskem parku Kakani, okoli dve uri vožnje od Katmanduja; uporabna bo predvsem ob kakih predstavitev ali uradnih tekmovanjih. Drugo, visoko 25 metrov, pa postavlja agencija Asian Trekking kar na lastnem dvorišču v Tamelu, v turističnem centru Katmanduja. Ta bo vsakomur dosegljiva po nekaj minutah hoje. Vodja gradnje je sin lastnika, zelo simpatičen in sposoben mladenič, Dawa Steven Sherpa. Na decembrskem mednarodnem srečanju alpinistov v Pragi ga je Ang Tshering predstavil mednarodni javnosti, pred katero je nastopil z odmevnim referatom o varstvu narave (kar je zdaj obvezna tema vseh podobnih dogodkov). Prav tako mu je zaupal vodenje čistilne akcije na Everestu leta 2008, sam pa bo skupaj s Kitajci skrbel za odprave na goro iz Tibeta, saj želijo, da se v kitajskem olimpijskem letu ne bi zgodila kaka nesreča ali kak drug incident. Ni zanemarljivo, da je Dawa Steven že bil na vrhu Everesta, torej ima že izhodišče boljše, kot ga je imel oče.

Dosedanje življenje Ang Tsheringa je torej prava zgodba o uspehu nekega revnega šerpskega dečka z obetajočim nadaljevanjem. Pravi simbol Azije. ●

DUMo®
www.dumo.si

pohodništvo • alpinizem • jamarstvo

**gorniška oblačila • turne vezi
plezalna oprema • čevlji**

**Tilak • Bask • Naxo
Singing Rock • Kayland**

© Vladimir K.

Uspešna šola v Nepal

Začetniški alpinistični tečaj v Langtang 2007

in Vladimir Schlamberger - Vako

Ganya La in Naya Kanga

Za zdravila in zdravstvene pripomočke za tečaj ter za odpravo na Kangbačen, ki se ji je pridružil po koncu tečaja, je Damijan s pomočjo sponzorjev napolnil tri sode, ki smo jih poslali v Katmandu teden dni pred našim odhodom. Osebnostno in plezalno opremo pa smo nesli s seboj. Med pakiranjem sem nekajkrat telefoniral Rajku in ga vprašal, kako mu gre od rok. Ubadal se je z istim problemom kot jaz: kako ne prekoračiti dovoljenih 20 kilogramov. Včasih smo na letalo zlahka vzeli s seboj kakšnih pet ali deset kilogramov plezalne opreme v ročni prtljagi, danes pa pri vseh varnostnih pregledih to ni več mogoče.

Ne gremo v Ganeš Himal, pač pa v Langtang

Let preko Münchna do Dohe je kar hitro minilo. Tam naj bi prestopili na drugo letalo. Zaradi dolge vrste za varnostni pregled smo zamudili polet za Katmandu in na naslednje-

ga čakali 24 ur v tranzitni coni. Kljub temu da sem o našem prihodu prijateljem na Nepalski planinski zvezi poslal elektronsko pošto in jih drugi dan popoldne obvestil še po telefonu, smo se naslednji dan ob pol šestih zjutraj znašli sami v gneči na letališču. Med množico glasnih taksistov, ki so ponujali »najcenejši« prevoz v mesto, nam je eden ponudil pošteno ceno in nas peljal naravnost v hotel.

Thorong Guest House je slovenska oaza v Katmanduju. Čeprav stoji v hrupnem Thamelu, polnem turistov, ki iščejo Šangri La, je miren in udoben kraj, kjer se počutiš kot doma. Istega dne popoldne sta nas obiskala Da Gombu Šerpa in Nima Šerpa z Nepalske planinske zveze, organizatorja tečaja. Novica dneva: ne gremo v Ganeš Himal, ampak v Langtang. Na letošnji spomladanski iskalni akciji jeseni 2006 ponesrečenih francoskih alpinistov so reševalci, tudi inštruktorji na letošnjem tečaju, našli mesto za višinski tabor ob ledeniku in jezercu – idealen prostor za tečaj. Razložila sta nam,

da je zaradi oddaljenosti in transportnih problemov v času monsunskega deževja organizacija tečaja po prvotnem načrtu prezahtevna, predvsem pa predraga. Gremo v Langtang! Predložila sta nam podroben program letošnjega tečaja, razdelan po dnevih, in nas prosila za pripombe. Kuhinja, šotori in oprema so šli v Langtang pred nami, cesto so namreč poškodovali plazovi, zato je bil transport otežkočen.

Za začetniški alpinistični tečaj je vsako leto ogromno zanimanja. Letos se je na razpis prijavilo več kot 130 kandidatov različnih sposobnosti in znanj: eni kot zmagovalci osemstisočakov (summiterji), drugi pa popolni začetniki brez alpinističnih izkušenj. Večina jih dela v turizmu. Dan pred našim prihodom so izmed njih izbrali 34 tečajnikov. Naknadno so na tečaj sprejeli še 3 Angleže, ki so si na poti iz Kanade v Avstralijo privoščili nekajmesečno bivanje v Nepalju. Vsak tečajnik je za udeležbo na tečaju ter bivanje na poti plačal zaslužek dveh mesecev. Zanje je to velik strošek, zato tečaj jemljejo zelo resno in skušajo na njem pridobiti čim več teoretičnega in praktičnega znanja.

V petek, 17. avgusta, smo začeli z delom. Po svečani otvoritvi v prostorih Nepalske zveze inštruktorjev alpinizma, ki so nasproti stavbe Nepalske planinske zveze, sva z nepalskim inštruktorjem Nilom Gurungom, s katerim sva se spoznala na alpinističnem tečaju v Manangu leta 2000, začela s predavanjem o vremenu. Nil ga je prevajal v nepalščino. Ker je bilo veliko vprašanj, sva sklenila, da bomo predavanje ponovili. Po kosilu z inštruktorji sva ponovno začela midva, tokrat s predavanjem o prehrani v gorah. Po predavanju smo tečajnikom razdelili brošure v angleščini s tematično tečaja.

S predavanjema o branju zemljevidov in o izrazoslovju sem nadaljeval v soboto, ki je naša nedelja, s pomočjo inštruktorja Šrija Maharjana. Je moj znanec s tečaja v Manangu 2003. Preden se je Šri začel poklicno ukvarjati z vodništvom, je bil profesor na srednji šoli, tako da je bila njegova pomoč izredno

učinkovita. Na kosilu nama je Da Gombu Šerpa zaupal, da ne bo mogel na tečaj in da ga bo koordiniral Lakpa Šerpa, z nepalske strani pa vodil Nima Šerpa. Z Rajkom sva se z njima dogovorila o izvedbi programa tečaja in o vlogi slovenske ekipe: zdravnika, inštruktorja in vodje.

Največ zanimanja za predavanja Damijana Meška

Tečaj se je nadaljeval s plezanjem v plezalnem vrtcu v Baladžuju, z Damijanom pa sva dva dneva prebila na carini. Nepalski špediter je namreč našel naše tri pogrešane sode in jih predal na carino, kjer se je vse skupaj ustavilo. S priporočilom Nepalske planinske zveze in s spremstvom njenega uradnika so naju na carini pošiljali od enega do drugega, dokler se drugi dan nisva znašla pred visokim uradnikom, kateremu sva dopovedovala, da so zdravila namenjena Nepalcem. Brezupno dopovedovanje o naši pomoči Nepalju je naletelo na gluha ušesa. S carine sva se vrnila brez sodov in z navodilom: »Pripravite seznam, na katerem bo tudi kemijska sestava zdravil, in potrdi naj ga nepalsko zdravstveno ministrstvo!« Naslednji dan nas je rešil direktor Wilderness Expressa, gospod Dipak Lama, ki je na carino poslal svojega človeka. Čez dve uri nas je obvestil, da sodi čakajo na Nepalski planinski zvezi.

Za Damijanova predavanja je bilo največ zanimanja. Višinska bolezen, podhladitve, re-

Blagoslov tabora (pugya)

Vaje iz plezalne tehnike

animacija, vse to so teme, o katerih je v gorah dobro kaj vedeti.

V Katmanduju je ves čas deževalo. Vaje iz plezalne tehnike v Baladžuju so bile otežkovane: mokra, gladka skala in blato. Od časa do časa nalivi, največkrat je lilo kot iz škafo. Z inštruktorji smo izbrali točke urjenja: hoja, vrvi in vozli, navezovanje, plezanje, varovanje, stojišče, improvizacija plezalnega pasu in samoreševanje. Tečajnike smo razdelili v skupine in vsak inštruktor je s svojo skupino vadil toliko časa, da so vsi prišli na vrsto. Nato so se skupine zamenjale. Ne morem se načuditi, kako vztrajni so bili oboji, inštruktorji in tečajniki. Na predzadnje vaje v plezanju smo se peljali z dvema avtobusoma. Lilo je brez prestanka. Po dveh urah čakanja na izboljšanje vremena smo zaradi prometnega zamaška na katmandujski obvoznici pri vožnji nazaj v predavalnico na vaje iz orientacije in branja zemljevidov izgubili uro in pol. Na zadnjih vajah so vsi tečajniki plezali kot drugi, polovica pa jih je, varovanih, plezala še v vodstvu. Plezali so tri smeri, vendar so bile vse tri pretežke za začetnike, še posebej ker je bila skala mokra.

Inštruktorji imajo tam svojo sobo, opremljeno z računalnikom in video opremo, primerno za neformalni klepet ob kavi ali čaju. Po koncu predavanj in vaj smo z inštruktorji sedli skupaj in se dogovorili o delu za naslednji dan. Tako smo se počasi zblížali in se podrobneje spoznali.

Po desetih dneh se je tečaj prevesil v drugo polovico. Približal se je čas odhoda v Langtang. Opremo tečajnikov so inštruktorji teme-

ljito pregledali kar na dvorišču zveze. Dež nam je ta dan prizanesel. Kot vedno je bilo največ problemov z obutvijo in nastavitvijo derez. Damijan je tečajnikom razdelil complete prve pomoči. Po prostem dnevu, ki pa ga je polovica tečajnikov izkoristila za urejanje in dopolnjevanje opreme, je napočil dan odhoda. Vožnja do Šjabru Bensija je trajala cel dan. Vmes smo zaradi velikega plazu, ki je odnesel precejšen del ceste, del poti v dežju pešačili po razmočenih tleh. Prestopili smo na prenapolnjen avtobus, ki je po nekaj

urah pripeljal v vas, kjer smo prespali. V dolini Langtang Kole je deževalo in razmočeno pot so poškodovali zemeljski plazovi. V treh dneh smo prišli do Kjančin Gompe.

Deset dni na višinskem taboru

Tu se je tečaj nadaljeval s polno paro. Tečajniki so vadili plezanje v kopni skali, spuščanje po vrvi, samoreševanje, zabijanje klinov in zvijanje vrvi. Damijan je z njimi ponovil prvo pomoč in reanimacijo. Učil jih je spoznati znake višinske bolezni, uporabljati dekompresijsko vrečo in prenašati ranjence. Vsak večer smo pred večerjo poslušali poročila vodij skupin (vsaka skupina tečajnikov je izbrala svojega vodjo) in se z inštruktorji dogovorili o poteku dela za prihodnji dan. Dan pred odhodom na višinski tabor so vsi s prižemami splezali na 25 metrov visoko skalo, z nje pa po vrhovih prečili reko. Kljub močnemu vetru in dežju so vsi uspešno izvedli nalogo. Popoldne smo se pripravili za odhod na višinski tabor.

Višinski tabor smo postavili na približno 5050 metrih višine. Prostor je idealen – ravnina s peskom, za njo pa jezero. Do ledenika je dobre pol ure hoje. Med dežjem je snežilo in pri postavljanju šotorov sva z Rajkom dobila pomoč tečajnika, tudi kuhinjskega pomočnika. Mimogrede sva zvedela, da je bil spomladi na vrhu Everesta.

Jutro smo začeli s posvetitvijo višinskega tabora. Pudžo je vodil lama, naš tečajnik iz vasi Langtang, ki je prižgal sveti ogenj. Na čortenu sta zaplapolali nepalska in slovenska zastava.

Na višinskem taboru smo prebili deset dni. Večino časa smo porabili za vaje v snegu in ledu. Pri tem se je najbolj izkazal Rajko, ki je vsako vajo pokazal zbranim tečajnikom, ti pa so nato v skupinah vadili z inštruktorji. Začeli so s hojo brez derez in sekanjem stopinj v led, nato so vadili hojo z derezami. Prav neprijetno je bilo učenje ustavljanja padca v snegu s cepinom, ker je bil sneg namočen z vodo. Naučili so se načinov hoje v navezi po ledeniku, priprave stojišč in varovanja soplezalca ter plezanja v ledu. Dvigali so padlega plezalca iz ledeniške razpoke. Po petih dneh je zaradi skupščine Nepalske planinske zveze odšel v dolino vodja tečaja Nima Šerpa in predal delo namestniku Dordžiju Lama Šerpi. Tudi Dordži se je izkazal. Bil je vedno pripravljen na pogovor in zelo zavzet za delo. Sodelovala sva odlično. Še posebej se je pripravil za vsakodnevne sestanke s tečajniki in vodjami skupin ter z inštruktorji, na katerih smo usklajevali program tečaja. Dan pred odhodom v dolino so vsi tečajniki uspešno opravili izpite iz plezanja v snegu in ledu.

Na dan odhoda smo počakali, da so iz vasi prišli nosači. Sirdar Dawa Šerpa jim je razdelil hrano, ki je ostala, in vroč čaj. Hitro smo podrli višinski tabor. Dawa in kuhinjski pomočniki so pripravili tovore, takrat pa so se nosači začeli prerekati. Spor je povzročil vaščan, ki je bil prepričan, da imajo drugi lažje tovore. Izkušeni Dawa je prepir hitro razrešil in nosači s tovari so odšli. V megli in dežju smo sestopali v dolino. Pri sestopu si je ena od tečajnic zlomila roko in zanjo je poskrbel Damijan. Zaradi ozke in strme steze je bilo ponesrečenko nemogoče nositi z nosili, zato smo se odločili za nošnjo na hrbtu. Tečajniki in nosači so se pri nošnji menjali in ponesrečenka je bila v treh urah v dolini.

Čez dve leti bo 30 let, kar so Slovenci izvedli prvi tečaj za nepalske vodnike

V Kjančin Gompo smo prišli popoldne istega dne. Med potjo je dež prenehal in oblaki

Tabor Kyangin Gompa

so se začeli trgati. Dawa je telefoniral v Katmandu na zvezo in obljubili so mu, da bo helikopter poletel takoj, ko bo mogoče. V delu, kjer se dolina zoži v sotesko, so se zadrževali oblaki, tako da ga ni bilo. Priletel je naslednji dan in ponesrečenka, ki jo je spremljal soprog, je bila čez dve uri v bolnišnici. V taboru je vrvelo, prišel je čas izpitov. Inštruktorjem smo razdelili teme in vsak je preveril znanje pri vseh tečajnikih. Izpite so opravili eni bolj, drugi manj uspešno, vsi pa so pridobili temeljno teoretično in praktično znanje, ki jim bo zadostovalo za varno gibanje v gorah. V dveh dneh smo našli še nekaj ur za prikaz postopka reševanja s helikopterjem in iskanja zasutega v snežnem plazju.

Na poslovilnem večeru v Kjančin Gompi sem v imenu Planinske zveze Slovenije tečajnikom in inštruktorjem podelil svečane diplome. Kuhar je skuhal svečano večerjo, za njen zaključek pa je, v veselje vseh, postregel z veliko torto. Svečanost se je nadaljevala s petjem in plesom pozno v noč. Zjutraj se je ponovila zgodba odhoda iz višinskega tabora, le vreme je bilo lepše.

V dveh dneh smo bili v Šjabru Bensiju. Drugi dan hoje po grebenu skozi Šerpagaon je bil prelep. Kljub temu da smo računali, da bomo za pot z avtobusom do Katmanduja zaradi ogromnega plazju, ki je odnesel cesto, porabili dva dni, smo tja prispeli v enem samem. Čez dva dni je predsednik Nepalske planinske zveze Ang Thsering na svečani podelitvi certifikatov v prisotnosti gosta z nepalskega ministrstva za turizem, inštruktorjev in članov upravnega

odbora v svojem nagovoru tečajnikom zaželel, da bi pridobljeno znanje pri svojem delu dobro uporabljali in ga varneje in uspešneje nadaljevali. Poudaril je, da bo čez dve leti 30 let, kar so Slovenci izvedli prvi tečaj za nepalske vodnike. Svoj nagovor je zaključil z zahvalo Planinski zvezi Slovenije in vsem slovenskim inštruktorjem, ki sodelujejo pri usposabljanju nepalskih vodnikov, z željo, da bi se to sodelovanje nadaljevalo.

V Katmanduju smo ostali še nekaj dni. Večino časa smo prebili s prijatelji, pa še ogledali smo si kaj in kupili kakšen spominek. Dan pred odhodom so prišli Tone in plezalci odprave na Kangbačen. Damijan je ostal z njimi. Z Rajkom pa sva ponovila vajo: zbasati skupaj čim več prtljage tako, da njena teža ne

preseže 20 kilogramov. Zgodaj zjutraj naju je Dawa Šerpa odpeljal na letališče. Ker sva imela srečo, da sva letela na zahod, sva se na Brniku še pred večerom objela s svojimi domačimi.

6. začetniški alpinistični tečaj je potekal od 15. avgusta do 20. septembra 2007 v Katmanduju in dolini Langtang. Planinska zveza Slovenije: vodja Vladimir Schlamberger - Vako, zdravnik dr. Damijan Meško, inštruktor Rajko Lotrič - Rajc (Slovenska vojska); Nepalska planinska zveza: odgovorni Da Gombu Šerpa, vodja Ngavang Nima Šerpa, namestnik vodje Dordži Lama Šerpa, koordinator Lakpa Šerpa, inštruktorji Pasang Lamu Šerpa, Šri Maharjan, Lakpa Norbu Šerpa, Džimčang Bote, Lakpa Kitar Šerpa in Nil Gurung. «

Prikaz tehnike prečkanja rek

Na obisku v treh planinskih kočah

Ob 60-letnici Planinskega društva Javornik-Koroška Bela

✍ Miro Ličof

Krma iz Radovne

📷 Vladimir Habjan

Nisem mogel pozabiti misli glavnega urednika iz uvodnika ene preteklih številk Planinskega vestnika, ki je posredoval sporočilo, da so dobrodošli članki, ki bi poleg delovanja društev, pomembnih obletnic, otvoritev obnovljenih koč in podobnega obravnavali tudi planinstvo v nekem okolju in njegov vpliv na življenje v njem.

Že od otroštva je moje matično planinsko društvo Javornik-Koroška Bela, ki je lani slavilo 60-letnico obstoja. Nekaj časa sem razmišljal o urednikovih navodilih, nato pa sem poklical predsednika društva Vinka Aliča in dogovorila sva se za sestanek. Pravzaprav se sploh ni bilo potrebno posebej dogovarjati, saj se upravni odbor društva sestaja vsak ponedeljek in ostalo mi je samo to, da se odpravim tja po informacije. Prijetno sem bil presenečen, saj nisem vedel, da so tako aktivni in da je toliko novega. Na

razpolago so mi dali vse podatke in informacije, ki jih ni samo za en članek, ampak za debelo knjigo. Tako je nastal tale zapis, ki je obenem tudi zahvala vsem predsednikom in članom upravnih odborov oz. vsem članom društva PD Javornik-Koroška Bela od ustanovitve do danes sploh. Zahvala za šestdesetletno nesebično in požrtvovalno delo, ki je ohranilo planinske postojanke, izboljšalo pogoje delovanja planinskih koč, ki jih imajo v oskrbi, omogočilo ljudem, da se bolj brezskrbno odpravljajo v gore, saj vedo, da jim nudijo zavetišče, hrano in varnost. Obenem so ohranili naravo, da je ostala prvobitna, kar je danes vrednota, ki je ne more plačati noben denar.

Planinsko društvo Javornik-Koroška Bela je bilo ustanovljeno 19. novembra 1947 v fizikulturnem domu na Koroški Beli in ta datum velja za začetek delovanja društva. Čeprav bi lahko

rekli, da je bil začetek organiziranega planinstva v teh krajih že maja leta 1936, ko je bil ustanovljen planinski odsek podružnice Jesenice. Društvo je pripomoglo k bolj kakovostnemu življenju vseh krajanov, saj obiskujejo naravo in gore ter pomagajo pri neštetihih prostovoljnih akcijah graditve in posodobitve planinskih domov. Ko sem hodil še v osnovno šolo, je PD razpisalo natečaj za planinsko zgodbo. Pozabil sem že, kakšno dogodivščino sem opisal, spomnim pa se, da sem na Pristavi, kjer je bila zaključna prireditev, prejel knjižno nagrado.

Društvo gospodari s tremi planinskimi domovi: s Prešernovo kočo na Stolu, z Domom Valentina Staniča pod Triglavom in s Kovinarsko kočo v Krmi. Visokogorski koči Staničev dom pod Triglavom in Prešernova koča na Stolu sta odprti dobre tri mesece, nižinska, Kovinarska koča v Krmi, pa je odprta približno štiri mesece in mogoče še nekaj lepih vikendov. Več kot pol stoletja je društvo skrbelo še za dom Pristava v Javorniškem Rovtu, a splet okoliščin je nanesel, da le-ta ni več v njegovi pristojnosti.

Severno triglavsko preddverje, desno Dom Valentina Staniča

Kovinarska koča v Krmi, 870 m

Že kmalu po ustanovitvi društva so pridobili pastirsko kočo, ki stoji na 892 metrih nadmorske višine na Zasipski planini v Krmi, in jo uredili v planinsko postojanko. Po desetih letih je društvo pričelo graditi novo, večjo postojanko. Imenovali so jo Kovinarska koča, saj je bila večina prebivalcev Javornika in Koroške Bele ter prostovoljcev pri gradnji koče jeklarjev in kovinarjev v železarni Jesenice.

Kovinarska koča v Krmi ni kar tako. Narejena je iz materiala podrtga gradu v Trebežu, dvorca iz 17. stoletja, katerega prvi lastnik je bil baron Janez Ferdinand Jauerburg. V njem so živeli tudi znameniti Slovenci iz družine Zois. Tako ima dom v Krmi vgrajeno tudi plemenito opeko. A od takrat je čas tekkel, stavbo je bilo treba prilagoditi novim časom in potrebam. To je bil ne samo velik izziv, ampak velika preizkušnja in odgovornost. Vse to je zahtevalo ogromno dela in mnogo sredstev, saj vsi vemo, da brez denarja pač ne gre. Investicija, vredna preko 100.000 evrov, je bila velik zalogaj.

Iskra Jovanović

Koča v Krmi je imela do tedaj za pridobivanje energije samo sončne celice, kombinirane z vodno elektrarno. Vetra tam ni, zato vetrnica ni prišla v poštev. Narejeno je bilo vodno zajetje, a naravne ujme tudi Krmi niso prizanesle. Vsi se spominjamo potresa na velikonočno nedeljo leta 1998. Tistega dne je tresenje zemlje povzročilo podor pod Debelo pečjo in to ravno nad Kovinarsko kočo. Odtrgal se je del pobočja in zgrmel točno v vodno zajetje, ki je bilo osnova za vodno moč in elektrarno. Zajetje je bilo povsem zasuto z velikimi skalami in drobnim peskom. Preskrba z energijo je bila tako onemogočena. Člani društva so z velikimi naporji in s trdim delom sicer delno usposobili dotok vode, vendar je bila moč prejšnjega dotoka izgubljena. Zajetja ni bilo mogoče več povrniti v stanje delovanja.

Vendar se člani PD niso vdali. Nasprotno, podali so se v skoraj nemogočo akcijo pridobivanja sredstev in dovoljenj. Ker samostojna centrala ni prišla v poštev, so se odločili pridobiti dovoljenje za elektrifikacijo iz omrežja. Napeljali so 3 km dolg kabel iz Radovne v Krmo, in sicer prostovoljno in ročno, vključno z montažo transformatorske postaje v Krmi. No ja, priznati je treba pomoč buldožerja in kopača. Kovinarska koča v Krmi je po zaslugi planinskega društva Javornik-Koroška Bela sedaj planinska postojanka, neodvisna od kakšnega nezanesljivega energetskega vira.

Najbolj naporno delo je zbiranje donatorskih sredstev. Mnogokrat so člani društva naleтели na negativne odgovore, med njimi tudi od svoje lastne občine, kar pa jim ni vzelo poguma za nadaljevanje. Hvaležni so Fundaciji za šport, ki se je izkazala z izdatno denarno podporo. Brez prostovoljnih delovnih akcij tudi ne bi mogli elektrificirati Kovinarske koče v Krmi. Vsi ti ljudje in institucije so zaslužni, da je koča modernizirana, da nudi boljše usluge planincem in je obenem še ekološko zasnovana, da ohranja naravo nedotaknjeno.

Čeprav je dolina Krme obdana z visokimi vršaci, je obisk koče poplačan z lepimi razgledi. Najprej prvobitna Zasipska planina, strme stene okoliških vrhov Stresenice, Klečice in Debele peči. Niz vrhov se nadaljuje v ostenjih Lipanskega in Debelega vrha, Malega in Velikega Draškega vrha, Tošca in Vernarja, pa spet na drugi strani strmali Rjavine, Luknje peči, Di-

mnikov in Macesnovca. Krma je neločljivo povezana z Radovno, saj vsi cestni dostopi vodijo skozi to dolino. Obenem je tudi odlično izhodišče za vzpon na Triglav in za turno smučanje. Iz Krme vodijo že mnogokrat preizkušene in uporabljane poti preko Lipanskih vrat do Blejske koče na Lipanci in naprej na Debelo peč, lahko se odločimo obiskati Kredarico preko Zgornje Krme in Rži ali Planiko čez Konjsko sedlo ali pa Staničevo kočo. Seveda je možnosti nešteto, vse poti pa so enkratne in nudijo užitke v prelestni naravi.

Moje doživetje iz Krme

Krma je krasno izhodišče za vzpone na vršace Julijcev, v vseh letnih časih pa je primerna tudi za izlete, sprehode ali rekreacijo. Tako sem se nekega zgodnjega zimskega dne odpravil tja na pohod. Ob hoji skozi gozd in po planini je čas je hitro mineval. Prispel sem do jase pred strmim vzponom, se ustavil in prav takrat je izza škrbine na obronku pokukalo sonce. Skozi luknjo v kobaltno sivih oblakih je s snopom žarkov ustvarilo svetel krog ravno tam, kjer sem se ustavil. Stal sem v svetlobnem stožcu, kot bi se hotel »odžarčiti« v nebesa. Nekaj zgodnjega snega, pod katerimi se je dalo slutiti nizko podrastje, z zaledenelimi drevesi obkrožena jasa in z rdeče rumenim svetlobnim stožcem, ki je ustvarjal skoraj popoln krog, je vse delovalo prav nezemeljsko.

V tem snopu žarkov je bilo toplo, grelo me je, udje in telo so občutili dotok neznane in blagodejne energije. Jasa, obsijana s soncem, lesketajoči se kristali na tleh in drevesih, ki jih je obsijal sončni pramen, dišeči iglavci, naokoli pa ostenje visokih gora. Na jasi pa moja postava, ponižna v nadnaravnem pojavu in omamljena od vsrkavanja čistega zraka, obogatenega z vonjem rastlin, zdravilnih trav in dreves v rahlo zasneženi dolini. Počutil sem se kot na novo rojen, kot bi mladost prihajala v telo, kot bi pil živo vodo, kot bi dihal čarobni zrak. Tako je moralo biti v rajju.

Sonce se je pomaknilo naprej in se skrilo za večjo vzpetino na obronku. Svetlobni stožec je ugasnil, pravljice je bilo konec in povrnil sem se v resničnost. Stal sem tam še dolgo in vsrkaval lepote, ki sem jih bil za kratek čas tako obilno deležen. Počasi sem se odpravil nazaj in kar

Prešernova koča na Stolu

📷 Oton Naglost

samo me je gnalo navzdol, bil sem poln moči in mimogrede sem bil na izhodiščnem mestu.

Prešernova koča na Stolu

Na Stolu imajo v oskrbi Prešernovo kočo. Koča stoji tik pod vrhom Malega Stola. Prvo kočo je leta 1909 zgradila Kranjska podružnica SPD, slovesno so jo odprli 31. julija 1910. Poimenovali so jo po največjem slovenskem pesniku Francetu Prešernu, domačinu iz Vrbe pod Stolom. Kočo so leta 1927 povečali, otvoritev je bila 15. julija 1928. Med vojno je bila požgana, a so jo v šestdesetih letih ponovno zgradili in jo predali v upravljanje PD Javornik-Koroška Bela. V naslednjih letih so jo precej povečali in prenovili. Dobila je telefon, nato pa kmalu prve sončne celice, ki danes skupaj z vetrnico proizvedejo dovolj električne energije za oskrbovanje.

Koča se nahaja na izredno razglednem kraju. Kamor koli seže pogled, nam vztrepeta srce ob enkratnih razgledih. Vrtača, Begunjščica in Košuta, Kamniško-Savinjske Alpe, Menina planina, celo do Posavskega hribovja s Kumom ter do Gorjancev sega pogled. Pod seboj imamo Gorenjsko, Ljubljansko kotlino, v daljavi notranjsko hribovje do Snežnika, zazremo se preko Škofjeloškega hribovja do

Trnovskega gozda, Porezna, Ratitovca in Jelovice, vidimo Kranj, Radovljico, Bled z jezerom, ob dobri vidljivosti pa tudi Ljubljano. Izreden je razgled na Julijce s Triglavom ter na Pokljuko in Mežaklo, če je ozračje čisto, vidimo na zahodu tudi Dolomite. Lepo se vidi greben Karavank, ki se vleče od Stola proti zahodu z Belščico v ospredju in Kepo v ozadju. Z vrha Stola sega pogled na Visoke in Nizke Ture, Osojščico, Celovško kotlino s Celovcem, proti vzhodu pa na Obir in Peco.

Situacija na Stolu je bila skoraj identična s tisto v Krmi. Tukaj je stala vetrna elektrarna, ker je seveda dovolj vetra. Ne le dovolj, ampak celo preveč, saj se je nekega dne zaradi njegove prevelike moči vetrnica zrušila, posamezni deli pa so se razleteli vse naokrog. Kaj so hoteli, podali so se v iskanje novih rešitev. Gospodar pri PD Zvone Tavčar si ni pustil vzeti volje in spet se je začela še ena trnova pot do obnove vetrnice. Če kdo še ni skusil, kaj se pravi začeti iz nič, pri-skrbeti finančna sredstva, najti najboljše rešitve in dobiti vsa potrebna dovoljenja, potem naj se loti obnove in popravila kakšne planinske koče. PD Javornik-Koroška Bela je s svojimi ljudmi opravilo skoraj nemogoče delo. Postavili so novo vetrnico, sončne celice pa so imeli vgrajene že od leta 1992. Prešernova koča na Stolu je bila med prvimi, ki so pridobivale elek-

triko preko celic na strehi. Dodali so še sončni kolektor za ogrevanje vode, tako da oskrbnik za tuširanje s toplo vodo ne troši energije. Namestili so lovilec maščob iz kuhinje in ker je kočja precej obiskana z obeh strani Karavank, je te maščobe kar precej. Mogoče je popravilo dimnika na prvi pogled videti preprosto, a če kdo ve, koliko priprav in naprav zahteva vrtnanje lukenj v dimnik od zgoraj navzdol, potem naj si zamisli, kako to poteka na 2236 metrov visokem Stolu. Za zlato rezervo so si nabavili tudi agregat, ki pa ga bodo uporabili samo v skrajni sili, poleg tega pa je tudi ekološko sprejemljiv. Malo stran od kočje so zgradili suho stranišče s prezračevalno jamo, da se vsebina osuši in razkroji. Tako je bilo do sedaj jamo treba izprazniti samo dvakrat, odpadke pa so odpeljali v dolino.

Moje dožitve z vrha Stola

Naneslo je, da sem precenil svoje sposobnosti in spregledal vremensko napoved. Ob vzponu na Stol se zaradi neurja in močnega dežja nisem mogel vrniti v dolino, pa tudi utrujen sem že bil. Tako sem prenočil v Prešernovi koči. Spati nisem mogel, pa sem zgodaj zjutraj, še skoraj sredi noči, vstal in se povzpел na vrh Stola. Nebo je bilo jasno, saj ga je nevihta temeljito umila. Ravno ko sem stopil na vrh, se je izza obzorja počasi začela vzdigovati škrlatna sončna kroglja. Obsijala je pokrajino, naprej po vrhovih, nato pa od obzorja do obzorja. Obnemel sem v mogočnem razgledu, strmel sem v podobo z različnimi pramenji barv obsijane pokrajine. Prava podoba raja, mravljinca so me spreleteli in mi zagomazeli po vsem telesu, spomnil sem se Prešerna, da dežela Kranjska nima »lepšga kraja kot je z okolšno ta podoba raja«, na misel mi je prišel Cankar: »Vzrasla so nebesa pod Triglavom. Oko, ki jih uzre, ostrmi pred tem čudom božjim, srce vztrepeta od same sladkosti, zakaj gore in poljane opozarjajo, da je Bog ustvaril paradiž za domovino veselemu rodu ...« Nebo je spremenilo motno modro barvo v žarečo dnevno svetlobo, postalo je toplo tako pri srcu in v duši kot v telesu. Veliko zadovoljstvo sem občutil, ko sem se vračal proti koči. Čutil sem se napolnjen z novo močjo, z novim upanjem, bil sem močan v sebi in neskončno sem si zaupal.

Posebnosti v pogorju Stola

Kadar se že odpravimo na Stol, si je treba vzeti čas in prehoditi tudi kraje pod njim. Že dolgo je znano, da je zrak pod Stolum zdravilen, da tam izvirajo mnogi studenci, ki so silno raznoliki. Nekje izvira voda, ki ima vedno isto temperaturo, poleti in pozimi. Na Potokih, na vasi pod Stolum, je bil včasih studenec, katerega vodo so imeli namen stekleničiti že sredi prejšnjega stoletja. Rekli so, da je ta voda ne samo zdravilna, ampak celo čudodelna. Ali pa planine pod Stolum; Zaveljcinova planina nasproti Ajdne ima vsak pomladni mesec drugačno barvo, ker vsak mesec prevladuje cvetje drugačne barve. Od belih narcis do temno modrih encijanov. Konj, ki se dva tedna pasel na tej planini, je čudežno ozdravel od smrkavosti, ki se ga je vsakič lotila v dolini. Že nekdanji so poznali zdravilno moč planin pod Stolum, ki jo človek občuti, preden se okrepeča in dopoljuje v Prešernovi koči.

Staničeva kočja pod Triglavom

Dom stoji na mali planoti tik pod Visoko Vrbanovo Špico. Leta 1950 je kočjo prevzelo PD Javornik-Koroška Bela, jo obnovilo in povečalo. Nato so dom stalno posodabljali, za zimske obiskovalce pa usposobili zimsko sobo. Popravili so ostreže in pridobili precej novih ležišč, postavili so sončne celice za pridobivanje elektrike, ki danes skupaj z vetrnico proizvedejo dovolj energije za oskrbovanje kočje. Od doma je lep pogled na okoliške vrhove in grebene. Sedlo Dovška vrata, greben Rjavine in Rži, čez sedlo pa vidimo vrhove nad Krmo od Debele peči do Lipanskega vrha. Na drugi strani znamenita Kredarica, za Kotlom in nad Zelenim snegom pa kraljuje vrh Triglava. V neposredni bližini je Begunjski vrh, tik nad domom pa Vrbanova Špica, pod njo kotanja Pikel, desno nad njo se dviga Rjavina.

Tam je sonca in vetra dovolj, a zadosti energije za potrebe kočje se pridobi le, če delujeta oba vira. Sonce v sončnih dneh pomaga kakšnih osem ur na dan, če pa mora delati nadure za oblaki, pa mu pomaga veter z vrtenjem vetrnice. Oba skupaj napolnita akumulatorje, ki lahko napajajo kočjo ves dan. A brez usklajevanja med vetrom in soncem bi vladala zmešnjava, zato so zgradili energetski prostor, iz kate-

Staničeva koča pod Vrbanovima špicama

Miha Kranjc

rega prihajajo komande o regulaciji vetrnice in preklapljanju iz sonca na veter. Neverjetno. Da pa ne bi izgubljali energije po nepotrebem, so depandanso izolirali s trimo pločevino in z oblogami. Brez hrane ne gre niti v visokogorju, zato so obnovili tudi kuhinjo.

Prigoda iz Staničeve koče

Zgodaj poleti sem se odpravil iz doline Kot proti Staničevi koči. Čeprav je bil še začetak poletja, je sonce neusmiljeno pripekalo. In prav zaradi začetka poletja je bila moja koža še vsa bela, ker je bila dolgo časa skrita pod zimskimi oblaci. Seveda sem si zaradi pripeke slekel vse, kar se je sleči dalo in gorsko sonce je iz moje kože naredilo rdečo pekočo prevleko. Tako me je, ko sem proti koncu popoldneva prispel do koče, vse peklo in kmalu sem se spravil spat. Ker je bila koča odprta šele prvi dan sezone, so bile odeje še malo vlažne. To je bilo namreč še pred leti, ko dom še ni bil tako izoliran in preskrbljen z energijo, kot je sedaj. A prav te vlažne odeje so delovale blagodejno na mojo opečeno kožo. Vso noč so me hladile, spal sem kot angelček in zjutraj ni bilo opeklinah ne duha ne sluha. Tudi začetek sezone ima svoje privlačnosti in koristi.

To je samo kratek izsek iz plodnega dela članov in simpatizerjev Planinskega društva Javornik-Koroška Bela. Nemogoče je vse opisati v enem članku. Tu je poudarjeno večinoma gospodarjenje z objekti, ki jih oskrbujejo, posodabljaajo in prilagajajo uporabnikom, da bi se čimbolje počutili v njih, obenem pa ohranili neokrnjeno naravo. V društvu pa deluje še mnogo drugih odsekov. Markacijski odsek skrbi za vzdrževanje in markiranje okoli 120 km planinskih poti. To je toliko, kot do Ljubljane in nazaj, seveda z drugačno višinsko razliko. Vodniški odsek vsako leto pripravi načrt planinskih izletov, ki so razporeje-

ni po težavnosti, da se jih lahko udeleži več ljudi, od izurjenih in prekaljenih pohodnikov do manj zahtevnih in pripravljenih planincev. Za varno hojo in dobro počutje pohodnikov skrbi deset usposobljenih in kategoriziranih vodnikov. Vsako leto organizirajo množični pohod na Vajnež, najvišji vrh v občini Jesenice, odkar se je očak Stol preselil v občino Žirovnica. Na vrhu so postavili spominski kamen in vpisno knjigo. Pohod je postal že tradicionalen in vsako leto se ga udeleži veliko ljudi. Tukaj je nujno treba omeniti Vlada Trevna, najzaslužnejšega člana in koordinatorja pohoda, ki je bil tudi dolgoletni predsednik PD Javornik-Koroška Bela. Delujeta še Mladinski odsek in izredno pomemben Odsek za varstvo narave. Vsak odsek posebej zasluži svoj opis delovanja in organiziranja.

Seveda ne smem pozabiti na prijazno povabilo; obiščite sodobno urejeno Prešernovo kočo na Stolu in si z vrha oglejte sončni vzhod v vsem razkošju. Pridite v Krmo pod Debelo peč, kjer vas čaka urejena Kovinarska koča, in doživite avro, odpravite se v visokogorje do Staničevega doma, ki je sodobno opremljen in je izhodiščna točka za osvajanje Triglava in drugih vršacev. Uživate tako v naravi kot v varnem objemu planinskih postojank. ●

No Picnic on Mount Kenya

Nas težnja po svobodi žene v višave?

✍ Andrej Mašera

Skozi celo zgodovino gorniškega udejstvovanja se je veliko pametnih glav ukvarjalo z osnovnim vprašanjem, zakaj pravzaprav hodimo v hribe. Kaj je glavni motiv, ki nas žene v višave? Hipotetičnih odgovorov je bilo veliko, končnega pa še ni in ga verjetno tudi nikoli ne bo. Je preveč kompleksen, da bi ga lahko zreducirali na eno samo enačbo. Tu nas seveda ne zanimajo motivi tistih številnih pohodnikov, ki imajo gore zgolj za torišče in kuliso svoje rekreacijske dejavnosti, ampak motivi tistih, ki za gore tako rekoč živijo, ki jim ta nekoristni svet predstavlja osnovno miselno in duševno

preokupacijo, ki v njem najdejo smisel svojega bivanja, ki jih gore spodbujajo h kreativnemu snovanju in ustvarjanju, ki o njih sanjarijo, predvsem pa v gore redno zahajajo. Dojemanje gorskega sveta, predvsem pa odziv na spoznanja in čustva, s katerimi si ustvarimo trajni odnos do celokupnega gorniškega udejstvovanja, se lahko giblje v širokem razponu od strogo etičnega ničejanstva Eugena Guida Lammerja, do prekipevajoče estetske vznesenosti Juliusa Kugyja, če omenimo samo ta dva mojstra ubeseditve svojega gorniškega *creda*. Podobno bi veljalo tudi, če bi primerjali Edwarda Whym-

perja in Guida Reya, Giusta Gervassuttija in Lionela Terraya, ali če ostanemo kar doma, Tumo in Miheliča.

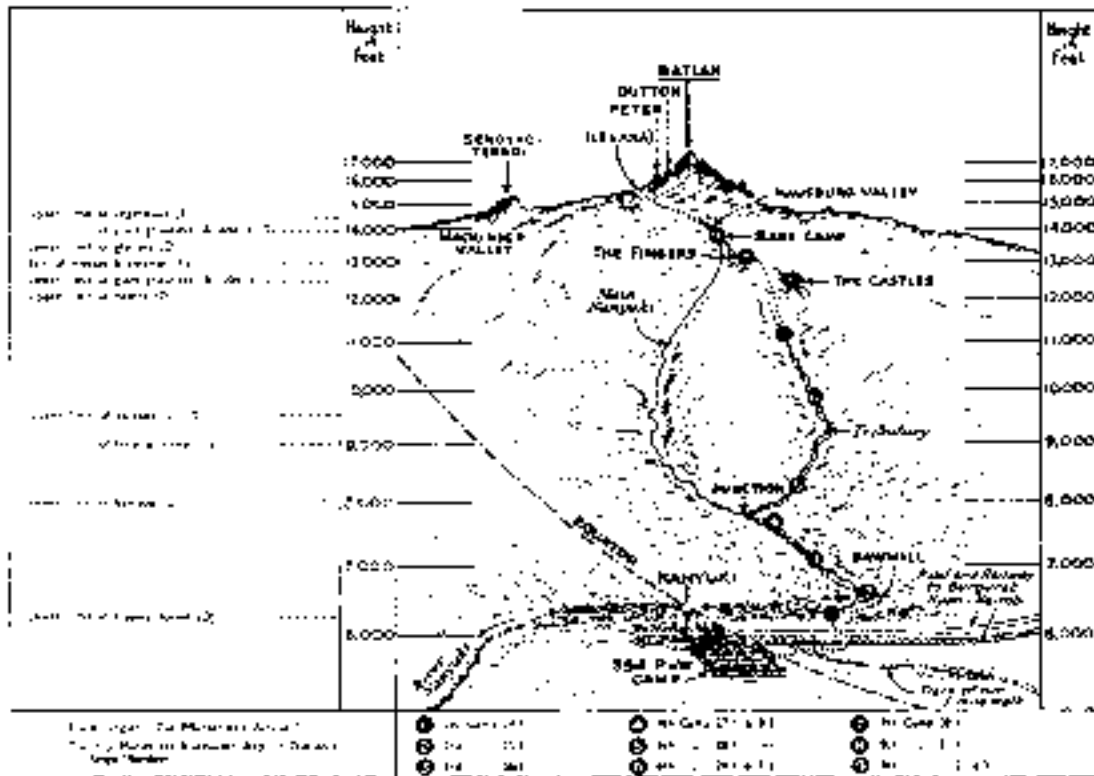
Toda če se natančno pogledimo v njihov miselni diskurz, nedvomno izluščimo neko skupno nit, ki je hote ali nehoti stakala nerazdružljivo ljubezen teh znamenitih alpinistov do gorskega sveta. In to je po mojem mnenju svoboda ali bolje rečeno občutek brezmejne svobode, ki ga človeku lahko ponudijo samo gore! Svoboda, posebno taka, ki si jo moramo priboriti dobredno z naporom, težavami, nevarnostmi in osebnim odrekanjem. Svoboda pa je eden od osnovnih temeljev dostojnega, kreativnega in pozitivno naravnane življenja.

Iz ujetništva v ujetništvo skozi svobodo na gori

Pred kratkim časom mi je prišla v roke izredno zanimiva in odlično napisana knjiga z nekoliko enigmatičnim naslovom *No Picnic on Mount Kenya*. Napisal jo je Felice Benuzzi, ki je služboval v italijanski kolonialni upravi v Etio-

piji. Srčno upam, da ni sodeloval pri grozljivih zločinih, ki sta jih fašistična soldateska in tudi civilna oblast masovno izvajali v tej nesrečni deželi in o katerih se je šele v novejšem času sploh začelo pisati v italijanskem zgodovino-pisju. Benuzzi je po osvoboditvi Etiopije leta 1941 padel v angleško ujetništvo in bil interniran v taborišču pri kraju Nanyuki, ki leži ob severozahodnem vznožju druge najvišje gore v Afriki - Mount Kenyje. Felice je bil že pred vojno navdušen gornik, med drugim je pogosto zahajal tudi v Julijske Alpe, sicer pa v Dolomite in v gore Južne Tirolske. In v odročnem ujetniškem taborišču, ki leži točno na ekvatorju pod Mt. Kenyjo, se je začela ena najbolj nenavadnih zgodb, ki govorijo o pobegih iz vojnega ujetništva, hkrati pa je prežeta z brezmejnimi hrepenenjem po gorah in - svobodi. V času prihoda v taborišče je bilo vreme oblačno in deževno, tako da sploh ni natančno vedel, kje se nahaja. Nekega majskega dne leta 1942 pa so se oblaki nenadoma raztrgali in v umiti modrini neba se je visoko nad taboriščem v soncu zableščal dvoglavi, drzno ošiljeni, sanjsko lep vrh, posut

Smer pobega iz ujetniškega taborišča na Mt. Kenyjo

s snegom. Feliceja je kot blisk udarila neodjenljiva želja, sla, začutil je neubranljivo poželenje, da mora pobegniti iz taborišča in splezati na Mt. Kenyo. Misel, ki je bila že na prvi pogled »nora« in objektivno nemogoča, mu je popolnoma zavdala in dolgočasno životarjenje v taborišču se je spremenilo v mrzlično načrtovanje podviga. Začele so se skrivne priprave, pri katerih so mu pomagali številni sojetniki (zanimivo, da ga nobeden ni izdal taboriščnim oblastem). Domiselno so izdelali kar spodobne dereze, cepine in nahrbtnike ter spletli konopljeno vrv. Benuzziju je bilo povsem jasno, da ni niti minimalne možnosti za trajen uspešen pobeg iz ujetništva in da se bo po vzponu na goro moral zopet vrniti v taborišče. Pa še kak mesec samice bo dobil za kazen! Večji problem je bil najti primerne tovariše; končno je našel dva, ki sta ga bila voljna spremljati: Giovanni Balletto in Vincenzo Barsotti sta bila v kar dobri fizični kondiciji, zelo sta se zagrela za podvig, nista pa bila alpinista.

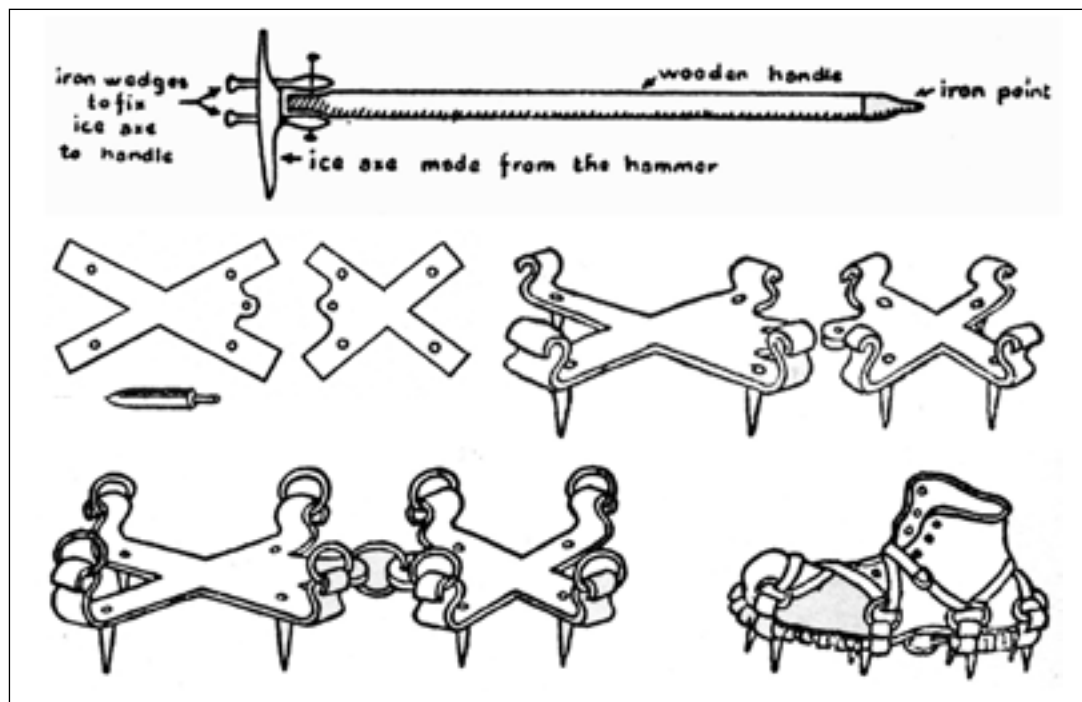
Neuspeh na Batianu, zastava na Point Lenani

Največji problem je predstavljalo pomanjkanje zemljevidov ali kakšnega drugega informativnega materiala, čeprav so bili takrat že vsi trije glavni vrhovi Mt. Kenyje Batian, 5199 m, Nelion, 5188 m, in Point Lenana, 4985 m, že preplezani in je bilo celotno območje kartografsko kar dobro obdelano. Naši junaki pa so imeli za orientacijo na razpolago samo nalepko z neke konzerve, na kateri je bil stilistično upodobljen Mt. Kenya (sic). Končno so se januarja 1943 v okrilju noči splazili iz taborišča in tvegali, da jih pri tem straže lahko tudi ustrelijo, se potem čez odprt teren prebili do džungle, skozi katero so se nato nekaj dni vzpenjali ob živahni gorski rečici. V gozdu so naleteli na leoparda, nosoroga in

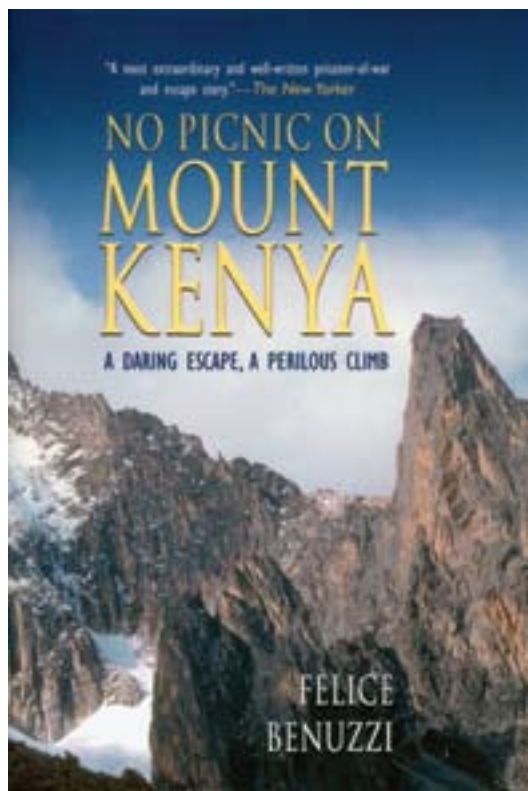
slona, na srečo brez posledic, razen prestanega strahu. Posebno mučne so bile noči, ko so se ob ognju menjavali na straži in trepetali ob kakofonični simfoniji nočne džungle. Ko so po skoraj enem tednu napornega vzpenjanja stopili na odprt svet ob vznožju skalnih sten Batiana, so s polnimi pljuči in z utripajočim srcem pili gorsko svobodo, pozabili na ujetništvo (čeprav so tudi taborišče razločno videli v daljavi globoko na ravnini) in bili neskončno srečni. Vzpon na Batian seveda ni uspel, plezalske težave so bile pač prehude (s te strani so na vrh splezali šele po vojni), toda zaradi tega niso bili pretirano razočarani. Potolažili so se z vzponom na Point Lenano, kjer so ponosno razvili italijansko zastavo kot simbolično dejanje ljudi, ki so se počutili popolnoma svobodne in jih v tistih trenutkih ni mogel nihče kakor koli ovirati ali ogrožati. Tudi danes se mora večina pohodnikov na Mt. Kenyo »zadovoljiti« s Point Lenano, ki je samo visok, tehnično pa nezahteven vrh. Glavna dragulja pogorja Batian in Nelion sta namreč dosegljiva le s plezanjem najmanj IV. težavnostne stopnje, in še to po najlažjem, običajnem pristopu. Naši junaki so se potem vrnili v ujetništvo, zadovoljni in duševno dopolnjeni. Benuzzi je leta 1953 o teh dogodivščinah v angleščini napisal

Nalepka s konzerve - edini "orientacijski" pripomoček

Ročno izdelana ledeniška oprema

knjigo, ki je takoj postala uspešnica in še danes doživlja številne ponatise.

Svoboda v gorah – je to tisti skupni imenovalac?

Gotovo je, da so trije ubežniki imeli različne motive, da so se podali v nevarno avanturo. Toda občutek brezmejnega, navdušujočega svobode so občutili na podoben način, kot ga doživljajo tisoči in tisoči gornikov po vsem svetu. Svoboda je eno osnovnih življenjskih dejstev, ki nam je dano kot imanentna vrednota, ki jo lahko zavestno oplemenitimo do najvišjih možnosti svojega učlovečenja, lahko pa jo zelo hitro zlorabimo in zgubimo. In to še posebej v gorah ali v divjini, kjer je še najmanj vpliva stalnega nadzora, s katerim politično-ekonomske strukture »osrečujejo« svoje podanike. Ta svoboda je tako dragocena, da je človeku nikakor ne smemo kratiti; seveda je omejena s svobodo drugega, v tem primeru s svobodo narave, ki jo moramo ohranjati in čuvati, da bomo v njej lahko našli svojo. In to je tisti motiv gorniškega dejanja, vreden truda, napora in tudi – *sit venia verbo* – določenega tveganja. ●

Jalovec pozimi

Sanje so me ujele

✍ Ingrid Peršolja 📖 Oton Naglost

»Ingrid, mi gremo!« je bil odločen Igor. »Ma, sem slišala, da niso ravno najbolj ugodne razmere,« je sledilo moje šibko oporekanje. »Premisli in sporoči, če prideš,« Igor ni popustil. Ujela sem se v svoje sanje in se jih bala uresničiti. Vedno imam sanje. Sanjam, da bom dosegla ta vrh, oni vrh, v tem letnem času, v drugem ... Že dve leti sanjam o Jalovcu pozimi. Lani so se sanje stopile s prehitro pomladijo. Letos pa ... dva tedna nazaj so me poklicali, a sem se ustrašila in zadnji trenutek našla izgovor, da moram delati. Sedaj je jasno, strah me je.

Reševanje problemčkov in problemov

Bom uresničila sanje? Roka seže po telefonu. Dopust je zagotovljen. In že kličem znance. Kdo bi šel z mano v petek, 16. 3. 2007, na Jalovec, živi pa v okolici Gorice? Igor in Rok prideta iz Celja že v četrtek in prespita v Tamarju. Dobim same enake odgovore: »Nimam dopusta, ne morem, ni šans ...« Če želim uresničiti tudi te sanje, ni drugega kot pot pod noge in sama do Planice. Pomisleke imam, saj sem bila nazadnje v Tamarju pri desetih letih starosti. Bom našla pot ponoči, v temi, sama? No, bomo videli sproti, težave je potrebno postopoma reševati.

Naslednja težava je moj mož: »Zakaj moraš pravzaprav iti? Koliko žensk gre zdaj? Pozimi? Ti si prav nora. A veš, da imaš tri otroke?« Končno se tudi on omehča in mi vošči srečo. Brez njegovega »blagoslova« bi se težko odpravila ali pa se sploh ne bi.

Nahrbtnik je napolnjen z vso zimsko kramo. Pričakovanje, ki v meni narašča, mi ne da spati. Tako je že polnoč, ko spanec izgine in se odpravim čez Italijo proti Trbižu. Tam bi morala zaviti v Kranjsko Goro, a glej ga, zlomka, že sem v Avstriji. Dobro, da sem sama v avtu. »Curik marširen« in sem ponovno v Italiji in od tu gre gladko do Planice. Skakalnica je osvetljena. Pripravljajo se za nedeljske skoke.

Poskušam zadremati v avtu na parkirišču, kar mi navadno dobro uspeva, glede na to, da sem »kratka«. Vendar mi Jalovec ne da spati. Luna, ki se leno sprehaja po nebu, mi ga kaže. Čutim ga nad seboj, ko se premetavam na sedežu avta, ko lezem v spalno, ker me zebe, pa ven, ker je prevročje, in končno dočakam uro, ko se lahko odpravim proti Domu v Tamarju (zmenjeni smo bili, da jih zbudim ob 5.30). Sama sem v zasneženem gozdu na poledeneli stezi, ki je ne poznam. »Čelka« mi kaže pot. Pri hoji se mi misli umirijo in končno začutim, da so se začele izpolnjevati moje sanje. Tudi misel, da mi morda ne bo uspelo priti na vrh, izgine. Vsa moja zmešnjava v glavi se počasi umirja, kot bi padla z vso težo v mehak sneg, ki ublaži udarce, in se tam pogreznila. Zadovoljna sem.

Ob 5.30 sem že pri Domu in zvonim oskrbniku, ki me prijazno sprejme in postreže s toplim čajem. Moja znanca sta edina prenočevalca. Pregledamo opremo. Kar predvidevamo, da ne bomo potrebovali (tega je ogromno), odložimo v sobi. Oskrbnik nam zagotovi lep dan in napoveduje poslabšanje v noči s sobote na nedeljo. Pravi dan smo izbrali.

Še en problem

Tri svetilke se pomikajo po snegu. Luna nam dela družbo, dokler je jutranji svit ne začne poditi. Zarja objema vrhove gora, ki se sramežljivo obarvajo rdeče, na nas pa pritiska mraz, ki nam obraze obarva belo. Vendar kljub temu uživam. Nad menoj se dviga ozebnik. Veličasten je. Ozek, strm, zdi se mi neprehoden. Vendar bolj kot se mu bližam, lažji se mi zdi, bolj je »moj«. V srcu začutim pesem, ki ji dajeta ritem udarec cepina in prijem dereze v trdem snegu. Pravljica je, dokler ... Glej ga, zlomka! Dereza mi je padla z noge! Stojim v strmini, ko jo poberem in buljim vanjo. »Pismo«, zakolnem, bila je nastavljena za one druge čevlje in sedaj

Nad ozebnikom

je ravno malo predolga in pada s čevlja. In to samo leva. Kaj zdaj? Igor in Rok me dohitita. Nihče nima »šraufencigerja«. Nožički ne pomagajo. Žalostno gledam ozebnik in moje dereze. Ne, brez njih ne grem nikamor razen v dolino, in še to bolj počasi. Ideja! Naš električar, Bog mu daj zdravja, mi je dal plastične trakce za elektriko, ki sem jih dala med prvo pomoč, saj nimajo nobene teže. Šest jih povlečem iz nahrbtnika. Štiri uporabim in odlično fiksiram derezo na čevlj, dva pa pustim za rezervo.

Proti vrhu

In že me nosi proti zgornji polovici ozebnika. Ta se je postavil prav pred mano nesramno pokonci. Cepin, vdih, premik noge, izdih, cepin. In gre meter za metrom. Že vidim rob. Sonce me pričakuje in me poboža za nagrado. Zmagala sem. Sanje so moje. Sedaj je še vrh pred mano. Prečko opravimo skupaj. Sneg je izgubil trdoto. Zadnji metri so naši, ura je 11.30, ko osvojimo vrh.

Slika levo: Vzpon skozi ozebnik

Pogledam krog sebe in ne morem verjeti. Moj sosed je stric z belimi brki, Mangart (žal je čez dva dni zahteval dve življenji), tam so tete Mojstrovke, Prisojnik se z belo kapo šopiri v daljavi ... Ja, Jalovec, to so tvoji vazali. Tvoji podložniki. In tudi jaz, najmanjša, sem med njimi. Hvala, da si mi dopustil pogledati te z višin. Hvala Igorju, da se me je spomnil, ko je delal plan. Srce je polno kot sonce, ki je nad nami. Niti hrana mi ne diši. Opita sem od snežene lepote.

In že se vračamo

Srečamo še družčino nam podobnih in na sosednjem vrhu vidimo dva »norca« ki smučata. Noge kar nočejo v dolino. Pred spustom v mračen ozebnik zleknjeni v snegu nastavljam olica soncu in polnimo želodčke. Žal se vsaka lepa reč prekmalu konča. Treba je v dolino. Previdno. Srečamo več smučarjev. Tudi mi smučamo - da ne bo nesporazuma - brez smučk. Teže teles nas vlečejo v dolino, noge bi ostale kar tam, srca pa so še vedno zgoraj. Tam na zasneženem Jalovcu. ●

Zakaj na Učko?

Od prve svetovne vojne do danes

✉ Borut Mencinger

Učka je z nadmorsko višino od 1396 do 1401 metra – odvisno od geodetov oziroma merilcev – najvišja gora Istre. Da se odločimo za vzpon na hrib tako skromne višine, morajo obstajati kar močni oziroma prepričljivi razlogi. Na primer najvišji vrh določene regije: Istra – Učka; ali določene države: Slovenija – Triglav; zelo številne so mestne gore: Šmarna gora – Ljubljana, Lubnik – Škofja Loka, Boč – Rogaška Slatina, Pohorje – Maribor itd.

Za kazen – na vrh Učke

Včasih nas povsem osebni razlogi potegnejo na določen kraj, na določeno goro. Meni osebno pomeni izlet na Učko obujanje daljnih spominov na mojega starega očeta Janeza Mencingerja in mimogrede tudi na njegovega sošolca in najboljšega prijatelja, znamenitega alpinista Jožo Čopa. Odkar je Hrvaška zgradila kratek odsek avtoceste od Reke do Rupe

na meji s Slovenijo, so se odprli novi razgledi na Učko, ki sem jih že skoraj pozabil, čeprav sem tam pred davnimi leti preživel zelo lepe počitnice z bratrancem Radom in staro mamo Katico. Takrat, pred pol stoletja, smo se pripeljali z vlakom na Matulje, od tam pa nas je škripajoči avtobus pripeljal v Veprinac.

Na Mandriji, kot se še danes reče domačiji, sem se najprej spoprijateljil z nečakom naše stare mame, s Tončičem, in z njegovim oslom. Najprej razčistimo, da oslu v Istri niti slučajno ne smete reči magarac, sicer ste izpostavljeni jedkemu posmehu. V Istri je osel tovar. Tončičev tovar je na leseno krošnjo na ožuljenem hrbtu vdano sprejel kakršen koli tovar, vendar če je bil pretežak, ni hotel narediti niti koraka. Pomagalo ni nikakršno prigovarjanje, ne nežno ne grobo. Ko pa so mu breme olajšali za toliko, kot se je njemu zdelo prav, je takoj potegnil, in to brez vsakega prigovarjanja. Tončič je to komentiral z glasno pripombo, da ima njegov

'Gorenjska mornarja': Joža Čop in Janez Mencinger. Originale teh fotografij dajeta v dar slovenskemu Planinskemu muzeju Mencingerjev vnuk Borut in njegova teta Darinka.

tovar v sebi »vražju krv«. Ni čudno, da mi je, 12-letnemu mulcu, najbolj ostal v spominu prijazni in neverjetno pametni sivec.

Z nove avtoceste se prav nad Opatijo različno vidi cerkev sv. Marka v Veprincu. Človek se vpraša, kako je tam doli pred davnimi leti, ko ljudje še niso veliko potovali, naš ded našel svojo Katico, našo bodočo nono, jo poročil in odpeljal domov na gorenjske Jesenice. Življenjska zgodba, ki vas, upam, ne bo dolgočasila.

K temu pa seveda nekaj napotkov in namigov za planinski izlet na Učko. Stara avstro-ogrška oblast je sredi prve svetovne vojne v mornarico vpoklicala Janeza Mencingerja z Jesenic – mojega starega očeta. Tako so klenega Gorenjca izpod Karavank poslali v oddaljeno Boko Kotorsko na črnogorski obali. Kaže, da je imela neprijazna praksa nekdanje JNA, ko so preproste fante pošiljali čim dlje od doma, svoje korenine v stoletni komandi avstro-ogrške monarhije.

Za novega leta dan 1918 je že kazalo, da se 1. svetovna vojna počasi končuje, saj je opešana monarhija umaknila celotno Bokeljsko floto v mirne in varne zalive Boke Kotorske. Toda predolgo čakanje v izredno slabih življenjskih razmerah je ob pomanjkanju pravih informacij povzročilo napetost, ki je končno izbruhnila v upor 6000 mornarjev. Trajal je samo tri dni: od 1. do 3. februarja 1918 – torej prav te dni mineva 90 let od nevarne prekucije, v katero je bilo vpletenih tudi nemalo slovenskih fantov. Upor pač ni imel enotnega vodstva; nekateri so videli svoje ideale v oktobrski revoluciji, ki je bila takrat v polnem razmahu, drugi bi se priključili zahodnoevropskim antantnim silam, večina mornarjev pa ni imela političnih zahtev, ampak le pobožne želje, kot skoraj vsi vojaki na tem svetu. Upor se je končal tragično. Štirje voditelji – trije Hrvati in Čeh – so bili obsojeni na smrt in ustreljeni. 800 mornarjev so za krajše obdobje zaprli. Neznano število pa jih je bilo kazensko premeščenih na slabše oziroma nevarnejše položaje. Med temi je bil tudi naš Janez Mencinger, ki mu zvedava žilica ni dala miru in se je toliko vtaknil zraven, da so ga aretirali. Kazensko so ga premestili v vojaško opazovalnico na vrhu Učke. Imel je srečo, saj vojaška birokratska pamet ni razumela, da so ga v bistvu nagradili, ko so zanj odredili »prekomando« z morja v hribe. Kaznovani vojaki so

Joža Čop

z utrjenega stolpa Vójak od zgoraj nadzorovali Kvarnerski zaliv po stražarskem razporedu, v vmesnem času pa so bili prosti, z omejenim gibanjem seveda.

Izpod Učke do Joža Čopa

Bližajoči se konec vojne je povrh vsega že toliko omehčal poveljniški kader, da so vojakom marsikaj spregledali in dovolili. Tako so dobro uro od postojanke v vasi Veprinac »odkrili« domačo gostilno, ki je hitro postala privlačna zbirna točka mladih vojakov, posebno še, ko so izvedeli, da se bolj v ozadju držijo brhka domača dekleta.

In tako je nekega dne naš Janez presenetil eno od njih pri ribanju vhodnih stopnic. Da si ne bi zmocila dolgih in staromodnih širokih kril, si jih je spodrecala visoko nad kolena – prizor, ki je v hipu vžgal ljubezen na prvi pogled.

Vse nadaljnje podrobnosti bom izpustil, povem naj le, da mlada zaljubljenca nista prav

Pogled z grebena Učke proti Kvarnerskemu zalivu

Vid Pogačnik

nič izgubljala časa. Janez je pozneje v razigrani družbi rad povedal, da je bil eden redkih fantov, ki je imel to srečo, da je videl gole noge svoje žene že pred poroko. Žarečega jesenskega dne 12. oktobra 1918 sta se v Veprincu srečno poročila in tako smo bodoči vnuki dobili svojo nono Katico. Prej ni šlo, ker je bila birokratska moč umirajoče monarhije še vedno tako močna, da je mladoporočencema preprečila takojšen odhod domov. Ne pozabimo, da je bil formalni konec vojne šele v poznih jesenskih mesecih 1918. Medtem je ta kratki vmesni čas mlada družinica preživela veliko usodnih stvari: konec vojne, Janezovo demobilizacijo in njegovo selitev domov na Jesenice in organiziranje novega življenja po vojni. Vsekakor je doletela najbolj usodna sprememba Katico, ki se je morala preseliti v tuje okolje z drugačnim jezikom in navadami.

Po vrnitvi na Jesenice je Janez takoj poiskal svoje stare prijatelje, med katerimi je bil na prvem mestu Čopov Joža. Oba sta bila Jeseničana, oba rojena leta 1893. Potem pa ju je ločila poklicna pot: Janez se je ukvarjal z domačo gostilno, Joža pa je dobil službo v železarni. Medtem ko je stara avstro-ogrška oblast poklicala Janeza v mornarico, je Joža ostal v službi.

Zanimivo, da ne prej ne pozneje ni oblekel vojaške suknje. Nekatera pričevanja iz tistega časa kažejo na to, da so vplivni Joževi delodajalci izposlovali zanj začasno oprostitev vojaščine; bil je namreč izredno spreten in hiter, torej visoko produktiven delavec pri nevarnem delu v žičarni. Skratka, preveč dragocen kader, da bi izginil neznano kje v množični moriji.

Janez se ni dal zvabiti na Jožev »štrik«, bolga je vleklo na »jago«. Prijateljevih vabil se je branil z besedami: »Kaj bi iskal težave v stenah, saj jih je že v dolini preveč!« Tako so lovski čuvaji barona Borna kmalu ugotovili, da so dobili v lovišče novega »odjemalca«.

Hitre, a dobre odločitve našega deda so si tudi na Jesenicah uspešno sledile: ko je sprevidel, da domača gostilna slabo nese, je vse skupaj prodal in se z družino preselil v Tržič. Tam je bil v poslovnem vzponu Peter Kozina s tovarno Peko in Mencinger je v pravem trenutku odprl kartonažo ter uspešno podjetje oskrboval s škatlami za čevlje.

Kljub opisanemu razhajanju sta Joža in Janez ostala prijatelja in se enkrat ali dvakrat na leto, na kak lep praznični dan, redno obiskovala na relaciji Tržič–Jesenice, in to peš. Mahnila sta jo vsak s svojega konca, Joža skozi Završnico in

Zelenico čez vrh Begunjščice po Šentanski dolini v Trzič ali pa Janez iz Trziča na Ljubelj ter na Zelenico in Stol skozi Medji dol na Jesenice.

Od stikov naše družine s Čopovim Jožem se dobro spominjam zadnje skupne fotografije, nastale spomladi leta 1950, a se je žal prav ta izgubila. Takrat je Joža prišel na obisk k našemu atu, da mu po svojih skromnih močeh pomaga ali pa da se vsaj zadnjikrat vidita in pozdravita. Kadar je prišel k nam gospod Čop, je bilo vedno veselo, vse nas je znal zabavati, tudi otroke. Tistikrat pa žal ni šlo, naš ata je umiral za rakom, kadil je namreč cigareto za cigareto, brez presledka, vse od tistih dni, ko so mu leta 1948 nacionalizirali imetje. Če so mu domače ženske branile strupeni dim, jih je zavrnil z besedami: »Zdaj je tako vseeno, doktor Premrou je bil toliko moža, da mi je pošteno povedal.«

Čez nekaj tednov je sredi poletja 1950 Janez Mencinger umrl. Naša družina pozneje ni imela več stikov s Čopovim Jožem.

Kako na Učko?

Poskušajmo zdaj ugotoviti, ali je Učka tako privlačen cilj, da se spleča tja povabiti prijatelje ali celo organizirati skupinski izlet. Če se boste odločili za izlet na Učko z avtom, je prometno najmanj zapleten pristop od Črnega Kala proti Buzetu in naprej do predora Učka, od tu pa je uro do dve peš do vrha. Druga varianta: z avtoceste pri Postojni in proti Reki do mejnega prehoda Rupa ter po novi hrvaški avtocesti do odcepa v Matuljah za predor Učka, ali pa spust k morju in ogled opatijske riviere.

Prihod na vrh Učke je nekoliko presenetljiv, saj je drugačen od pričakovanj: na levi oziroma na vzhodnem delu vršnega slemena se drenja vrsta »glomaznih« anten in tehničnih zgradb HTV. Na zahodni strani se zdi, da so komaj izborili zgodovinsko pomemben prostor za opazovalni stolp Vojak, ki je hkrati najvišja točka Učke. V njem ima državni Park prirode svojo informacijsko točko, tako da boste osnovne

Planinski masiv Učke

Arhiv parka Prirode

podatke dobili že tu. Na vrhu ugotovimo, da je Učka del grebena, ki se strmo dviga iz morja nad Plominom; greben prav na Učki zavije v notranjost Istre oziroma v Čičarijo in sega vse do slovenske Istre. Če gledamo v to smer, prav pod nami pritegne pogled vhod v predor Učka, dalj časa pa se oko zadrži na svojstveni, nekako arhaični istrski pokrajini z značilnimi naselji vrh gričev, ki nas vedno znova izzivajo z vprašanji, ali so to mesta ali vasi.

Žal Hrvati dopuščajo, da se jim zaraščata južna in vzhodna stran razgleda, tako da boste več in bolje videli izpred cerkve sv. Marka v nam že znanem Veprincu, in to kljub temu da je raztresen od 800–900 metrov nižje. Cerkev stoji na neizrazitem griču znotraj širokih pobočij Učke. Od tu se vidi več kot z vrha gore, kar je prav nenavadno. Samo severno stran imamo za hrbtom, vse ostalo je nazorno razporejeno pred nami kot razstava jaslic za božič. Bralce bi rad opozoril vsaj na nekatere objekte in naravne oblike, na katere se spleča priostri pogled: najbliže pod cerkvijo še vedno stoji gostilna Tranquillo. Kratkega stopnišča, na katerem so vžgale lepe noge naše none, še niso podrli ali modernizirali. Ne morem pa mimo italijanskega imena, čeprav je še dobro v spominu značilen stari istrski original Hlanuda. Pred seboj imamo primer tragikomičnega prevajanja v času intenzivnega italijanjenja. Priimek Hlanuda so kar približno popačili v hlanuda = hladen, miren = tranquillo. Gostilničarja, ki ni več naš sorodnik, žal ni bilo doma, da bi ga povprašal, komu na čast je na procelju še vedno italijansko ime.

Odpočijmo si oči s pogledom v daljave: najbolj privlači več kot dvajset kilometrov dolga obala Reke, hrvaške Rijeke, ki skupaj z razsežno luko in rafinerijo daje vtis velemešta. Gorsko zaledje Reke sega prav do našega slovenskega Snežnika, če pa obiščete te kraje v pozni jeseni ali pozimi, se bodo svetila tam zgoraj skromna smučišča Platak. Pravo nasprotje prav pod Veprincem pa je staro klasično letovišče z mondenimi ambicijami – Opatija, kraj večne sredozemske pomladi. Potem se ob obali Istre kar vrstijo bolj ali manj znane turistične destinacije, kot je moderno reči v današnjih časih. Milo podnebje s toplim morjem so znali ceniti že na cesarskem Dunaju, saj so v Opatiji že sredi 19. stoletja zgradili prve hotele, ki stojijo še danes.

Omeniti moramo vsaj še dva obalna kraja, ki sta izhodišče za vzpon na Učko: Ičići in Lovran. Iz Ičićev se vzpne strma in vijugasta cesta naravnost v Veprinac in tu čez glavno cesto Reka-predor Učka, ki Reko učinkovito povezuje z zahodno obalo Istre (Poreč). Od Veprinca naprej se cesta položi in v dolgih zavojih doseže Poklon. To ni naseljen kraj, temveč glavno in dobro opremljeno informativno ter prometno izhodišče za Učko. Do tu, do višine 922 metrov nad morjem, vozijo ob nedeljah z Reke celo mestni avtobusi, naprej pa je označenih več pripravnih peš poti, ki vas v slabih dveh urah pripeljejo na vrh. Če se ne bojite policistov, se lahko pridružite množici hrvaških izletnikov, ki kljub dobro vidnim prometnim znakom za prepoved vožnje množično prodirajo z avtomobili proti vrhu po odlični, dovolj široki asfaltirani cesti.

Iz Lovrana se prav tako strmo požene v breg cesta v Liganj. Tu vsako leto v oktobru prirejajo tradicionalne Maronade – kostanjarski sejem z veselicami, na katerih lokalni ansambel v glavnem »nažiga« Avsenike. Cesta, ki se konča v Lovranski Dragi, je na nadmorski višini 560 metrov. Tu je pravo izhodišče za vzpon na Učko, saj traja kar dobre 3 ure. Če pa začnete pohod prav od morske gladine, recimo

iz Lovrana, pa je že do tu eno uro hoje – torej skupaj kar 4 ure in pol. Za izhodišče vam pa vseeno priporočam Lovran, zato ker je tu sedež oziroma glavna pisarna Parka prirode; poiščite jo v starem mestu blizu cerkve. Imajo že kar nekaj slikovno informativnega materiala, tako da boste šli na pot teoretično dobro podkovani. Če imate namen obiskati znamenito Velo uvalo – zelo slikovit kanjon, nekoliko podoben Paklenici, vendar manjši –, povprašajte za informacije na sedežu parka, ker je lokacija nekoliko stran od smeri proti vrhu Učke.

In kdaj se odpraviti na pot? Če boste šli v hladni polovici leta, si izberite dneve z zmerno ali šibko burjo; doživeli boste nepozabne razglede, pihalo pa tudi ne bo preveč, ker poteka pot v zavetnih legah. Če se boste odločili za poletni čas, potem odrinite pred sončnim vzhodom, sicer se boste scvrli na vročih pobočjih Učke. Če pa boste odrinili sredi oktobra, boste videli in poskusili najdebelejše marone na svetu (če malo pretiravam). Vračate se lahko čez že omenjeni Poklon, kjer imate v popoldanskem času konec tedna najmanj dve avtobusni liniji. Seveda pa dobro preverite informacije! V Lovranski Dragi je celo postojanka hrvaške gorske reševalne službe (telefon: 091 721 0000).

In končno: če ste res pohodniško nabrušeni in bi radi osvojili Učko od morske gladine do utrdbe Vojak (1401 m), si lahko v vsakem turističnem kraju od Opatije do Moščeničke Drage izberete dobro označeno pešpot. Doživeli boste zanimiv celodnevni izlet. ○

Kanjon Vela (Vranjska) Draga

Arhiv parka Prirode

Učka – moja lepotica

Gora, ki jo vedno znova obiščem

✍ Marinka Koželj Stepic 📍 Vid Pogačnik

Učka me je pritegnila že davno in še vedno me privlači z enako magično silo. Morda zato, ker je tako blizu morja, morda zaradi slikovitosti ali ker je z nje tako veličasten razgled ... Od kod je Učka dobila svoje ime? Tako so jo imenovali Hrvati, medtem ko je bila za Istrane Caldiera. Raziskovalci so menili, da je ime Učka prišlo od Vučka gora, torej se imenuje po volkovih, ki so se včasih klatili po njenih širnih gozdovih.

Visoko nad morjem

Masivno pogorje Učke je nekaj posebnega. Njegova lega poteka pravokotno na sicer značilno dinarsko smer. Začetek pogorja je na prelazu Poklon, 922 m, od koder se značilni greben dvigne nad opatijsko riviero in se nato postopoma znižuje do Plominskega zaliva. V grebenu so posebej izraziti vrhovi Plas, 1300 m, Vojak – najvišji vrh Učke, 1396 m, Suhi vrh, 1321 m, in Veli vrh, 1328 m.

Osamljeni položaj Učke in njena zanimiva narava sta že zgodaj pritegnila pozornost potopiscev in raziskovalcev. Že Valvazor jo omenja v svoji Slavi vojvodine Kranjske. Flora je pritegnila mnogo znanih raziskovalcev takratne dobe. Hacquet, Wulfen, Sternberg so imena botanikov, ki so znana tudi v Sloveniji. Posebno poglavje je raziskovanje jamskega sveta.

Za klimo na tem območju je odločilno prepletanje mediteranskih in alpsko-dinarskih vplivov. Dosti vlage prinašajo južni vetrovi in na najvišjih vrhovih Učke pade letno povprečno 3000 mm padavin. V zimskih mesecih so vrhovi običajno pokriti z bogato snežno odejo. Temperatura je v povprečju za kakih 6 stopinj Celzija nižja od temperature na opatijski rivieri in v višinah pogosto pihajo močni vetrovi.

Vegetacija je zelo pestra in se z nadmorsko višino spreminja. V obalnem delu najdemo tipično mediteransko makijo. V srednjem višinskem pasu, nekako do višine 800 m, prevla-

dujeta hrast in kostanj – maroni, v najvišjem delu pa je gosta bukova hosta. Gozdovi so bili včasih bolj bujni, a so jih izsekavali tako pastirji ovac kot oglarji. Na Učki najdemo tudi velike nasade črnega bora. Pogozdovanje je potekalo v drugi polovici 19. stoletja. Proti vrhu naletimo na livade, polne prelepega cvetja. Pobočja Učke so bila včasih dokaj dobro naseljena, a danes najdemo le še razpadle hiše in staje ter staro, zanemarjeno sadno drevje.

Prvo srečanje z Učko

Z Učko sem se srečala že večkrat in prehodila sem že kar nekaj poti, ki vodijo nanjo. Prvič je bilo to še v časih, ko sem kot nadebudna planinska vodnica želela člane planinskega društva popeljati na kar najbolj zanimive gore. Nisem se zadovoljila le z znanimi cilji v ožji domovini, temveč sem želela spoznati hribe tudi malce širše. To so bili časi, ko je bilo planinstvo v polnem razcvetu v vsej bivši Jugoslaviji. Zelo so bila popularna pobratenja s planinskimi društvi iz drugih jugoslovanskih republik. Učke nisem poznala in nisem si predstavljala, kako bi izpeljala kvalitetno ogledno turo. Odločila sem se, da bom navezala stik s planinskim društvom v Reki. V telefonskem imeniku sem našla številko planinskega društva Kamenjak. Na klic se je oglasil prijazni Ante in bil takoj za stvar. Še nekaj pogovorov in že se je bližal dan nameravane ture. Sodelavka, ki je včasih pred menoj dvignila telefonsko slušalko, se je prijavila na izlet na Učko zgolj iz radovednosti, kakšen je lastnik tako prijetnega baritona. Meni se je zdel glas sicer prijeten, a sem bila obremenjena z organizacijo izleta, zanimanje zanj je bilo v našem planinskem društvu namreč zelo veliko in poln avtobus novosti željnih planincev je odpeljal iz Ljubljane na Poklon. Tu nas je čakalo kakih 40 reških planincev z Antejem na čelu. Lepi bariton je bil skrit v majhni čokati postavi

Učka s severozahoda, vidi se kanjon Vranjske Drage

priletnega tovariša. Moja sodelavka je bila silno razočarana, jaz pa sem bila prav presenečena, kako dober organizator in vodnik je bil Ante.

S Poklona smo krenili proti Vojaku in ga med prijetnim klepetom dosegli v dobri uri. Bil je lep sončen dan, malce prepihan z burjo, in z vrha se nam je nudil čudovit razgled. Na severu smo v dalji razločno videli Triglav in na jugu otok Lošinj ter še vse vmes. Težko smo se poslovili od vrha, saj smo se hoteli naužiti razgleda in si zapomniti imena vseh hribov in hribčkov, ki so nam bili do sedaj manj znani. To so bili zlasti Gorski Kotar z Risnjakom in Snježnikom, Velebit in otoki – celo Lošinj z Osorščico. Ante nam je povedal marsikaj o razvoju planinstva na Učki. Prvopristopniki na Učko so bili leta 1852 Rečani, ki so svoj vzpon tudi opisali. Ko je stekla železniška povezava med Dunajem in Reko, je Učka postala zanimiva tudi za turiste.

Prvi, ki so jo predstavili turistom, so bili avstrijski planinci. Na Poklonu so postavili prvo planinsko postojanko.

Končno se je dolga kolona začela spuščati proti Lovranu. Spust je sprva potekal po dokaj strmi stezi, ki je bila precej razmočena in spolzka. Šlo je razmeroma počasi. Takrat še nismo poznali pohodniških palic in marsikdo je hote ali nehote zaviral tudi z lastno zadnjico. Kasneje se je pot nekoliko položila in prišli smo v kostanjev gozd. Ker je bil oktober, smo se iz planincev prelevili v nabiralce debelega kostanja. Tako je spust trajal še dlje kot običajno in končno smo po skoraj 1400 m prepotene noge le namočili v morju. To je bilo že malce hladno, a kopel se je več kot prilegla. Kar prehitro je prišel večer, poslovili smo se od prijaznih gostiteljev in si obljubili, da se prihodnjic srečamo pri njihovi planinski postojanki na

Vrh Učke - Vojak

Hahličih. A srečanje na Učki je bilo prvo in verjetno zadnje, saj se na Hahličih še nismo dobili. Glede na takratno starostno strukturo reških in tudi nekaterih naših planincev, bo, kot kaže, to možno le v nebeški različici planinske postojanke na Hahličih.

In še drugič

Do mojega drugega obiska Učke je potem preteklo vsaj 18 let. Takrat sem postala članica vodniškega odseka planinskega društva Kamnik. To sem si štela v veliko čast, saj sem smela sodelovati z znanimi imeni gorskega vodništva, z Bojčem, Marjanom, Benijem in z drugimi planinskimi vodniki. V planinsko društvo Kamnik sem želela prinesiti nekaj svojih idej in v program smo vključili tudi vzpon na Učko. Kljub temu, da sem na Učki že bila, sva se

z možem Marijanom odpravila na ogledno turo. Neke lepe sobote konec aprila sva se odpeljala z osebnim avtom na Poklon. Bila sva nemalo presenečena, ker je bilo na Poklonu kakih 20 cm sveže zapadlega snega. Tega nisva pričakovala, a sva vseeno zakoračila po slabo uhojeni gazi proti vrhu. Bilo je oblačno in razgleda ni bilo prav nobenega. Spustila sva se še na sedlo med Vojakom in Suhim vrhom in se nato preko Vojaka po isti poti vrnila na Poklon. Spotoma sva srečala mlad par. Povedala sta nama marsikaj zanimivega o padavinah na Učki. Rekla sta, da pade na Učki veliko snega, ki pa ni dober za smučarijo, ker se ne uleže in ne predela. Po količini ga ni znatno manj kot v Gorskem Kotarju. Temperature so tam nižje in tako imajo na smučišču Platak prav kvaliteten sneg. Tam so nekdaj smučali najboljši jugoslovanski smučarji Bojan Krizaj, Boris Strel, Jože Kuralt in drugi. Ker sem

Slikovita vas Brseč z vzpona na Sisol

vedela, da bodo v skupini tudi starejši planinci, sva se odpeljala še v Lovransko Drago. Tu bi tisti, ki bi jim 1400 m dolg spust predstavljal prehudo breme za kolenske sklepe, lahko turo zaključili, saj bi naš avtobus s Poklona pripeljal v Lovransko Drago. Tako je bila tura na Učko s Poklona in s spustom v Lovran z »zasilnim izhodom« v Lovranski Dragi pripravljena.

Za piko na i sva šla pogledat še Velo ali Vranjsko Drago. Tu najdemo 4–5 km dolgo sotesko, globoko vsekano v zahodno pobočje Učke, v njej pa nenavadno oblikovane skalne tvorbe, ki so nastale z erozivnim delovanjem vode v kraškem terenu. Tvorbe v obliki stolpov privlačijo predvsem alpiniste. S svojo višino okrog 50 m in tja do VI. težavnostne stopnje so za njih pravi raj. Velo Drago so odkrivali predvsem alpinisti iz Trsta in Reke. Že leta 1931 se je tu pričela prava plezarija. Od znanih alpinistov začetne dobe je bil tu tudi znameniti Emilio Comici. Velo Drago obiskujejo alpinisti še danes, tako tržaški kot reški in nekateri slovenski.

Stara ljubezen nikoli ne ugasne

Kasneje sem se še vračala na Učko. Tja sem vodila tudi osnovnošolce. Zanje bi bil spust v Lovran predolg, zato smo si izbrali krožno pot preko vrha in sedla nazaj na Poklon. Nazadnje sem bila na Učki oktobra lani s planinsko skupino Društva klasikov. Ker so bili udeleženci starejši, sem se odločila za ogled Vele Drage ter za vzpon na Učko s Poklona in spust po smeri pristopa. Na vrhu nas je pričakal močan veter. Na hitro smo se razgledali in dobesedno pobegnili nazaj na Poklon.

Vsakič ko sem se povzpela na Učko, mi je pokazala drugačen obraz. Včasih prijazen in mil kot prvič, včasih odljuden in zoprni kot zadnjič. Ravno zaradi te raznolikosti jo imam rada in se bom še vračala sama, s prijatelji ali s skupino. Nikoli ne bom pozabila obiskati Vele Drage, ki je pravi biser. Če sem slučajno na vrhu kakega hriba blizu Učke, jo vedno pozdravim: »Živijo, moja lepota!«

Kebnekaise

Najvišja gora Laponske

✍️ Jože Drab

Severni jeleni in kia

✍️ Jože Drab

Predstavljamte si, da bi naše Julijce že pred stoletji zavarovali pred vsemi civilizacijskimi dosežki. Ceste ne bi prišle bližje goram kot do Bleda z ene oziroma Tolmina z druge strani. Vse gore bi ohranili brez nadelanih poti, vodile bi le po dolinah Soče, Save Dolinke, Save Bohinjke in Bače, med seboj pa bi bile povezane preko najnižjih in najlažje prehodnih prelazov. Sedaj to področje pomnožite z deset in dobili boste skandinavsko gorstvo na severu Švedske in Norveške. Laponska je sinonim za divjo naravo, severne jelene in polnočno sonce, za vse ljubitelje neokrnjene narave, tišine in deviških gora pa imajo še poseben čar tamkajšnje gore.

Tudi mene je pred dolgimi leti na turističnem obisku Skandinavije očarala fotografija najvišje švedske gore Kebnekaise. Vitka, zasnežena špica nad ledeniki se je lesketala s plakata v laponski prestolnici Kiruni in že takrat sem sklenil, da »tja gor pa enkrat res moram priti!« Kebnekaise je kljub svojim zgolj 2104 metrom zaradi geografske širine enakovreden marsikateremu alpskemu štiritisočaku. Najlažja pot nanj je dokaj enostavna, a vseeno zahteva od gornika določeno mero znanja, ustrezno opremo in ogromno kondicije, saj je hoje za celoten vzpon in sestop 23 do 25 ur, če je vidljivost dobra, saj lahko v megli zelo hitro zaideš.

Proti Laponski

Lani poleti sem se odločil, da je prišel čas za izpolnitev dolgoletne želje. Največja ovira je seveda razdalja. Do izhodišča je iz Ljubljane kar 3500 kilometrov, in ker sta polet v Kiruno ter najem avtomobila predraga, mi ni preostalo drugega, kot da grem na pot s svojim avtom. Seveda ima to tudi svoje prednosti, potrebuješ pa malo več časa.

Tako sva konec junija z Andrejo nabasala v mojo kio carens goro potrebnih reči in odrinila proti severu. Čez Avstrijo, po dolgočasnih nemških in danskih avtocestah, čez oba velika danska mostova na Švedsko. Tretji dan sva si ogledala Stockholm. Ker sem tam že bil, sem bil Andreji kar dober turistični vodič. Do Kirune na severu Švedske sta naju čakala še skoraj dva dneva vožnje.

Na zanimivih, lično urejenih postajališčih sva se ustavljala, se spočila, kaj pojedla, nato pa nadaljevala. Spala sva v šotoru, ki sva ga postavila poleg avta, in to skoraj kjer koli se nama je zahotelo, saj zakon na Švedskem in Norveškem dovoljuje enkratno prenočevanje pod pogojem, da si vsaj 200 metrov od kampa in da to ni privatno zemljišče.

Doživljanje okolice sva v glavnem omejila na gledanje skozi okna avta. Pokrajina je bila

Bazni tabor

 Andreja Tomšič

zelo lepa. Na obeh straneh so se razprostirala rumena polja oljne repice in zelenega žita, med njimi pa so bili posejani otočki hišic, obdanih z drevjem. Večina hiš je bilo rdečih z belo obrobjenimi okni in vrati. Vse je bilo tako lično, urejeno.

Više proti severu je cesta vodila skozi ogromne smrekove gozdove. Obcestni znaki so naju opozarjali na lose in medvede. Prve sva videla, drugih na srečo ne. Ko sva prečkala polarni krog, so lose zamenjali severni jeleni, a ne le na znakih, tudi na cesti jih je bilo kar precej.

In tako sva se znašla na Laponskem. Ime so si izmislili Švedsi, saj Laponci sebe imenujejo Sami, ime Laponec pa ima slabšalni pomen. Laponska se razprostira skozi Švedsko in Finsko, sega pa tudi na Norveško na zahodu in Rusijo na vzhodu. Za nekakšno neuradno prestolnico velja mesto Kiruna.

Še največ informacij o vzponu na Kebnekaise in o aktualni vremenski napovedi je možno dobiti na turističnem uradu v Kiruni. Izvedela sva, da je vzhodna (težja in krajša) pot na vrh, po kateri sva nameravala, uradno zaprta, ker je na njej še preveč snega in letos po njej še nihče ni šel. Je bila pa zato vremenska napoved dokaj dobra.

In res, zunaj je bil pravi laponski poletni vročinski udar, saj je temperatura dosegala prijetnih 22 °C. Med vožnjo proti koncu ceste sva srečala domačina na kolesu, ki je bil oblečen le v kopalke. Na obzorju pa so se bleščali zasneženi vrhovi, kamor sva bila namenjena.

Dostop

Na koncu jezera Paittäsjärvi, na nadmorski višini 400 metrov, leži manjši kraj Nikkaloukta, kjer se cesta konča. Od tod naprej so le potke. Pred nama je bil prvi del ture, 19-kilometrski pot do baznega tabora v bližini planinske kočice Kebnekaise fjällstation.

Na parkirišču sva srečala najpogostejše prebivalce Laponske – milijone komarjev. V njihovi družbi sva zelo hitro pripravila nahrbtnika, v katerih so se znašli tudi šotor, spalki, vrv, plezalni pasovi, dereze in cepin, kuhalnik in posode, hrana ter rezervna oblačila. Ko sva si oprtala težka nahrbtnika, sva hotela čim prej stran od teh sitnih živali, ki so napadale kot nore. Očitno jim je sveža južnjaška kri bolj prijala kot hladna skandinavska. Uporaba protikomarnih razpršilcev pa je imela žal le kratkotrajne učinke.

Zaradi otepanja komarjev pri avtu sem naredil napako, ki me je drago stala. Pozabil sem si preobuti nogavice. Tako sem že kmalu po začetku hoje na podplatih začutil bolečino, a moja trma in sitni komarji so me samo podžgali in razdaljo do naslednjega jezera sva prešprintala v dobri uri.

Bolečine so bile vse močnejše. Sezul sem gozdarje in neprimerne nogavice ter na obeh podplatih opazil precej velika žulja. Komaj še pomnim, kdaj sem imel nazadnje žulj na nogi. Oskrbel sem si žulja in obul prave nogavice ter gozdarje.

Med potjo sva srečala mlad švedski par z ogromnima nahrbtnikoma in čudnim pokrivalom, ki je spominjal na klobuk s čebelarstvo mrežico. Pametno, komarji niso mogli skozi

in klobuk jima je res prišel prav, saj sta pet dni hodila po narodnem parku od Abiska do sem.

Ustavila sva se v pristanišču ob jezeru Ladd-jujavri, kjer bi šla lahko na ladjico in si prihranila del poti (okoli 5,5 km). Kot je pisalo na voznem redu na tabli, je bila do naslednjega odhoda še več kot ena ura. Ker ni bilo nikjer nikogar, nisva bila prepričana, ali bo barkača sploh odplula. Nič nama tudi ni dišalo v tem času čakati skupaj z nadležnimi komarji, pa še cena prevoza je bila precej visoka.

»Pa saj sva prava gornika, dva žulja in težki nahrbtniki naju res ne bodo vrgli iz tira!« sem si rekel in sva šla. Stisnil sem zobe in hodil, hodil. Pot po dolini se je vlekla. Po šestih urah hoje sva prišla na bližnje griče, kakšnih deset minut pred kočjo, 600 metrov visoko. Končno sem po 19 kilometrih hoje lahko vrgel to težko »prasicco« s hrbtna. V bližini sva videla tri šotore in na ravnico, posejano z brusničnimi grmički, ob nadležnem brenčanju postavila še svojega. Čeprav je bila ura že enajst zvečer, nisva potrebovala svetilk. To je prednost laponskih poltnih noči. Sledila je polnočna juha, v katero je občasno padel kakšen komar, nato pa končno spanje v svetli noči. Le zakaj sem, ko sem zaprl oči, videl cele roje komarjev?

Pogled na skupino Kebnekaise

Kraljevska tura na vrh

Napoved za ta dan je bila oblačno s popoldanskim dežjem. Vendar je že ponoči deževalo, ob petih zjutraj, ko sva stala pred šotorom, pa so na nebu viseli težki oblaki. Odločila sva se, da bova šla vseeno gor. Ker glede vzhodne poti nisva dobila nobene vzpodbudnejše informacije, sva se odločila za zahodno. Ta je precej daljša, saj vodi preko vrha sosednje gore Vieramvare, pri čemer vmes sestopiš za 300 višinskih metrov. Prednost pa je, da ni nevarnega ledenika.

Po hitrem zajtrku in pripravi nahrbtnikov sva se ob šestih odpravila od šotora. Vsaj takrat sva bila edina pohodnika, saj kočjo odpirajo šele ob osmih, v ostalih šotorih pa je tudi še vse mirovalo. Komarji so bili, kot ponavadi, tečni kot sam satan. Odnehali so šele na 1300 metrih, ko so se začela snežišča.

Udobno pot, ki vodi po dolini do slovite poti Kungleden, sva zamenjala za stezico proti vrhu. Zaradi slabih oznak sva jo kaj kmalu zgrešila in nadaljevala po načelu »kje bi pot speljal jaz, če bi bil tukajšnji markacist«. Zraven sva modrovala, kako Švedi nimajo markacij, da to je pa res še prvinska dežela z nedotaknjeno

Jože Drab

naravo. Prečila sva nekaj močvirij in se ustavila pred snežiščem. In kam zdaj? Nato sva nekje na bregu, na skali zagledala rdečo packo, pa višje še eno, in še eno ... »Torej imajo tudi Švedi markacije!« sva ugotavljala in v roju komarjev nadaljevala ob ledeniški reki navzgor po dolini proti sedlu. Vmes naju je pral tudi rahel dež. Preskočila sva ledeniška potoka (ki sta ob popoldanski vrnitvi že prerasla v pravi ledeniški reki), se zagrizla v snežno strmino, ki je dokončno pregnala komarje, in nazadnje počivala na sedlu med vrhovoma Tolpagorni (1662 m) in Vierramvare (1710 m). Že pod sedlom sva nekoliko više na poti videla postave in bila kar vesela, da nisva v tem turobnem dnevu sama na neznani gori.

Sledil je vzpon na Vierramvare. Poti na sam vrh ni. Od markirane steze je treba skreniti levo, mimo množice skalnih možic, ki so se dvigovali iz snežne odeje. Čeprav razgled ni dosti boljši kot z nekoliko nižje markirane steze, sva z veseljem prišla na vrh, saj je bil to najin prvi skandinavski vrh. Na njem naju je pozdravil velik skalni možic.

Ovinek nama je vzel dodatnih dvajset minut. Nato sva se vrnila na pot in sestopila 300 metrov na naslednje sedlo. Med strmim sestopom sva se zavedla, da bo treba ob povratku narediti tudi naporni 300-metrski vzpon. Na snežnem sedlu sva previdno nadaljevala, saj se je pod nogami v modrini pod ledom svetlikalo ledeniško jezero. Upala sva, da se nama ne bo udrlo. Res nisva bila pri volji za kopanje.

Na drugi strani sedla sva se proti Kebnekaisu vzpenjala po neprijetnih meliščih, z mahom poraslih vlažnih kamnih in občasnih snežiščih, kar je bilo precej utrujajoče. Predvsem zame, saj sta se spet oglasila oba žulja in me prepričevala, naj odneham. Ampak da bi odnehal po 3500 kilometrih vožnje, vseh mukah prejšnjega dne in milijonih komarjev – to pa ne. Pa še dež je povsem ponehal in kazalo se je sonce.

Končno sva prispela do stare kočice Toppstugan in malo naprej do nove kočice z istim imenom. To je nekakšno zavetišče z ležišči za osem ljudi. Domačin, ki se je sončil pred bivačem, nama je povedal, da je zahodna pot, po kateri sva prišla, običajno v tem času v celoti kopna, vendar pa je letos tu nenavadno veliko snega; nazadnje ga je bilo toliko pozimi leta 1930. Vzhodna, težja pot, je trenutno še prenehodna.

Zdaj sva bila res pred koncem. Čakalo naju je še 800 metrov dolžine, kot ture pogosto merijo tu na Švedskem, oziroma 250 metrov višine. Snežna gaz nama je kazala pot čez planotasto zasneženo pokrajino. Pod strmo vrhnjo špico sva pustila nahrbtnike, palice zamenjala za cepina in presrečna prišla na s soncem obsijani, zasneženi vrh Laponske in Švedske. Vrh Kebnekaise je zelo kratek in ozek zasnežen razs prostorom za največ pet ljudi, pa še ti morajo biti zelo previdni, da ne zdrsnejo na Björlings glaciär (Medvedov ledenik) na jugovzhodu ali padejo v prepad na Rabots glaciär na severni strani. Vrh je sedaj uradno visok le še 2104 metre. Včasih je bil višji, ker pa je prekrit s snegom, se je v zadnjih letih zaradi otoplitev njegova višina znižala za sedem metrov.

Razgled je bil enkraten. Vsepovsod so bile zasnežene gore, ledeniki. Na večino ni nobene markirane poti. Po strmih grapah so se zaradi talečega se snega valili številni potoki in slapovi. Tudi po nekaj deset jih je hkrati drvelo po enem pobočju v dolino. Vsak slap je bil visok vsaj 200 do 300 metrov, če ne še več.

Na vrhu sva bila edina človeka. Kmalu pa je prisopihal še mlad švedski gorski vodnik in na zadnji strmini napeljal vrvno ograjo. Obzirno je povedal, da bo čez kakšnih 15 minut prišla skupina turistov, ki jo vodita s kolegom. Razumela sva in se pravočasno umaknila z vrha.

Sestop

Sestopala sva hitro in previdno, saj je bila pred nama še dolga pot. Srečevala sva vedno več skupin in posameznikov, ki so bili šele namenjeni na vrh. Ker je bil dan topel, sta se sneg in led na jezeru na sedlu zmeččala, tako da sva hodila po deset centimetrov globoki vodi in upala, da bo led spodaj zdržal. In je. Prisopihala sva še tistih 300 metrov vzpona na Vierramvare in sestopila na drugo stran. Andrejo so vedno bolj skrbeli nevihtni oblaki in grmenje, ki se je bližalo z juga. Nad gorsko skupino Sarek (drugi najvišji vrh Švedske) se je razbesnela prava nevihta, ki pa na srečo do naju ni prišla. Umikala se je nad Nikkaloukto, kjer sva imela avto.

Tudi ledeniške reke so precej narasle in predvsem Andreja je imela kar nekaj težav pri preskakovanju. Vendar sem skrbno našel

Pogled proti norveškim goram

Jože Drab

prehode tudi za tiste s krajšimi nogami. Poleg Andreje so namreč imele težave še štiri Švedinje in kot pravi kavalir sem poskrbel tudi za njihov varni prehod. Nasploh je okusnih potočkov v teh gorah res v izobilju. Pijače ni treba nositi s seboj. Švedi imajo za pitje kar zajemalko ali skodelico, ki je z vrstico pripeta na nahrbtnik. Tako ob žeji ne izgublajo časa po nepotrebem in le zajamejo vodo iz reke ali potoka.

Po trinajstih urah hoje tega dne sva prišla do kočice Kebnekaise fjällstation, ki za utrujene gornike nudi nekaj več razkošja kot kočice pri nas, oskrbujejo pa jo s helikopterjem. Tu so restavracija, sobe, trgovina, savna ... Seveda je vse izredno drago že za švedske razmere, kaj šele za nas.

Ker sva bila precej utrujena in lačna, sva sklenila, da si za nagrado za vzpon privošči-va skromno večerjo v koči, preden greva spat v najin šotorček. Prepotena in rahlo umazana sva šla v restavracijo, saj druge jedilnice v koči sploh nimajo. Pa še gozdarje sva morala sezuti pri vhodu. Večina drugih gostov je bila nastanjena v koči in so se po turi preoblekli, umili ..., midva pa sva si umila le roke.

O skromni večerji ni bilo ne duha ne sluha. Lahko sva dobila edino, kar so edino imeli – večerni meni. In to kakšnega: za predjed solato, hruške, kruhke, krompir z različnimi morskimi omakami (ribami, rakci, školjkami), za glavno jed lososa s kuhano zelenjavno prilogo in nazadnje še čokoladno torto. Cena enega obroka je bila seveda temu primerna – 70 €. Za ohladitev žuljev sem si privoščil še najdražje pivo v življenju in zanj odštel 7 €. Še dobro, da se nisva odločila za spanje v koči, saj bi za skupna ležišča plačala vsak po 45 €. Pregrešno drago! Zvečer sva se odpravila do najine baze v komarskem raju in še eno noč prespala v šotoru. Spanje je bilo dolgo in krepčilno.

Nazaj v civilizacijo

Zbudila sva se v dan brez oblaka. Čakalo naju je naporno, dolgo vandranje proti Nikkaloukti, kjer sva imela avto. Spraševala sva se, ali ne bi dela poti vseeno šla z ladjico, predvsem zaradi mojih žuljev in Andrejinih ramen, vendar nisva imela urnika odhodov in odločila sva se, da se s tem že ne bova obremenjeva-

Proti vrhu Kebnekaise

Andreja Tomšič

la. Raje si bova vzela čas za hojo. Prideva, ko prideva.

Ob osmih zjutraj sva se odpravila na pot in bila po kakšnem kilometru že odločena, da greva na ladjico na jezeru Laddjjavri in si tako prihraniva uro in pol hoje. Vseeno je bilo treba do ladje prehoditi še osem kilometrov. Spotoma sva od enega redkih tujcev na celi poti, Nemca Stefana, izvedela, kdaj ima ladjica odhod. Pa smo nato skupaj s težkimi tovari na hrbtu hiteli po kamnitih potkah, se vzpenjali in spuščali, prečili močvirja po lesenih brveh, prižigalo nas je sonce in pihljah rahel vetrc, ki je na srečo vsaj malo odganjal komarje. Stefan je imel svojo čudno filozofijo do komarjev – ignoriral jih je. Oni pa njega malo manj in grozljivo je bilo videti, kako mu trije hkrati visijo z ušesnega mešička.

Seveda smo ujeli ladjico in na njej še nekaj časa čakali, kajti še nekdo je hitel za nami. Opazil ga je kapitan, ki je z daljnogledom preverjal okolico, ali so kje še kakšni zamudniki. Naslednja ladjica je šla šele čez uro in pol!

Jezero smo prevozili v 20 minutah. Kljub dokaj dragi vožnji sva je bila zelo vesela. Spočila sva se in uživala ob čudoviti okolici, ki sva jo spoznala še z drugačne perspektive. Čakal pa naju je še zadnji del poti, ki je bil zaradi vročine in komarjev izredno naporen. Poleg tega so naju bolele rame od težkih nahrbtnikov in mene še žulja na podplatih.

Končno sva prišla do avta in se zaradi komarjev kar hitro odpeljala nazaj v Kiruno, se oskrbela s hrano in nadaljevala proti severozahodu v turistični kraj Abisko. Na zasluženi počitek, tuš in sonček. Tega dne so namerili celo rekordnih 26 °C. Po telefonu sva izvedela, da je v Ljubljani 14 °C, v naših Alpah pa je

nad 1500 metri celo obležal sneg. In to julija. Narobe svet.

Epilog

V Abisku je Andreja na meni naštel 102 komarjeva pika kljub stalni uporabi sredstva proti komarjem. Abisko je izhodišče za znamenito pohodno pot Kungsleden, ki po dolinah od severa proti jugu preči celotno severno Skandinavsko gorovje in se konča v kraju Hemavan 440 kilometrov južneje. Za celotno pot bi potrebovali okoli dvajset dni, seveda pa lahko tudi manj, saj so noči prav svetle in lahko hodite tudi ponoči, če želite in počivate takrat, ko ste utrujeni ali lačni. Vsak dan hoje je ob poti postavljena gorska kočča, vendar mnogi raje spijo v šotorih, saj so cene v kočah visoke tudi za skandinavske razmere. Ogromne razdalje, ki jih je treba prehoditi, ter neizmerna divjina, kjer pri celodnevni hoji pogosto ne srečaš niti enega človeka, zato pa cele črede severnih jelenov in milijone rojev komarjev, vsako poletje privabljajo številne, predvsem skandinavske pohodnike. Pot skozi to največjo evropsko divjino je najbolj obiskana med junijem in septembrom ter zgodaj spomladi s turnimi smučmi ali celo s pasjimi vpregami. Seveda ni treba poudarjati, da večina nosi nahrbtnike, ki so videti kot »tridelne omare«. Skratka, enkrat bo treba poskusiti!

Le na redke tukajšnje vrhove vodijo markirane poti. Seveda daleč največ ljubiteljev gora privlači prav najvišji Kebnekaise, mnogo manj pa drugi najvišji in bolj divji Sarek. Med redkimi tujci, če ne štejem Norvežanov in Fincev, so predvsem Nemci in Japonci. Upam pa si trditi, da sva bila midva leta 2007 edina Slovenca tam gori. Škoda, da več Slovencev bolje pozna gore Južne Amerike kot evropsko Skandinavsko gorovje. Ker sva zamudila polnočno sonce na vrhu Kebnekaisa, sva ga šla z Andrejo gledat ob enajstih zvečer na hrib Njulla (1169 m) nad Abiskom. Ura je bila že ena ponoči, občutek sva imela, da bo sonce zdaj zdaj zašlo, da se bo začelo mračiti in se bo spustila noč. Vendar ni zašlo. Postajalo je vse svetleje.

Čas dneva ni več pomemben, doživetja se kopicijo, srkava vsako minuto ... Pogled pa je že usmerjen proti najvišjemu vrhu Skandinavije.

Se nadaljuje ...

Zaključek leto dni trajajočega pretoplega obdobja

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2007

✍ Miha Pavšek in Gregor Vertačnik

Minula jesen, pa čeprav smo že skoraj na koncu zime, si vsekakor zasluži, da si jo prikličemo v spomin. Prav vsi – goroljubci, hribolazci, gričehodci ..., ki tratimo čas s potepanjem po raznovrstnem, večinoma »nekoristnem« vzbujenem svetu – smo si jo zapomnili vsaj po treh značilnostih. Končalo se je leto dni trajajoče obdobje pretoplega vremena, vikendi so nas vremensko precej razvajali in ob koncu druge tretjine osrednjega gorniškega meseca smo imeli ponekod vode več kot preveč. Sicer pa smo se v decembrski številki Planinskega vestnika že seznanili s podrobnostmi septem-

brske vodne ujme, ko je na najbolj prizadetih območjih količina padavin celo preseгла stoletno povratno dobo.

Če ne upoštevamo silnega vodovja, ki se je izlilo med 18. in 19. septembrom 2007, velja za minuli jesenski meteorološki mesečni trojček ugotovitev, da se je vreme vrnilo v ustaljene tirnice, vsaj kar zadeva temperature. Pred tem smo imeli namreč več kot leto dni trajajoče obdobje, v katerem smo zabeležili vse mogoče temperaturne in tudi nekatere padavinske skrajnosti, o katerih smo že poročali v preteklih tovrstnih pregledih. Spomnimo se – zadnji

Bavški Grintavec v barvah jeseni 2007

📷 Vladimir Habjan

od dolgoletnega povprečja hladnejši mesec je bil avgust 2006, ki je bil v sredogorju in visokogorju med tremi najhladnejšimi v zadnjih 50 letih. Jesen 2007 je bila v vzpetem svetu ravno prav oziroma povprečno topla (v visokogorju celo nekoliko prehladna), malce »presončna« in večinoma presuha. Izjemno hladno vreme smo imeli v drugi polovici oktobra, ko je na Pohorju zapadlo do tri četrt metra snega, kar se ne zgodi prav pogosto.

September se je začel s prijetnim jesenskim vremenom, a se je že sredi prvega tedna nekoliko osvežilo. Nato je do sredine meseca prevladovalo vreme, kakršno si želimo za ta del leta. 17. septembra se je pričelo slabšati, a takrat še ni kazalo na vodno ujmo, ki je naslednji dan prizadela številne kraje v severnem delu države. Zmerno močan jugozahodni do zahodni veter je na hribovite in gorate pregrade zahodne Slovenije narival tople, vlažne in nestabilne zračne gmote, kar je privedlo do nastanka številnih in količinsko izdatnih ploh in neviht na omejenem območju.

V nekaj urah je predvsem v pasu od Zgornjega Posočja do Pohorja padlo večinoma več kot 100, krajevno pa tudi več kot 300 mm padavin. Merilne postaje Kneške Ravne, Vogel, Bohinjska Češnjica in Davča so zabeležile izjemno padavinsko intenziteto – v pol ure je padlo kar od 50 do 60 mm oziroma litrov dežja na kvadratni meter! V Bohinju je zato ob tem Jezernica, to je del Save Bohinjke od preliva iz Bohinjskega jezera do sotočja z Mostnico, za krajši čas tekla nazaj v jezero in odložila na gladini nad mostom pri cerkvi svetega Janeza

Slika na prejšnji strani: Prvi sneg: Sv. Gora, v sredini greben Polovnika, v ozadju Zahodni Julijci

Preglednica 1: Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2007 ter primerjava s povprečjem obdobja 1971–2000.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T (°C)	Odklon T (°C)	Padavine (mm)	Indeks padavin glede na povprečje 1971–2000
Rateče (864 m)	5,7	-0,5	369	79
Planina pod Golico (970 m)	6,2	-0,6	454	86
Vojsko (1067 m)	5,5	-0,7	504	66
Vogel (1535 m)	4,1	-0,7	848	86
Krvavec (1740 m)	3,0	-1,0	404	105
Kredarica (2514 m)	-1,4	-1,4	530	86

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

nekaj plavja. O tem smo se lahko prepričali s kratkimi filmi, ki so v dneh po ujmi krožili po elektronskih poštinih predalih. Na večini teh postaj in na nekaterih drugih je bil kljub dolgoletnemu nizu meritev močno presežen prejšnji rekord v dnevni količini padavin. Kratkotrajni, a izraziti ohladitvi je sledilo nekaj lepih dni, zaključek meseca pa je bil spet v znamenju padavin in nizkih temperatur. Visokogorje se je odelo v zimsko preobleko in 29. septembra so na Kredarici namerili 55 cm snega.

Slabo vreme ni prav dolgo vztrajalo, saj se je začel osrednji jesenski mesec z babjim poletjem, največjim zadovoljstvom številnih gornikov. Manjšim padavinam in ohladitvi v začetku oktobra je sledilo daljše obdobje suhega vremena. 18. oktobra se je spet ohladilo in sredogorje je pobelil sneg. Višek ohladitve je bil dva dni kasneje, ko so na Kredarici izmerili -13,1 °C. Do konca meseca je mraz sicer postopno popuščal, a pogoste padavine in pomanjkanje sončnega vremena niso bili naklonjeni obiskovalcem gora. Ker ni bilo odjug, se je septembrski sneg v najvišjih delih gora obdržal ves oktober.

Zadnji jesenski mesec se je začel s suhim, povprečno toplim in sončnim vremenom. Sredi novembra se je močno ohladilo, v nekaterih alpskih dolinah in v visokogorju so se spustile temperature pod -10 °C. Sledili so bolj oblačni dnevi, z otoplitvijo 22. novembra pa so prišle tudi padavine. Deževalo in snežilo je vse do 26. novembra, snežna odeja v sredogorju in alpskih dolinah pa je bila skromna. Na Kredarici so imeli ob koncu tega padavinskega obdobja že 95 cm snega. Meteorološka jesen se je končala z večinoma sončnim in zmerno toplim vremenom.

Pregled meteoroloških ocirkov jeseni 2007 nam kaže, da so po letu dni prevladujočih in močno nadpovprečnih temperatur te v septembru spet zdrknile pod dolgoletno povprečje. Največji temperaturni odklon so zabeležili na Kredarici, kjer je bilo dve stopinji Celzija hladneje od povprečja. Tudi oktober in november sta bila večinoma hladnejša od primerjalnega obdobja 1971–2000. Padavine so bile po mesecih neenakomerno razporejene. Nalivi 18. septembra so ponekod prispevali skoraj polovico jesenskih padavin. Mokremu septembru sta sledila podpovprečno namočeni oktober (nekaj več padavin je bilo le na Snežniku in Pohorju) in sorazmerno suhi november. Jesen je bila tako v večjem delu hribovitega in gorskega sveta podpovprečno namočena razen območja od Krvavca prek Menine planine do Pohorja. Trajanje sončnega obsevanja je bilo v prvih dveh jesenskih mesecih v okviru dolgoletnega povprečja, novembra pa smo ga imeli, seveda zgoraj, na pretek. Minulo jesen je bilo v sredogorju malo snega, na Kredarici pa so zabeležili kar 73 dni s snežno odejo, kar uvršča lansko jesen med najbolj zasnežene v zadnjih desetletjih.

Konec prvega ali v prvi polovici drugega jesenskega meseca je čas tudi za vsakoletni »ledeniški« obračun. Izjemno toplo enoletno

Triglavski ledenik z Begunjskega vrha sredi septembra 2007

✉ Miha Pavšek

Preglednica 2: Izbrani podatki geodetskih meritev o izmeri površine ledenika pod Skuto in Triglavskega ledenika med letoma 1946 in 2007.

Leto	Ledenik pod Skuto (ha)	Triglavski ledenik (ha)
1946–1954	2,5–3,0	~15
1997/1995	1,5 (1997)	3,0 (1995)
2003	0,7	0,7
2007	1,1	0,6

Vir: Arhiv Geografskega inštituta Antona Melika ZRC SAZU.

obdobje pred jesenjo 2007 je pustilo sledi tudi na obeh ledeniških zaplatah. Ob zadnjih meritvah (preglednica 2) se je pokazalo, da je zdaj ledenik pod Skuto precej večji in debelejši od svojega nekaj več kot 50 kilometrov zahodneje ležečega soseda pod Triglavom. Videti je, da je z globalnim segrevanjem ozračja vse bolj pomembna senčna lega ledenika. Pri tem ima krniška ledeniška krpa v zatrepu Ledin očitno prednost pred pobočno pod ostenjem Malega Triglava. Zaradi sorazmerno majhne velikosti obeh in velike spremenljivosti meteoroloških kazalcev pa se lahko v prihodnje ta razmerja hitro spremenijo. Če bodo tudi v naslednjem desetletju podobne podnebne razmere, kot smo jim bili priča v minulem, bosta obe ledeniški zaplata popolnoma izginili. Za precejšen del javnosti »tragičen« proces bo za obiskovalce gora tudi v prihodnje odlična priložnost za neposredno spremljanje tega naravnega dogajanja. Morda pa se bo na mestih nekdanjih ledenih gnot odprlo z ledeniško erozijo in korozijo agresivne vode preoblikovano površje, nič manj zanimivo od tega, kar je bilo na njem nekaj stoletij prej, ko je bilo pod ledenim pokrovom. ◉

Obrazi Jalovca

Jalovec je s svojimi 2645 metri šesta najvišja slovenska gora. Impozantni severovzhodni raz, piramidasta oblika in priostreni vrh ga povzdigujejo v pojem lepote. Edinstvenosti in mogočnosti te zares lepo izklesane slovenske gore se zave marsikateri ljubitelj gora, ko jo zagleda v pisanih barvah.

V vsakem letnem času ima Jalovec drugačen obraz – nedolžen, oster, krut, mrzel, veličasten. Zaradi teh lastnosti je njegova podoba postala simbol Planinske zveze Slovenije.

Andrej Trošt

Jalovec z Loške stene

 Peter Strgar

Jalovec nad Zadnjo Trento

 Vladimir Habjan

Jalovec in viharik nad Zadnjo Trento

 Dan Briški

Jalovec ponoči

 Dan Briški

Jalovec nad Tamarjem

 Oton Naglost

Jalovec v prvem snegu

 Andrej Trošt

Skozi Vrata na Olševo

Najlepši pristop na koroško lepoticco

✍ in 📷 Boris Gaberšček

Na Olševi (1929 m) smo bili že mnogi in jo dobro poznamo. V vodniku Stanka Klinarja Karavanke je opisan tudi pristop z avstrijske strani, iz Železne Kaple po dolini Remšenik mimo cerkvice sv. Marjete. Do okoli 1100 m višine se menda še pride z avtom, naprej pa po markirani planinski poti. Ta vodi skozi znamenita Vrata (nemško: Felsentore). Klinar citira Badjuro (1881–1963, avtorja vrste planinskih vodnikov), ki je nekje napisal, da je to »eden najzanimivejših potov v slovenskih snežnikih«. Tudi v vodniku Irene Mušič in Vladimirja Habjana Karavanke so kot znamenitost Olševe omenjena Vrata in njena tri velika okna.

Sklenil sem, da moram to znamenitost obiskati. Ampak voziti se naokoli skozi Železno Kaplo se mi res ni dalo. Nikjer pa še nisem našel, da bi kdo omenil možnost vzpona na Olševo skozi Vrata z izhodiščem na slovenski strani. Na podlagi zemljevidov sem ocenil, da iz Podolševe do tja ne more biti daleč.

To sem udejanjil sredi lanskega oktobra. Pomagal sem si s planinskima zemljevido-

ma Koroška in Kamniško-Savinjske Alpe (1 : 50.000), ki pa na tem delu nista precizna. Več mi je povedala državna topografska karta Solčava 048 (1 : 25.000), kjer je »kritičen« del poti točno vrisan. Katere poti so markirane, tam seveda ni razvidno.

Parkiral sem v Podolševi pri Sv. duhu (1250 m). Od tam sem krenil po gozdni cesti proti severu, po najkrajši poti proti državni meji. S ceste sem prešel na stezo, potem pa naravnost navkreber skozi gozd, saj državna meja poteka po grebenu in je ni mogoče zgrešiti, teren pa je prehodan. Obmejni kamni so oštevilčeni. Pri kamnu št. 38 je na avstrijski strani tabla, ki opozarja na mejo. Na planinski karti PZS Kamniško-Savinjske Alpe je to mesto označeno kot planinski obmejni prehod (Heiligengeistsattel, 1432 m). Tu je tudi rumen smerokaz proti avstrijskemu Svetemu Lenartu in tu se začne steza, ki se spušča na avstrijsko stran. Po okoli 300 m smo približno 60 m nižje pri Žegnanem studencu (napis: Geweihte Quelle). Tu prispemo na široko gozdno cesto, ki se dober

kilometer proti desni na višini 1325 m konča. Naprej naj bi se nadaljevala steza, vendar njenega začetka nisem našel. Na slepo sem šel skozi strmo goščavo in se že sprijaznil s tem, da bom hodil po brezpotju. A že po nekaj deset metrih se je pokazala steza, ki skoraj horizontalno seka strmo gozdnato pobočje Olševe. Očitno je skrit samo njen začetek, ki ga je pri gradnji ali vzdrževanju gozdne ceste zasul gradbeni material in skrilo grmovje, ki je tu precej gosto. Tu se je potrebno nekoliko znajti, treba pa je misliti samo na to, da se steza nadaljuje približno v isti višini, kot se konča cesta. Še dobrega pol kilometra in steza se priključi markirani planinski poti, ki iz doline Remšenik mimo cerkve sv. Marjete pelje na Olševo.

Največje okno pod Olševo

Od Sv. Duha do sem porabimo okoli uro. Orientacijske težave se tu končajo. Nad sabo že vidimo dva mogočna skalna stolpa, Vrata. Steza vijuga med njima strmo navzgor po široki obraščeni grapi. Kmalu nad nami opazimo prvo okno. Tu se steza razdeli. Lahko sicer nadaljujemo še naprej po stezi, ki pelje na vrh, vendar bomo izbrali varianto skozi okna. To so tri velika naravna okna v skalnem rebri ali grebenu, ki se od vršnega grebena Olševe spušča proti zahodu, konča pa se s severnim stolpom Vrat. Že na začetku se bomo morali spoprijeti s klini in z jeklenicami, vsa pot pa je včasih precej izpostavljena, zračna, pravo plezanje, vendar dobro zavarovana. Že kmalu po odcepu se povzpemo skozi spodnje okno in odpre se nam razgled na severno stran skalnega rebra. Ko nadaljujemo, nas pot pripelje do višjega, zgornjega okna, skozi katero se spet vrnemo na južno stran. Steza se nadaljuje deloma po izpostavljenih, dobro zavarovanih policah in nas privede do najvišjega in najmogočnejšega Velikega okna. Tu je tudi vpisna knjiga.

To okno ni prehodno, predstavlja pa galerijo s prekrasnim razgledom. Od Velikega okna naprej se pot, še naprej izpostavljena, spušča ob steni in se priključi k stezi, ki vodi proti vrhu in od katere smo se spodaj odcepili. Dalj časa hodimo po gozdu, šele na zgornjem delu pridemo spet v steno. Na vršni greben Olševe stopimo na njegovem skrajnem zahodnem delu, kjer spet prestopimo državno mejo. Od tu ni več daleč na Obel kamen (1911 m), kjer sta križ in vpisna knjiga. Steza vodi vzporedno z mejo. Cela pot je zelo slikovita, tudi ko se vije skozi gozd, in žal mi je bilo, da nisem prišel sem kak teden kasneje, ko bi na bukvah in macesnih bilo še manj listja in iglic.

Za povratek v dolino se lahko že malo vzhodno od Oblega kamna obrnemo navzdol proti Potočki zijalki, kamor kaže puščica. Če pa nam je ostalo še količkaj časa in moči, sploh če je razgled takšen, kot sem ga imel takrat sam, je veliko lepše, če se po grebenu »sprehodimo« še na Govco (1929 m), ki je v zračni črti oddaljena 1 km. Prečkati moramo več vršičev, tako da je ta pot nekoliko naporna (porabimo dobro uro), ampak se splača. Z Govce sestopimo po običajni stezi, ki je speljana po južnem pobočju pod grebenom in se mimo Potočke zijalke spusti v Podolševo. ●

Sternspitze (2497 m), skupina Ankogla

Zvezdni vrh nad Volčjim potokom

✍️ Tomaž Hrovat 📍 Joc Kastelec

Zakaj ima dolina Wolfsbachtal ime po volkovih, mi ni znano (srečali nismo nobenega), za goro Sternspitze nad njo pa bi bilo moč domnevati, da so jo poimenovali šele turni smučarji. Spust po njenem južnem pobočju namreč nudi 800 metrov enakomerne idealne nakloni-

ne naravnost v zatrep doline. Ko smo spodaj, gre vsaj misel seveda še enkrat takoj nazaj gor.

Sternspitze na severu omejuje čudovita dolina Pöllatal, na jugu pa severni obronek gora nad dolino Maltatal. Kljub osrednji legi in nespornim danostim za turno smučanje ima gora

V zatrepu Volčje doline

sorazmerno malo obiska. Razlog je verjetno iskati v malce skrite m vstopu v dolinico Wolfsbachtal. Morda je prav tako, doživetje ob iskanju volčjih sledov je večje, če ni vsepovsod naokoli ovčje-črednega nagona.

Turo s 1300 metri nadmorske višine bi označil za srednje zahtevno, tako v fizičnem smislu kot tudi glede orientacije, predvsem pa glede ocene snežnih razmer. Omenjena idealna naklonina za smuko je seveda enako prikladna tudi za zdrs snežne odeje. Tako je priporočljivo ujeti zgodnjepomladanski firn v slogu rane, zlate ure ...

Opis ture

Izhodišče je zadnja kmetija nad vasjo St. Peter pri Rennwegu. Parkirali naj bi na koncu vasi (naprej privatna cesta, prepovedana za promet). Po cesti oz. zasneženih travnikih do kmetije, kjer nas širok kolovoz in smerna tablica usmerita v Wolfsbachtal. V gostem smrekovem gozdu dolino (pravzaprav grapo) sicer bolj slutimo pod sabo, vzpenjamo se po desnem pobočju. Po približno eni uri blagega vzpona, ves čas po kolovozu, se dolina odpre v večji zatrep, kjer je idilična planšarija z več deset kočami. Naš cilj je takoj nad planino – še preden jo dosežemo, zavijemo desno gor. Tu je tudi gozdna meja, macesni se redčijo in v enakomernih okljukih dosežemo vrh z neizogibnim križem.

Spusta že zaradi skomin ob podoživljanju ne bom opisoval. Tudi namig, da je malica s poležavanjem, vzhičenim vzdihovanjem in sončenjem na planini skoraj obvezna, ni potreben. Za zaključek sledi prijeten spust nazaj po kolovozu do St. Petra. Višinska razlika: 1300 m, čas vzpona: 3 ure, najprimernejši čas: marec.

Kako do izhodišča?

Avtocesta Ljubljana–karavanški predor–Beljak–Rennweg. Naprej do vasi St. Peter, skozenjo do izhodišča. Vas je majhna, tako da je težko zaiti. Ljubljana–izhodišče: 160 km.

Literatura

Vodnik: Manfred Korbaj. 1. Kärntner Schitourenführer (Band 1). H. Weishaupt Verlag, Graz, 1997.

Zemljevid: Kompass št. 66: Maltatal-Liesertal, 1 : 50.000. ●

 An advertisement for Radio Ognjišče. It features a photograph of a white flower with yellow centers. The text is in Slovenian and provides broadcast information.

Dragi planinci in planinke,
Radio Ognjišče vas po novem razveseljuje 2x tedensko:

- ob četrtnih ob 9.30 z rubriko Vabilo na pot
- ob petkih ob 17.00 prisluhnite oddaji Doživetja narave

Vabljeni k poslušanju!

RADIO OGNJIŠČE

 An advertisement for Radio Univox. It features a stylized graphic of a yellow ear and a green eye. The text is in Slovenian and provides broadcast information.

Oddaja "Čez hribe in doline"
vsak tretji četrtek v mesecu ob 17. uri

RADIO UNIVOX

107.5 MHz

e-mail: info@univox.si

Drohmo in Patibara

Nove slovenske smeri na območju Kangčendzenge

✍ Miha Valič

Na skrajnem severovzhodu Nepala, blizu meje s Sikimom in Tibetom, leži Kangčendzenga – eden najzahtevnejših osemtisočakov na svetu. Vendar Kangčendzenga ni samo gora, to je pravi gorski masiv, ki skupaj z vrhovi v okolici oblikuje eno od alpinistično najbolj zanimivih področij na svetu. Slovenske odprave zahajajo v te kraje že vse od leta 1965 in v dobrih štiridesetih letih je majhnemu podalpskemu narodu uspelo pustiti v teh odmaknjenih stenah pomemben pečat. Imena Kangbačen, Jalung Kang, Kanč, Kumbakarna (Jannu), Janak, Wedge Peak, Kiratčuli globoko odzvanjajo v slovenski alpinistični zavesti. Med najbolj neumorne obiskovalce

vsekakor spadata Andrej Štremfelj in Tone Škarja, ki so jima ti kraji dobesedno zlezli pod kožo.

Tone Škarja, ki se je s Himalajo prvič srečal prav na odpravi Kangbačen 1965, se je odločil, da se ponovno vrne v te kraje in razkaže mlajšim generacijam alpinistov lepote in odmaknjenost področja Kangčendzenge. Pri glajenju velike generacijske razlike mu je pomagal odpravarski zdravnik Damijan Meško, ki je tudi že star znanec Himalaje in severovzhodnega Nepala. V bolj ali manj mlado plezalno vrsto pa smo sodili Tine Cuder, Matej Kladnik - Karli, Aleš Koželj - Ali, Boris Lorenčič - Lori, Mitja Šorn in Miha Valič.

Prvenstvena smer Smrdljiva sled v južni steni Vzhodnega vrha masiva Drohma

✎ Tine Cuder

Nova smer v jugozahodni steni Patibare

 Miha Valič

Adrenalinska je bila že pot do baznega tabora; najprej z vozili ...

Na pot smo se odpravili v drugi polovici septembra, predvidoma za dva meseca. Ker je letalska družba Austrian Airlines ukinila daleč najudobnejši nekajurni polet z Dunaja naravnost v Katmandu, smo morali izbirati med bolj eksotičnimi variantami. Iz Ljubljane smo leteli v Istanbul, kjer smo prespali, naslednji dan v New Delhi in šele tretji dan smo prispeli v nekaterim že precej domači Katmandu in v slovensko zatočišče – Thorong Peak Guest House.

V udobju glavnega mesta smo se razvajali dva dni, toliko, da smo uredili potrebne papirje, nakupili hrano in pripravili tovore. Zaradi še vedno precej močnega monsuna je bilo do Taplejung nemožne leteti, saj imajo tam travnato pristajalno stezo, ki je uporabna le v sušnem obdobju. Zato smo se za petdeset ur prepustili nepalskim cestam in lokalnim voznikom. Lep uvod v 900-kilometrsko vožnjo nam je pripravil voznik, ki je glasno smrčal na avtobusu. Ko so bili vsi tovari naloženi in mi pripravljeni na odhod, so ga le uspeli prebuditi in dobili smo občutek, kot da bi ga ravnokar sneli z nekajdnevne zabave. Verjetno v Nepalju akcije merje-

nja promilov in alkotesti niso tako pogosti kot pri nas ... Po začetnem šoku je vožnja kar hitro minevala in brez večjih zapletov smo naslednje jutro prišli do skrajnega jugovzhoda Nepala, kjer smo se presedli na »terenski« avtobus oziroma »drvarnico«. V vzhodnih deželah precej manj komplicirajo s tehnično ustreznostjo vozil, saj se vozijo, dokler nekaj ne crkne, potem pa to rešujejo na licu mesta, kakor znajo in zmorejo. Na začetku smo bili še živčni, ko smo morali vsakič potiskati avtobus, da je vžgal, ko pa nam je odpovedal diferencial in smo obstali za šest ur, so se nam težave z zaganjačem zazdele nepomembne. Še toliko bolj, ko nam je na blatnem kolovozu ob treh zjutraj odpadel del volanskega mehanizma in sta se sprednji kolesi obrnili vsako v svojo smer ne glede na položaj volana. Vsi smo bili soglasni, da je bila vožnja po razmočenih kolovozih nad mogočnimi prepadi verjetno najnevarnejši del odprave.

... nato na »lastni pogon«

Psihično načeti in z manjšimi črevesnimi težavami smo po dveh dneh poskakovanja le prispeli do konca ceste, v hitro rastoče mestece Taplejung. Od tod naprej poteka ves promet

Plezanje v srednjem vrhu masiva Drohmo 📷 Aleš Koželj

peš, tovari pa potujejo na hrbtih nosačev. Kljub za naše razmere smešno nizkemu plačilu približno šestih dolarjev za dan nošnje tridesetkilogramskega tovora je to v Nepalju zelo cenjeno in zaželeno delo, ki ga ni lahko dobiti. Najmočnejši posamezniki za dvojno plačilo nesejo šestdeset kilogramov, če nosijo za svoje potrebe, pa celo kakšen kilogram več. Tudi bolne ljudi, ki ne morejo več hoditi, nosijo na hrbtih do zdravnika, ki je lahko oddaljen celo več dni. Hoja za nas ni bila naporna, saj so etape prilagojene težko obteženim nosačem. Prve dni smo hodili na precej nizki nadmorski višini in močna tropska sopara nam je preprečevala, da bi uživali ob pogledih na strma pobočja, prepredena s potmi in riževimi polji. Monsun je že nekoliko ponehaval, vendar smo bili kljub temu vsako popoldne ali večer deležni padavin, ki so ohranjale primerno vlažnost za pijavke. Partizanskih zgodb, ki krožijo o decimetrskih krvoselih, nismo doživeli, dobili pa smo vsaj malo vpogleda v nadležnost teh krvočnih bitij. Prav oddahnili smo si, ko smo šesti dan prispeli v Gunzo, lepo urejeno tibetansko vas na 3500 m, kjer so temperature precej bolj

prijetne. Nosači so se vrnili v dolino in transport so prevzeli Gunzarji s svojimi jaki, zaradi česar smo morali počakati en dan, ki smo ga izkoristili za prvo aklimatizacijo nad 4000 m. Manjše, moderneje oziroma bolj premožne odprave si lahko privoščijo helikopterski polet naravnost v Gunzo, od tod pa je do prostorov za bazine tabore še dva ali tri dni hoje.

Naslednjo noč smo prespali na idiličnem pašniku nasproti vasi Kambačen z veličastnim pogledom na severno steno Kumbakarne. Sedmi oktober je bil prelomni dan na odpravi, saj smo prišli do odcepa ledenika Ramtang, ki vodi pod severozahodno steno Kangbačena, našega glavnega cilja. Tisti dan smo v precej slabem vremenu ugotovili, da je dostop do predvidenega prostora za bazo z jaki ali nosači nemogoč. V zadnjih letih so se ledeniki toliko znižali, da se stranske morene intenzivno podirajo, pa tudi površje ledenika je vedno bolj razsuto in prezahtevno za nosače. To je Tone predvidel že na ogledu spomladi, vendar smo morda to težavo vzeli preveč zlahka. In tako smo se znašli v položaju, ko dejansko nismo imeli realnih možnosti, da dostopimo do stene. Po glasovanju na pobudo vodje smo ugotovili, da smo vsi člani odprave glede na okoliščine za to, da se prestavimo v drugo, lažje dostopno bazo in se posvetimo rezervnim ciljem.

Še dva dneva sta minila preden smo dokončno razprostrli šotore na planini Pangpema (5100 m), ki se najpogosteje uporablja kot severna baza za pristop na Kangčendzengo. Do sem smo iz Slovenije potovali kar dvajset dni (od tega enajst dni od zadnje ceste), kar je sicer v primerjavi s prvimi slovenskimi odpravami v Himalajo še vedno precej manj – leta 1965 so do baze pod Kangbačenom hodili dvajset dni. Za pripadnike mlajše, mehkužnejše generacije, ki smo navajeni hitrega tempa življenja, je bil to kar precejšen preizkus in šola potrpežljivosti. Da nismo ničesar zamudili, nam je dokazalo vreme, ki se je šele po našem prihodu v bazo prevesilo iz vsakodnevnega monsunskega cikla v stabilno jesensko obdobje.

Rezervni cilji pridejo prav

Po aklimatizaciji nad bazo smo se morali dogovoriti o razdelitvi rezervnih ciljev. Zaradi novo nastale situacije je prišlo do konflikta in-

terosov in alpinističnih ambicij med posameznimi navezami, a smo ga k sreči dokaj hitro in mirno rešili. V nadaljevanju smo delovali po navezah, vsaka z mislijo na svoj cilj.

Aleš Koželj in Mitja Šorn sta za aklimatizacijo opravila vzpon v bližini Južnega stebra Srednjega vrha Drohmo (6855 m). V dveh dneh sta dosegla greben in se le na nekaterih mestih dotaknila smeri iz leta 1998 (Doug Scott, Roger Mear). Med osemstometerskim plezanjem sta naletela na težave naklonine do 80°/60°. Zaradi solidnih snežnih razmer sta sestopila po varianti. Po nekaj dneh počitka sta vstopila v severno steno Wedge Peaka (6750 m). Preplezala sta spodnji, položnejši del in prespala na višini 5600 m. Naslednji dan sta preplezala še kakšnih 100 višinskih metrov, potem pa sta se zaradi izredno slabih snežnih razmer odločila za povratek.

Tine Cuder in Matej Kladnik sta odšla pod južno steno Vzhodnega vrha v grebenu Drohmo. Zaradi slabega počutja in glavobola sta se odločila, da aklimatizacijo predčasno zaključita. Nato sta se odpravila pod severno steno Kiratčulija (7365 m), kjer sta nameravala preplezati zanimivo linijo, ki jo slovenski alpinisti opazujejo že dalj časa. Na strmem delu ledenika pod steno sta naletela na nevarno pobočje napihanega snega in zaradi nevarnosti plazov sta se odločila za povratek v bazo.

Po neuspešnih poizkusih v severni steni Wedge Peaka in Kiratčulija so se Aleš Koželj, Tine Cuder in Matej Kladnik še enkrat odpravili v južno steno masiva Drohmo. Mitja Šorn je zaradi zobobola ostal v bazi. Prespali so pod steno, nato pa preplezali novo smer na verjetno še neosvojeni Vzhodni vrh (6695 m) in še isti dan sestopili v bazo. Naleteli so na solidne razmere in Smrdljivo sled ocenili TD+, VI/4+, M4, 900 m, 8 h.

Boris Lorenčič in Miha Valič sva se po aklimatizaciji na Pangpema Peak (6068 m) povzpela na neosvojeni 6630 m visok predvrh v jugozahodnem grebenu Patibare. Snežna pobočja so dosegala naklonino do 45°. Po treh dneh sva se dovolj aklimatizirana vrnila v bazo, vendar si zaradi vsakodnevnih popoldanskih pooblačitev nisva uspela ogledati najinega naslednjega cilja.

Po nekaj dneh počitka se je vreme popolnoma uredilo in odpravila sva se v oddaljeno

krnico pod nepreplezano jugozahodno steno Patibare (Pyramid Peak, 7140 m). Naslednji dan sva se povzpela do ledeniškega platoja pod steno, si ogledala predviden potek smeri in prespala na višini 5900 m. Prvi dan je zaznamovalo plezanje po snegu z naklonino med 50° in 60°. Prespala sva na ozki polički pod skalnim skokom (IV, 20 m) na višini 6900 m. Naslednje jutro sva se povzpela na vrh in s tem opravila prvi vzpon na to goro iz Nepala in verjetno šele drugi vzpon na glavni vrh (prvega je opravila japonsko-korejska odprava leta 1993 iz Sikima). Sestopila sva po smeri vzpona. V bazo sva se vrnila po petih dneh, celotno turo pa so zaznamovali naporna hoja po razbitih ledenikih, lepo vreme in dobre razmere v steni.

Ko smo bili vsi spet zbrani v bazi, smo ugotovili, da smo toliko načeti od hoje po razbitih morenah in plezanja na višini, da ni več motivacije za nadaljnje vzpone, zato smo se odločili, da pospravimo bazo in se odpravimo na dolgo pot proti domu. Najprej peš, potem pa zopet dobra dva dni z avtobusom, saj se Slovenci radi držimo reka: »Šparat je treba, pa naj stane kar hoče.« Potem nas je od doma ločilo samo še nekaj dni prometnega kaosa v Katmanduju, malo živčne vojne s prestavljanjem poleta in obilo posedanja v letaliških čakalnicah. ●

Srednji Drohmo, smer Osama (rdeča črta), sestopna varianta (zelená črta)

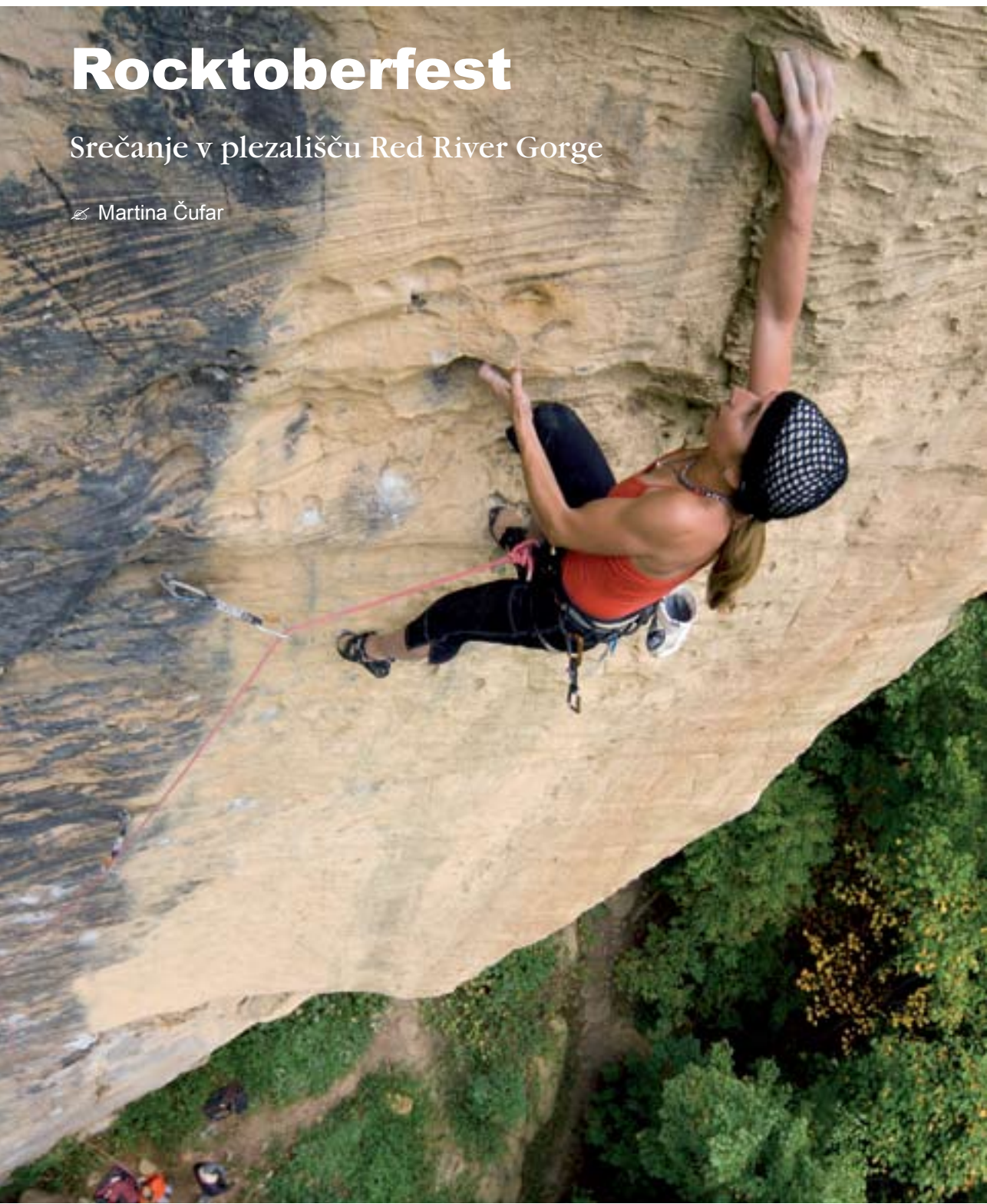
✉ Mitja Šorn

Rocktoberfest

Srečanje v plezališču Red River Gorge

✂ Martina Čufar

Martina v smeri No Redemption 5.13 b (8a)

Ko sem prispela na letališče v Louisville (Kentucky), sem mislila, da sem se usedla na napačno letalo. Bilo je vroče in soparno kot kje na ekvatorju. Dva dneva prej sem skoraj zmrznila v steni El Capitana v »sončni« Kaliforniji. V Ameriki res ni nič normalno. Temperature v fahrenheitih, razdalje v miljah in čevljih, teža v funtih, prostornina v galonah, ocene smeri v čudnem merilu, avtomobili dimenzij, prilagojenih ljudem, ki se prehranjujejo s hamburgerji in kokakolo, pa še avtomatski, da lahko zraven v miru ješ. Tudi v trgovinah oz. megahipersupermarketih je najtežje najti kaj normalnega za pod zob ... Toda pojma normalno oziroma nenormalno sta subjektivna. Tudi na plezalnem področju je Amerika včasih »nenormalna«, a ravno to je tisto, kar jo dela zanimivo in izzivalno.

Srečanje z misijo

Med vožnjo z letališča sem opazovala pokrajino in se spraševala, kje bo sploh potekal Petzl Roc Trip. O skalah ne duha ne sluha, samo bujen deževni gozd in kmetije. Tabla Red River Gorge zmanjša moje dvome, kljub temu da ni nikjer rdeče reke ali kanjona. Ko pa zagledam pisano leseno stavbo – Miguel's Pizza, vem, da smo na pravi poti. Picerija je namreč znana kot Kamp IV vzhodne Amerike, zbirališče plezalcev. »All in one«: okusne pice, dobro založena trgovina s plezalno opremo, kamp (samo za plezalce), internet kafe in rojstni kraj organizacije Red River Gorge Climbing Coalition (RRGCC). O plezališču Red River Gorge bi zaradi zanimive zgodovine in ogromnega plezalnega potenciala lahko napisali obsežen članek. Številke v novem plezalnem vodničku govorijo same: skoraj 1800 smeri v 143 sektorjih. Ideavno mesto za še en Petzl Roc Trip!¹

Namen tokratnega srečanja je bil nekoliko drugačen. Pravzaprav ne drugačen, temveč obogaten z dobrodelno akcijo zbiranja denarja, ki ga mora RRGCC vsako leto plačati za lastništvo zemljišča, kjer se nahaja dovršen del skal. 30.000 dolarjev na leto je potrebnih za zaščito področja, za katerega se sicer zanimajo naftne družbe. RRGCC je dober primer, kako močna je lahko plezalska skupnost, ko gre za zaščito našega – plezalskega – življenjskega prostora. RRGCC vsako leto organizira t. i. Rocktoberfest, kamor (tudi s pivom) privabijo veliko število plezalcev. Letos se je temu dogodku pridružil še Petzl Roc Trip z mednarodno družino plezalcev in v slabem tednu je bil letni obrok denarja

¹ O srečanjih Petzl Roc Trip je Martina že pisala, in sicer v PV 3/2007, kjer si lahko preberete, kaj je njihov namen (op. M. P.).

zbran! Eden od načinov zbiranja denar za sklad so bile tudi t. i. »clinics«, plezalne lekcije, pri katerih se je lahko kdor koli pod vodstvom znanih in izkušenih plezalcev naučil različnih veščin in tehnik ter dobil koristne nasvete. Zanimanje je bilo izredno. Seveda, le kdo si ne bi želel dneva preživeti z zvezdo, kot je Lynn Hill? Imela sem občutek, da je Red River Gorge (RRG) postal središče plezalskega sveta. OK, kot vedno zaradi navdušenja malo pretiravam, a resnično sem srečala toliko plezalcev z vsega sveta, da sem imela komaj čas plezati, toliko je bilo tem za pogovor.

Projekti v »previsni lestvi«

Naloga povabljenih Petzlovih plezalcev je bila odgovorna. Preplezati smo morali štiri projekte (dva dekleta, dva fantje), imenovane Bounty routes. Ne, nagrada za preplezano smer ni bila kokosova čokolada, temveč ček za 500 \$, ki je šel v sklad RRGCC. Na srečo projekti niso bili trdi kot kokosov oreh. Bili smo stoodstotno uspešni. Emily Harrington je preplezala smer Ultra-perm (5.13d), jaz No Redemption (5.13b), Sean McColl Milf Money (5.13b) in Mickael Fuesellier Fifty Words for Pump (5.14c). To pa še zdaleč ni vse, kar smo v zelo sproščenem in pozitivno nastrojenem ozračju preplezali v enem tednu.

RRG je res neverjeten kraj. Skale so skrite med bujno vegetacijo, da se skoraj z nosom zaletiš vanje, preden jih zagledaš. Peščenjak nudi zelo raznovrstno plezanje, od ogromnih previsov do tehnično zahtevnih plošč, zajed, razov in počti. Slednje seveda niso navrtane, svedrovec zraven počti je v Ameriki nedopusten. Današnji športnoplezalski raj je bil vse do začetka 90. let le »trad« plezališče, v katerem so plezali zgolj počti. Porter Jarrard, ki je začel vrtati previsne stene luknjičastega peščenjaka, je sprožil pravo revolucijo in danes le redki pridejo sem z zatiči in metulji.

Od 143 smo med srečanjem obiskali samo tri sektorje: The Motherlode, The Bob Marley Crag in The Drive by Crag. Stil plezanja v najprevisnejših smereh ni ravno preizkušnja za posameznikovo tehniko, a toliko večja za vzdržljivost v moči. Chris Sharma je v intervjuju za Climbing Magazine ta način plezanja opisal kot »an overhanging crimp ladder with no

moves«. (*previsna lestev brez gibov ali nekaj v tem stilu*). S tem se le delno strinjam. Nekateri smeri so res kot previsna lestev, a oprimki niso poličke za stiskanje; večinoma gre za luknje in zaobljene police, ki zahtevajo odprt prijem. Z Liv (Sansoz) sva imeli precej težav, saj sva obe navajeni stiskati oprimke, tu pa je bilo vse »musavo«. Podlahti so bile pekoče *navite!*

A definicije previsne lestve ne moremo posplošiti na celotno področje RRG. Veliko je tudi tehnično zahtevnih smeri s podpriemi, stranskimi prijemi, kleščicami, *kajlanjem* pet, prstov, skoki ... Verjetno je imel Chris v mislih »razstavni model« RRG, sektor Motherlode. Ta je postal še bolj znan leta 1999, ko je Katie Brown kot prvi ženski na svetu uspelo na pogled preplezati smer z oceno 8b (Omaha Beach). Če veste, kako majhna je Katie, lahko sklemate, da je plezanje v RRG prijazno do tistih manjše rasti; skala je namreč zelo razčlenjena, polna luknjic, tako da si vsak lahko najde stop, ki mu ustreza, in kaj za pomoč, če ne doseže »prečk lestve«.

Zadnji dan srečanja je sektor Motherlode postal amfiteater. Več sto gledalcev si je prišlo ogledat »flashcontest«. Vzkliki in aplavz množice so me spominjali na tekme v Arcu in Serre Chevalierju. Le da tu tekma ni bila v ospredju – glavni namen je bilo druženje. Sodeloval je lahko prav vsakdo. S plezanjem smeri od 7a do 8c+ si nabiral točke. Vsaka smer, ne glede na težavnost, je bila na začetku vredna 1000 točk, ki so se pozneje delile s številom uspešnih vzponov. Zvečer so najuspešnejši amaterji dobili lepe praktične nagrade sponzorjev (Petzl, Prana), profesionalci (Emily Harrington in Steve McClure) pa ogromno steklenico šampanjca, ki je bil kot nalašč za uvod v tradicionalni Petzl Roc Trip party v ritmu glasbe DJ Lafoucha (šefa Petzla) in Saida Belhaja (najboljšega švedskega plezalca), ki je igral na didžeridu, narejen iz plastičnih cevi za odtok! Aboridžini bi se verjetno pritoževali, če bi videli improvizacijo svojega tradicionalnega inštrumenta ... A verjemite, da je zvenel originalno. Verjetno zato, ker smo bili v Ameriki. Tam nič ni normalno.

Več o RRG:

<http://www.redriverclimbing.com/>

<http://www.rrgcc.org/>

Zapeljivi zlodej

Kultni slap Lucifer

✍ in 📷 Marta Krejan

Saj je malo trapasto, ampak zares sem kar cvilila od veselja, ko sem na spletnih straneh naletela na novico, da se dela led. Na Jezerskem so plezali Sinji slap! Končno spet! Lanska sezona je bila res slaba ... pravzaprav je sploh ni bilo, sama nisem niti enkrat zapičila cepina v led. Če je človek kakor koli omejen na ožje področje, na primer na Slovenijo, in če je bolj rekreativni plezalec, si pač izbira sebi primerne ledne cilje, ki so jih lani nadomestile grape. Dogovor, ki je sledil afektivnemu cviljenju, da gremo preverit stanje na Jezerskem, je potem odplaknil dež in nedeljo sem med drugim preživela tudi v nostalgичnem brskanju po fotografijah; čeprav sem dejansko še zelo zelena – še vedno nimam ravno bogate zbirke lednih smeri za sabo – sem že, ko sem prvič zapičila sposojena cepina v led, vedela, da bom v naslednjem slapu plezala s svojima lastnima. Sicer pa, vsak je, kar je in vsak po svojih zmožnostih prestavlja lastne meje. Pravzaprav je privilegij, da lahko počnemo, kar počnemo, torej se tako ali drugače plazimo po »nekoristnem svetu«; če enemu plezalca pomeni preplezati Luciferja zgolj del priprave na »pomembnejši« podvig, drugemu pa le-ta predstavlja ravno tega »pomembnega«, to doživetje oba izpolnjuje, vsakega na svoj način. Spet drugemu pa se zdi tako početje nekaj najbolj trapastega na planetu ...

Soočenje z željo

Presneto, tri leta je že skoraj od takrat, ko sva se proti večeru z Igorjem ustavila na dvorišču neke hiše tik ob cesti v Martuljku in sem se mu ob pogledu na ledenega peklenščka zahvalila, da mi le-tega ni privoščil že zjutraj. Vprašanje namreč, kako pogumno bi se zagnala vanj, če

bi ga tako mogočnega in v vsej njegovi veličini v živo videla tik pred plezanjem. Res mi je bil znan s fotografij, ampak te še zdaleč ne pustijo takega vtisa kot samo soočenje, ob katerem mi je ušel vzklík: »O, hudiča!« Vanja Matijevc, Vlado Vidmar in Blaž Oblak, ki so ga 20. januarja 1979 prvi preplezali, so že vedeli, zakaj si dvestometerska gmota ledu v Mokrih pečeh pri Martuljku zasluži tak naziv. Nekje sem prebrala, da postaneš prvi ledni plezalec šele, ko preplezaš tega zapeljivca, ki nosi ime padlega angela. Uradno je to tudi prvi preplezani zaledeneli slap v Sloveniji, tako da je razlogov za njegov kultni status več kot dovolj.

Dobro shojena gaz je zjutraj dala slutiti, da je slap precej obiskan in da zna biti gneča, a nas ni bilo več kot za štiri naveze. Morda tudi zaradi svečke, ki je alpinistu v spomin nekaj tednov pred tem zaplamljela ob drevesu pod slapom. Ta naša krhkost ... ne gre mi iz glave!

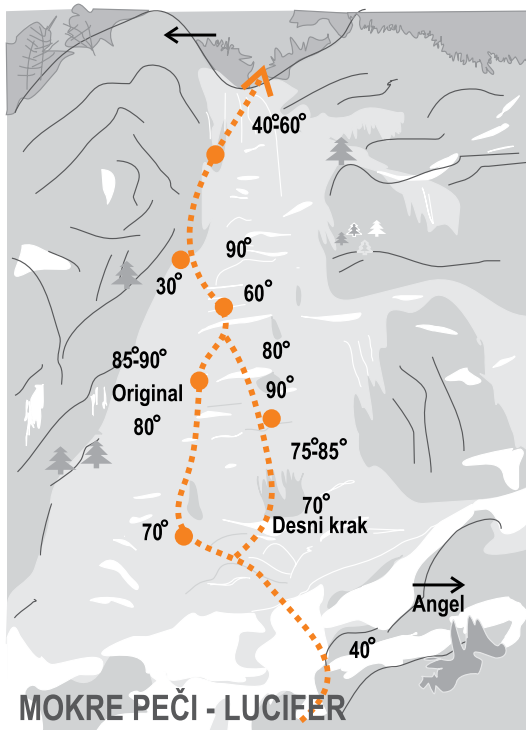

Tremo mi je podatek, da plezanje po levi strani »peklenščka« ni tako zelo težko in da je tako ves »očiščen in prepikan«, precej zmanjšal, celo do take mere, da sem željo, da drugi raztežaj, tisti, ki ga »potegneš« za celo dolžino vrvi, a ti še vseeno ostane dobrih deset metrov navpičnice, preplezam prva v navezi, glasno izrekla. Igor je v znak strinjanja započil cepine in dereze v led in začel s plezanjem v levem delu slapu. Na desni je sicer malce lažja vstopna varianta, ampak za ogrevanje je tale nekajmetrska vertikala ravno pravšnja. Še vedno mi ni dala miru misel na našo krhkost in kar nisem mogla zadržati pogleda, da mi ne bi uhajal do tiste svečke malo nižje, kar pa je delovalo ravno nasprotno kot spoznanje, da so plezalci do takrat v led naredili že skoraj stopnice. Splezala sem za Igorjem do Vezi in Maričke, klubskih kolegov, ki sta se že pripravljala za drugi raztežaj. »Tu nev težko, tu je najlažja plezarija. Sej vidiš, da so štenge, ti kr zatikaj,« me je ob pogledovanju - z dvignjeno desno obrvjo - navzgor bodril Vezi. Kljub temu sem mu, da si vendarle malo olajšam delo, vsilila skoraj vse ledne vijake, ki sva jih premogla z Igorjem, in

ob pojasnilu, da imam dejansko res revno bero lednih slapov za sabo, se je Dani strinjal, da njegova soplezalka »ne počisti smeri.«

Dokler robantim, še ni panike

Če me spomin ne vara, je šestdesetmetrska vrv ravno dovolj dolga, da prideš do urejene varovališča v skali na koncu tretje četrtine same »srčike« Luciferja. Do mojega trenutnega cilja sem torej imela šestdeset metrov vertikale, ki pa je že bila opremljena z lednimi vijaki. Krasno! »Madona, jih je Vezi daleč narazen *našraufau* ... Ampak tule pa res ne bom odletela, ne se hecat ... OK, gremo, plezaj! Saj si si ravno Luciferja tako blazno želela!« sem momljala malo sama pri sebi, malo pa težila Igorju, ki me je itak dobro *zihral*, naj niti slučajno ne pogleduje okoli sebe ali ima premalo napeto vrv. Pa vijaki v resnici sploh niso bili daleč vsaksebi in plezanje zares ni bilo težko, a pogled navzdol, pogled navzgor in tisti *kaj pa če* ... pa sem že čutila *singerico*; še najbolj me je dajalo tik pod varovališčem, ko je bilo treba malo levo popraskati po skali, da sem prišla do »železja«. Pa še pesem *Brown girl in the ring* se mi je začela

valjati po glavi – takrat sem namreč že poznala zgodbo Simona Yatesa in Joeja Simsona ter film *Touching the void*, in tisti prizor, ko Joe pripoveduje, kako mu je taista pesem zoprno donela v glavi, je name vplivala tako, da si vedno, zares vedno, ko grem plezat (kar koli), momljam ta znani refren. Prav sitno je! Na *štantu* pod previsom sem kaj kmalu dobila družbo, ki pa me je tudi hitro zapustila. Naveza, ki je zdrvela mimo, je bila očitno precej bolj izkušena in domača s to nadlogo, ledom. Malce pa sem plezanje zavlekla še s tem, ker je Igor moral pozirati in čakati, da sem naredila par fotografij (ki pa se potem niso izkazale za *bohve* kako dobre).

S precej manj strahu in precej hitreje sem napredovala potem v naslednjih metrih, ko sem sledila napeti vrvi, čeprav se mi je na varovališču na trenutke zdelo, da se mi Lucifer kar malo roga, ker si sploh drznem praskati po njem. Se mi zdi, da je celo Igor nekaj pogoltnil, medtem ko je stiskal cepine in s pogledom iskal naslednji Vezijev vijak. Predvsem prečnica z udobnega varovališča tja nazaj, od koder je bil odličen razgled navzdol, mi je vsiljevala zoprne misli in prav klavrne monologe: »Ojej, kaj če padem? Kaj sploh delam tu!? Pa saj mi nima kaj biti, bom pač obvisela ... Eh, si sitna! Spravi se že! Čelado dol pred tistimi, ki so se ga lotili pred četrto stoletja s cepini z ravnimi ročaji! Aha, saj drži, aha, v redu bo, še malo ... zdaj pa navzgor ...« Pa je cepin zavibriral, ko sem zamahnila z njim, ali pa je kar sam padel v že narejene luknje in Lucifer je, kdo bi si mislil, postal prav gostoljuben – a nič manj »navit«!

Preden sva zaplezala v zadnje lažje ledne skoke, sva se »zapičila« še v neko manjšo votlino, ki jo je s skalo tvorila ledena zavesa, in skozi fotografski objektiv občudovala vsemogoče like, ki so jih ustvarile voda in nizke temperature skupaj z ujetimi vejami in odpadlim listjem. Kolega sta nama že davno izginila izpred oči, do teme pa je moralo miniti še kar nekaj ur, tako da je bilo vsakršno hitenje odveč in sva lep čas uživala v ledenih umetnijah narave, ki so bile prava paša za oči. Lagodno sva »popikala« še zadnje metre ledu in si na koncu žleba stisnila dlani. Usta pa do ušes ...

Paradoks po svoje, tale peklenšček, saj ga vedno povezujemo z vročino. No ja, odvisno, kako gledaš – tudi led je lahko presneto vroč. Poznam ...

Desni Lucifer

☒ Klemen Gričar

Lucifer, WI 4+ (5), 90°/50°–85°, 210 m

Prva in druga ponovitev sta bili opravljeni januarja leta 1981, in sicer je Lucifer zamikal Roka Kovača in Lidijo Painkiher, kot tretja naveza pa sta ga preplezala Pavle Kozjek in Bor Štrancar. Gre za enega najlepših slapov pri nas, ki nudi več različno zahtevnih možnosti plezanja, v glavnem pa se deli na levi in desni krak. Desni krak z značilno svečo je ocenjen z dobro petico in zna biti precej zahtevnejši od klasične smeri, ki poteka po levem. Seveda pa je težavnost spet odvisna od variante, ki si jo posameznik morda izbere kje vmes. Tudi zaradi obleganosti ledenega orjaka ne gre povsem zaupati klinom, ki so na stojiščih, zato je najbrž dobro imeti še kakega s sabo.

Dostop: Do vznožja Luciferja pridemo najhitreje, če pustimo avto na kakem primernem mestu nasproti slapu in prečkamo Savo ali pa oprtamo nahrbtnike pri mostu opuščene železnice pred Martuljkom. Lahko pa krenemo po kolovozu od hotela Špik, za kar porabimo približno pol ure.

Sestop: Vrh žleba gremo levo po gozdu in ko pridemo do druge večje grape, sestopimo po njej.

Vodniška literatura:

Kresal G. Zimski vzponi. Slovenija & Zahodne Julijske Alpe: vodnik po zaledenelih slapovih, snežnih in kombiniranih smereh. Ljubljana: Sidarta, 2007. ○

Skuta

Vreme v gorah je bilo sredi decembra naravnost čudovito, a hkrati žal prav nič zimsko. Snega je bilo malo, premalo za smučanje, za plezanje pa je bil ta »malo« najbrž ravno pravšnji, a menda nihče ni šel potipat kake večje severne stene. Edini vzpon v skalni smeri, za katerega sem izvedel, je bil opravljen v sončnem **Južnem razu Skute** (IV/III, 350 m). Vzpon so opravili Mojca Balant, Matevž Kramer in Janez Toni (vsi AO Rašica). Dejali so, da so bile razmere idealne; veliko suhe skale, malo snega in nič požleda. Vseskozi so sicer plezali z derezami, a so s smerjo vseeno opravili dokaj hitro. Janez Toni je decembra prevzel krmilo *ferajna* in se zato zasluženo pustil razvajati Matevžu, ki je celotno smer preplezal v vodstvu.

Chamonix

Vreme v gorah nad Chamonixom je bilo med novoletnimi prazniki dobro tako za plezanje kot tudi za smučanje. Tanja in Andrej Grmovšek (AAO Kozjak, Dumo) sta v zadnjih dneh pred novim letom v Mt. Blanc du Taculu preplezala smer **Scotch on the Rocks** (IV, M7, 450 m), ki je v času od prvenstvenega vzpona Stevieja Hastona in Laurenca Gouaulta (l. 1994) do sedaj postala prava moderna klasika. Po Grmovškovih besedah je ponudila zanimivo in kar zahtevno kombinirano plezanje, sploh v zgornjem delu, kjer je bilo ledu zelo malo. Grda razvada v steni Tacula so spusti po vrvi po preplezanih prvih štirih, petih potežajih. Tanja in Andrej sta smer preplezala povsem do roba stene.

Naslednji dan sta se »za razplezavanje« odpravila v smer **M6 Solar** (M5+, 200 m) v Pointe Lachenal. Smer je sicer ena od tistih »za mimogrede« in služi za popestritev smučanja z Aig. du Midi. Tokrat je s slabimi razmerami in pršičem namesto ledu v položnih

delih poskrbela za zelo zanimivo in zahtevno plezanje.

V prvih dneh novega leta se jima je pridružila še Tina Di Batista (AO Lj.-Matica, Policija RS). Odpravili so se v zahodno steno Petite Verte. Izbrali so smer **Imasacre** (IV, 5+, 450 m), v kateri so naleteli na slabe ledne razmere, na veliko snega in zanimivo kombinirano plezanje, s katerim so opravili v dobrih šestih urah. Sestopili so po normalni smeri na Grands Montets, od tam pa že ponoči odsmučali v dolino.

Julijske Alpe

V Julijcih so bili aktivni člani AO Radovljica. Žal je zaradi zgolj »forumskih podatkov« znano le, da so tik pred novim letom plezali v severni steni Debele peči v smeri **Jesih-Potočnik** (III-IV, 500 m). Ob inverziji je bilo plezanje bolj ali manj kopno in uživaško. Plezali so tudi **Uroševo grapo** v južni steni Nad Šitom glavo, ki je zaradi pomanjkanja snega postregla z večjimi težavami kot sicer.

Mišja peč

Hiter pogled na www.8a.nu nam je razkril nekaj vzponov težavnosti 8a ali več v zadnjem tednu starega leta. Najbolj se je »napihnil« Uroš Breclj, ki je uspel v legendarni **Pikovi dami** (8b) v Mišji peči. To skupaj z jesensko **Veper Lady** (8b) kaže na odlično Uroševo pripravljenost in daje pripravam v topli Turčiji pozitiven predznak. Za Jerneja Kruderja sta bila uspešna zadnji dan starega in prvi dan novega leta. Uspel je v dolgi **Urbanovi smeri** (8a) in v kratkem, a sladkem **Veselem toboganu** (8a/a+).

Ledni slapovi

Mnogi slapovi so se sredi decembra spremenili v plezljive gmote ledu. Narod, hudo potreben brcanja v led, se je zagnal v konce dolin, da se je led komaj videl izpod množic. Kdor je hotel

brezskrbno plezati, ne stiskajoč glavo med ramena, je moral biti na vstopih v slapove že zarana. Oblegani so bili bolj ali manj vsi klasični zaledeneli slapovi. Tine Marenčič in Anže Šavs (oba AO Kranj) sta preplezala **Spodnji Ledinski slap**. Aljaž Anderle in Klemen Premrl (oba AO Tržič) sta prva letos spravila podse **Stiriofobijo** in **Luciferja**. Dejala sta, da so bile razmere še malo predsezonske (beri mokre). Lepo plezljivi so bili **Lušev graben** v Bohinju, **Srečno Kekec** v Trenti, vsi klasični slapovi v Tamarju in pod Prisojnikom, **Sinji slap** na Jezerskem ter **Slap pod Sušico** in **Palenk** v Logarski dolini. Kratek, a strm slap **Rep** v Repovem kotu so plezali Matej Kladnik (Mammut), Urban Novak, Andrej Rezar in Hana Kopitar (vsi AO Kamnik). Inverzija je v labilno ledeno prevleko oblekla še slapove v Peklu pri Borovnici, ki so tudi gostili plezalce, le tolmuni pod skoki so bili slabo zmrznjeni in so pretili z neprijetno kopeljo.

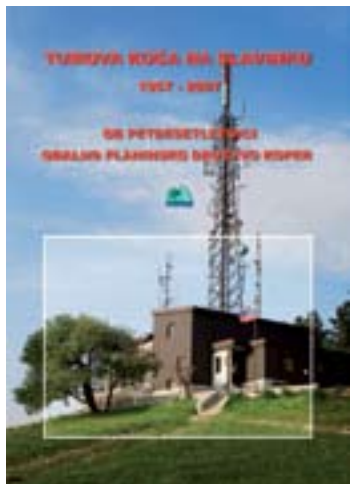
Na prelomu leta so bile razmere na višku. Še pred odjugo so se Neda Podergajs, Simon Slejko, Matevž Gradišek in Gregor Malenšek (vsi AO Lj.-Matica) odpravili preverit stanje slapov okoli Čedce. S ceste so izgledali obetavno, od blizu pa nekoliko manj. Ledu je bilo malo in še ta je bil zelo suh. Kljub vsemu se niso dali odvrniti: Neda in Simon sta preplezala **Solzo za Pubija**, Gregor in Matevž pa **Zaveso**.

Na spletu sem opazil tudi novico o preplezanem novem slapu v Prednji glavi. Aljaž Anderle in Andreja Jagodica sta opravila s slapom desno od Zadnjega slapu.ocene nista podala, delovno ime slapu pa je zaenkrat **Smrkelj**.

Novice je pripravil Tomaž Jakofčič.

Tumova koča na Slavniku

Tumova koča na Slavniku ob 50-letnici: 1957–2007, zbornik, uredila Maruška Lenarčič, Obalno planinsko društvo, Koper, 2007.

Z izdajo knjižice Tumova koča na Slavniku in s predstavitvijo pred koncem lanskega leta so se končala praznovanja ob 50-letnici koče. Knjigo z dobrimi osemdesetimi stranmi je izdalo Obalno planinsko društvo ob sodelovanju in vsestranski pomoči turističnega društva Slavnika iz Podgorja. Knjiga, bolje rečeno zbornik, je pravi mozaik krajših prispevkov izpod peres številnih avtorjev, ki so bili in so še tako ali drugače povezani s Slavnikom in njegovo kočo, brez katere si verjetno ne moremo več predstavljati tega lepega in izjemno dobro obiskanega hriba, ki kraljuje nad slovensko Istro ter se prek Brkinov in Krasa spogleduje z alpskimi mogotci, snežniškimi masivom in prek čičkih vršacev z Učko.

»S knjižico bi predvsem radi iztrgali pozabi številne dogodke in posameznike, ki so kakor koli povezani s Tumovo kočo. Vse od prve zamisli o koči, prvih korakov uresničevanja le-te, prvega gradbenega odbora, načrtovalcev,

prvih graditeljev. Vsaj bežno želimo prikazati vlogo ljudi izpod Slavnika, napore, vložene v vzdrževanje in obnavljanje, pa dograditve in posodobitve koče. Skratka, vse, ki so kar koli naredili za kočo in pripomogli k temu, da je danes takšna, kot je.«

Tako je v predgovoru zapisala glavna urednica dela in hkrati avtorica vrste prispevkov Maruška Lenarčič, ki je skupaj s člani uredništva Tanjo Brstilo, Darkom Butinarjem in Valterjem Valenčičem (ta je obdelal fotografije in oblikoval naslovnico s fotografijo Jake Jeraše) pritegnila k sodelovanju številne sodelavce. Že bežno listanje po knjigi, polni fotografij, faksimilov dokumentov in statističnih tabel, pokaže, da je članom uredništva njihova namera uspela. Uspelo jim je poiskati Jožeta Breca, edinega še živečega člana gradbenega odbora izpred petdesetih let in več, avtorja projekta Tumove koče in nadzornika graditve, ki je poleg svojih spominov v knjigi prispeval tudi projektantske skice koče.

V množici zanimivih prispevkov je vredno omeniti zlasti zapis o tem, da so imeli graditelji koče svoje izhodišče v Jelovicah, 700 metrov nad morjem ležeči čiški vasi (danes na Hrvaškem), saj je bila cesta iz Hrpelj na Slavnik zgrajena šele leta 1958. Zvemo tudi, da so, kot je zapisal Darko Butinar, leta 1989 čistilci Slavnika ustanovili neformalno društvo Klub ljubiteljev Slavnika ter si omislili žig in posebno vpisno knjigo v koči. V knjigi tudi preberemo, da se je v okviru Obalnega planinskega društva od leta 1981 do danes zvrstilo osem gospodarjev koče, od leta 1957 do danes pa kar 26 oskrbnikov oziroma njihovih družin. Med oskrbniki je v letih 1961 in 1962 vpisano planinsko društvo Železničar iz Ljubljane, vsi preostali, od Jožeta Jakomina iz leta 1957 do Angelce Ban, ki kočo oskrbuje od leta 2004, pa imajo ime in priimek.

Podatkov in zanimivosti je torej v knjigi toliko, da bo vsak ljubitelj Slavnika rad segel po njej. Na voljo je na sedežu Obalnega planinskega društva v Kopru, v koprski knjigarni Libris in v koči dr. Henrika Tume na Slavniku.

Tomo Šajn, Primorske novice

Fotomonografija Julijske Alpe

Julijske Alpe, Teddy Inthal/Karl Pallasmann, založba Johannes Heyn, Celovec, 2007.

Decembra 2007 so v Vrbi ob Vrbskem jezeru slovesno predstavili fotomonografijo Julijske Alpe. Založba Johannes Heyn jo je izdala v treh jezikih, v slovenščini, nemščini in italijanščini (vsak jezik v svoji knjigi), kar je za koroške razmere nenavadno, vzpodbudno in hvalevredno. Pri slovenskem prevodu je sodeloval Stanko Klinar, žal pa je ta podatek izpadel.

Avtor fotografij je Teddy Inthal, zobozdravnik specialist iz Vrbe, svetovni popotnik, kmet in gozdar iz Leške doline (Lesachtal), alpinist in dolgoletni oboževalec Julijcev. Besedilo je napi-

sal Karl Pallasmann, dolgoletni zdravnik pri koroški gorski reševalni službi, ustanovni član avstrijske družbe za gorsko in višinsko zdravstvo, predsednik beljaške sekcije ÖAV, ekspedicijski zdravnik in vodja številnih ekspedicij v tuja gorstva, tudi dober poznavalec Julijskih Alp. Monografija izžareva fotografave virtuosne mojstrovine; za nas je zanimiva tudi zato, ker spoznamo, kako tuje oči gledajo naše gore in vidijo stvari, ki jih morda sami prezremo. Predstavljene so celotne Julijske Alpe, čeprav je teža na našem slovenskem delu tega naravnega čudeža. Zato je avtor vztrajal, da je knjiga natisnjena tudi v slovensščini.

Janez Bizjak

Za knjigo Julijske Alpe je predgovor prispeval Heinrich Harrer. Zakaj Harrer? »Pogled z okna na Julijce je bilo moje prvo srečanje z neokrnjeno naravo. Moje življenje ne bo zadosti dolgo, da bi jo do kraja odkril – tako sem vsaj mislil takrat. Povzpel sem se na Mangart kot šestnajstletnik, ne da bi vedel za pot. Tako so gore pomenile začetek mojega gorniškega raziskovanja,« je zapisal leta 2004 za to knjigo.

Inthal je za tekst zaprosil Karla Pallasmanna, predsednika beljaške sekcije avstrijske planinske zveze, gorskega reševalca, strokovnjaka za gorsko in višinsko zdravstvo, zdravnika in vodjo odprav v tuja gorstva. Življenje z Julijci – gore so tihi mojstri je naslovil svojih 40 strani mojstrskega besedila. »Ali lahko človek odkloni takšno vabilo?« se sprašuje ob ponudbi slavnega fotografa. »Pesimist v meni je pomislil na številne knjige, ki so že na trgu o Julijcih na območju italijansko-avstrijsko-slovenske tromeje ... In kaj naj bi človek dodal objavam Juliusa Kugyja? Po tridesetih letih plezanja, raziskovanja in pohodov na Julijce bi vendarle bilo mogoče, da bi vse doživeto in izkušeno spravil na papir. Utegnilo bi biti zanimi-

vo ne zgolj za ožji krog poznavalcev.« V resnično umetniškem duhu se sprehodi skozi Julijce, njihovo geološko zgodovino, mitologijo, plezanje, prebivalstvo, tragedijo prve svetovne vojne, popelje nas v skrite kotičke slovenskega in še bolj furlanskega dela Julijcev. Meje mu ne pomenijo nič. Kot po gorah («Na gorah je svoboda,« citira Friedricha Schillerja.) se enakovredno sprehaja skozi literaturo – predvsem o prvi svetovni vojni – v vseh jezikih tega območja. Zadnje stavke namenja skrbi, kako Julijce ohraniti tudi naslednjim rodovom kot »zakladnico in prostor za dušo«.

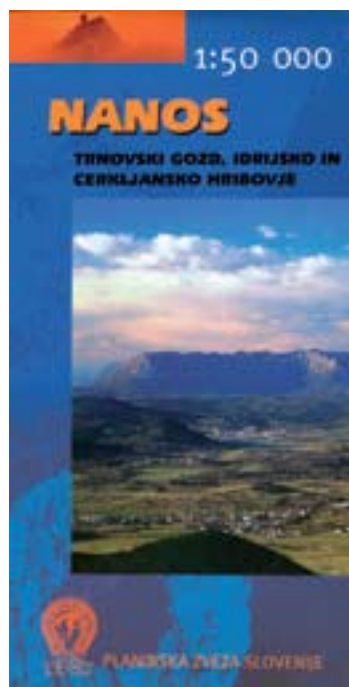
Glavni avtor je tako zobozdravnik Theodor »Teddy« Inthal iz Vrbe (Velden) pri Vrbskem jezeru: »Moje fotografije so neponarejene, nikoli niso prišle v stik z digitalnim svetom, niso nobene visokohitrostne serije z ključnimi produkti, so brez obdelave, trikov in filtrov. Le zaslonka, zapisan čas, kodachrom in leica ..., .. vsaka slika pomeni, da je bila narejena nekje na našem svetu, je zabeležka nekega trenutka, ki je edinstven in se ne ponovi več.« Sicer je mnenja, da je fotografija previsoko cenjena kot umetnost, da pa ima izredno lastnost, da popolnoma zajame neki trenutek, ki bi ga samo spomin sčasoma olepšal in idealiziral: »Fotografija je nepodkupljiva, s pogojem, da je narejena z zgoraj navedenimi načeli.« Ob tem izraža iskreno hvaležnost ljudem in priložnostim, ki so se mu ponudile: 40.000 diapozitivov, razstave in predavanja po svetu, svetovne revije ...

Knjiga Julijske Alpe vsebuje 145 celostranskih in tudi dvostranskih fotografij ležečega formata in kot je odveč skrb pisca besedila, da bi ponavljal že znano, so tudi slike posebnost in izražajo prej povedana načela. Predvsem so lepe, posebne in neponovljive. Knjigo odlikuje tudi prvovrsten tisk, vložena pa je v lep zaščitni etui.

Tone Škarja

Planinska karta odslej tudi za Nanos

Nanos – Trnovski gozd, Idrijsko in Cerkljansko hribovje, planinska karta, 1 : 50.000, Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, 2007.

Proti koncu preteklega leta je izšel dolgo pričakovani planinski zemljevid, ki pokriva doslej še nepokriti del Primorske in Notranjske. Gre za karto Nanos v merilu 1 : 50.000, ki poleg Nanosa, Vipavske doline in Vipavskih brd ter dela Krasa pokriva še Trnovski gozd, Idrijsko in tudi Cerkljansko hribovje. Karta na jugu sega do Razdrtega in Sežane, na severu do Cerknega oziroma Dolenjih Novakov, na vzhodu do Rovt, na zahodu pa do Vitovelj.

Navedeno območje doslej, kot omenjeno, s planinskimi kartami, ki jih izdaja Planinska zveza Slovenije, še ni bilo pokrito, so pa posamezne njegove dele pokrivalo karte posameznih občin

in izletniške karte (Škofjeloško in Cerkljansko hribovje, Primorje in Kras, Notranjski Kras in Goriška – vse prav tako v merilu 1 : 50.000). Prav zato je vrednost tega zemljevida tako za tamkajšnja planinska društva kot za planince in pohodnike nasploh toliko večja.

Karto standardne velikosti in opremljenosti je izdelal Geodetski zavod Slovenije. Čelna stran je namenjena izključno zemljevidu, na hrbtu pa se poleg legende med drugim nahaja opis osmih planinskih postojank na tem območju – Furlanovo zavetišče pri Abramcu, Iztokova koča pod Golaki, Koča Antona Bavčerja na Čavnu, Koča na Hleviški planini, Pirnatova koča na Javorniku, Planinska koča na Vrhu Sv. Treh kraljev, Vojkova koča na Nanosu in Planinska koča na Ermanovcu. Hrbtna stran bi sicer lahko bila boljje izkoriščena. Zares obsežen del prostora namreč brez večje potrebe namenja pregledu izdanih planinskih kart. Bolje bi bilo, če bi postregla z vsaj nekaj najosnovnejšimi informacijami o območjih, če ne tudi o večjih krajih, ki jih pokriva. Pri imenoslovju ni kakšnih večjih pripomb, tudi vrisane registrirane planinske poti so brez pomembnejših napak. Kljub temu je treba omeniti, da pri dobro obiskani Gradiški Turi poleg zahtevnejše, zavarovane plezalne poti ni vrisana tudi manj zahtevna pešpot. Poleg tega je na območju, ki ga pokriva karta, nastalo oziroma nastaja kar nekaj novih označenih poti (npr. Sv. Socerb, Sv. Trojica, Kcjel, Otmarjeva pot), ki sicer še niso registrirane, a so kljub temu vedno bolj obiskane. Pohodniki naj računajo tudi na skorajšnje spremembe pri tistih planinskih poteh iz smeri Podnanosa proti Nanosu, ki jih bo presekala načrtovana hitra cesta. Kot je znano, je namreč v gradnji še zadnji odsek hitre ceste skozi Vipavsko dolino, ki se vije skozi Rebrnice. Ta naj bi bil dokončan prav letos.

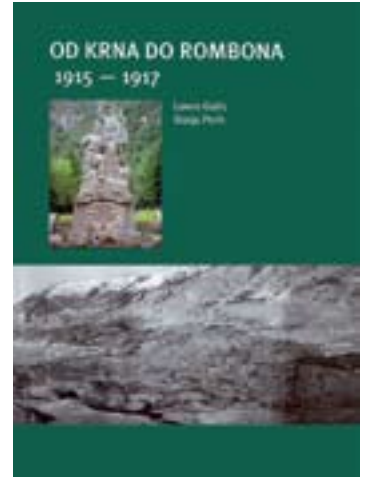
Kljub navedenim pripombam gre vsekakor za kakovosten in dolgo pričakovan zemljevid, ki bo dober spremljevalec obiskovalcem Nanosa in drugih območij.

Aljoša Rehar

Znova o soški fronti

Od Krna do Rombona, 1915–1917, Galič Lovro, Pirih Darja, Tolminski muzej, Kobarid, Ustanova »Fundacija Poti miru v Posočju«, Tolmin, 2007.

Raziskovanja dogodkov iz prve svetovne vojne na soški fronti še ne bomo kmalu zaključili. Tako delo pravzaprav ni nikoli dokončano in popolno, saj ga zaradi odmaknjenega časa ne moremo povsem raziskati. Občudujemo lahko posamezne ljudi, ki si vzamejo veliko prostega

časa za nove raziskave in nova odkrivanja takratnih dogodkov. Zato lahko samo pozdravimo napore Tolminskega muzeja in Ustanove »Fundacija Poti miru v Posočju«, ki sta izdala in založila obsežni zbornik razi-

Iz Mladinske knjige Trgovine,
KNJIGARNE KONZORCIJ,
Slovenska 29, Ljubljana

Pestra izbira knjig s področja gorništvja, alpinizma, fotomonografij in potopisov.

Ed Viesturs with David Roberts:

NO SHORTCUTS TO THE TOP Climbing the World's 14 Highest Peaks

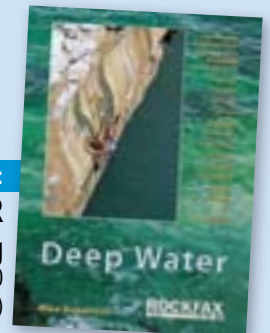
Broadway Books, november 2007 (mehka vezava, 384 strani)

Mike Robertson:

DEEP WATER

Guidebook to Deep Water Soloing

Rockfax Ltd, junij 2007 (mehka vezava, 320 strani, barvne fotografije)

skav na tem področju. Delo, ki sta ga pripravila Lovro Galič in Darja Pirih, vsebuje opis dogodkov v letih 1915–1917 na področju od Krna do Rombona. V prvem sklopu Lovro Galič razloži vojni stroj na obravnavanem področju vojaškega delovanja, nato pa še dogodke od prve do dvanajste soške bitke. Tu so za nadaljnje raziskovanje še posebej dragoceni prevodi arhivskih dokumentov v prilogah. V drugi sklop je uvrščen seznam, ki ga je avtor pridobil v dunajskem Vojnem arhivu. V njem so podatki o padlih avstro-ogrskih vojakih, med katerimi so številni ponovno dobili imena in priimke. Temu sledijo umrli v bolnišnicah in sezname ruskih vojnih ujetnikov. Darja Pirih, avtorica tretjega sklopa z naslovom Dan pojutrišnjem, je namenila večjo pozornost domačinom, ki so morali na bojišča daleč proč od doma. Za padle in pogrešane krajanje je izdelala sezname, pridobljene v župnijskih arhivih. Knjigo bogati slikovno gradivo, med katerim je veliko posnetkov objavljenih prvič. Med njimi je dokumentarno gradivo iz dunajskega Vojnega arhiva in Vojnozgodovinskega muzeja ter iz fotografske zbirke Mirka Kurinčiča. Dodane so tudi kartografske priloge, ki bralcu pomagajo pri razumevanju vojaških dogodkov na obravnavanem področju.

Ciril Velkovrh

Tiskarski škrat

V januarski številki nam je malce zagodel tiskarski škrat. Avtor fotografij na strani 24 in 25 ni Oton Naglost, pač pa Peter Strgar. Avtor vesti z naslovom Ustanovni zbor ZGV ni Janez Kavar, pač pa Franci Ekar. Za napaki se opravičujemo.

Uredništvo

Iz mojega nahrbtnika

Slovenci se ne moremo ravno pohvaliti z množico planinskih pisateljev. Mlakarjevega kova, ki bi znali opise svojih gorskih doživetij, zgod in ne-zgod opisati na duhovit, hudo-mušen način. Tu ne gre za robot humor in kosmate šale, ki danes prevladujejo med našim ljudstvom; ne, gre za zlahten, prefinjen humor, ki ne izvablja glasnega krohotanja, temveč vesele nasmeške in občudovane pisateljeve šegavosti in domiselnosti.

V tem sestavku omenjam dve izdaji izbranih planinskih spisov, ki jih je izbral in uredil Tine Orel, dolgoletni urednik PV. Nekateri so v obeh knjigah, nekateri le v eni. Kako imenitno branje bi bilo, če bi združili obe izdaji! Samo v starejši se pojavijo zgodbe o mesečniku, Trebušnikovi hoji na Triglav, pozabljeni čutarji in študija o morfologiji planincev: »Planinski vriskač (homo alpinus ululans) se razločuje od drugih planincev zlasti v tem, da rad kriči in vriska. Povsod in vedno se dere ... Derejo se večino ma le samci, ker imajo močne in grde glasove ...«

Zgodba o pozabljeni čutarji je neke vrste obračun z očitki, da v svojih spisih laže in si izmišljuje. Priznava, da je včasih malce napihnil postranske stvari, a le zato, ker je bil urednik PV v zadregi, ko mu je manjkalo gradiva, in mu je hotel ustreči, pa je nekatere zgodbe malo raztegnil.

V uvodnem poglavju na kratko opiše svoja otroška leta. Izleta na Šmarno goro, ki je izpolnitev zaobljube za božjo pot, ker je naredil sprejemni izpit za gimnazijo, in nato Stol pomenita

začetek njegovega hribolazenja. Leta 1893 se je prvokrat podal na Triglav. Prosil je Finžgarja, ki je peljal gor prijatelje, ali bi ga vezel s seboj. Njihova oprema in prehrana sta bili za današnje pojme čudni, kajti ravnali so se po navodilu Kadilnika, staroste slovenskih planincev, da sta »alkohol in tobak najvažnejše brašno v gorah«. Zaradi tega so imeli s seboj, v rokave sukničev zavezane, kar štiri steklenice žganja. K 'sreči' se jim je ena razbila že na vlaku. Od zadnjega studentca naprej so si žejo gasili kar s sli-

vovko. Pri Dežmanovi koči (današnjem Staničevem domu) se Janko ni mogel odločiti, v katero od obeh koč naj vstopi.

Ture so postajale vedno zahtevnejše. Takrat je Jalovec veljal za nevarno goro, za katero je najel vodnika, Korobidelj so ga klicali po domače, ki je bil iznajdljiv in praktičen možak. Ko je Mlakar skuhal čaj, je ugotovil, da je pozabil cedilce. Pa se je Korobidelj brž znašel in mu ponudil svoj – žepni robec: »Gospod, kar tukaj skozi ga precedite. Ist noch ganz rein. Se še nikdar nisem useknil vanj. Kupil sem ga v Ljubljani 'Pri Amerikancu' za en krajcar.«

Mlakar je hodil po gorah sam, v spremstvu vodnika ali v majhni družbi prijateljev. Enega, dva ali tri tovariše je jemal s seboj. V nekem smislu je bil gonilna sila, prvi v navezi. To ne pomeni, da so bili ostali toliko slabši od njega, nekako samoumevno mu je pripadalo to mesto, saj je predlagal večino tur. Tudi na vreme se niso preveč ozirali. Da so bili dostikrat premočni do kože ali da na vrhu niso videli drugega kot meglo, ko je veter grozil, da jih bo pahnil z grebena, vse to jih ni preveč motilo, huje je bilo, kadar je komu odpihnilo klobuk, kadar je čutara zdrsel v ledeniško razpoko ali pipica ostala spodaj v nahrbtniku.

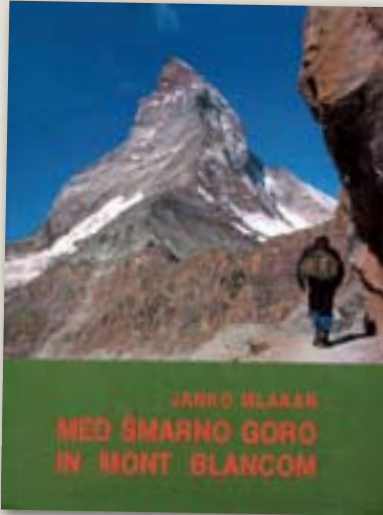
Lotil se je zimskih tur, Stola, Begunjščice in Triglava, ki so bili priprava za višje hribe.

V poglavju Grossglockner zanimivo razmišlja o slovenskem poimenovanju. »Zakaj ne 'Veliki Klek'? Zdi se mi, da je to ime novejšega datuma in nekoliko prisiljeno. Da bi bili Slovenci, ki so nekdaj prebivali v Visokih Turah, Grossglockner tako imenovali, bi bilo pač težko dokazati. Znani potovalec in prirodoslovec Hacquet piše sicer tudi 'Klokner', pa je to le starejša oblika za 'Glockner' in nima s 'Klekom' nič opraviti. Skoraj gotovo je dobila gora svoje ime od zvonaste oblike.« Pri tem ne smemo pozabiti, da je bil Mlakar narodnostno zaveden, »navdušen« Slovenec, sicer z Jakobom Aljažem ne bi mogla biti prijatelja. No, Grossglockner ga je kar nekajkrat zavrnil, preden mu ga je uspelo »pohoditi«.

Tudi Valentina Staniča, ki je bil drugi na vrhu, ne pozabi omeniti: »Staniču pa ni bilo dosti, da je prišel na vrh, ampak je zlezal celo na drog, katerega so tesarji zasadili v sneg poleg križa. Kakor se je pozneje izrazil, je to storil samo zato, da je bil še nad Grossglocknerjem in da se nihče ne bi mogel ponašati, da je bil tako visoko kot on. Zdi se mi,

da je bil Stanič nekoliko – rekorderja.«

Janko Mlakar k sreči ni imel gromnih problemov, kajti brez sredstev prideš »samo do bližnjega domačega griča«. Kot kaplan in kasneje katehet je imel tudi dovolj dopusta, da je lahko osvajal avstrijske, dolomitske, švicarske in francoske vrhove: Hochgall, Königsspitze, Ortler, Zugspitze, Weisskugel, Piz Boé, Cima Tosa, Jungfrau, Matterhorn, Monte Rosa, Mont Blanc itn. V strmem

snegu ali ledu so sekali stopinje, ker se na takratne dereze brez prednjih zob niso zanesli. Na teh potepanjih je bilo treba včasih hoditi od ene do druge kočice, iz ene doline v drugo tudi po devet ur ali več, kajti vlak se je ustavil globoko spodaj v dolini. Večina koč je bila takrat zelo skromno opremljena. Za boljše počutje je včasih poskrbel kar »hudomušni Janko«, kot so ga poimenovali bralci PV. Poznal je recept, kako zatreti nadležno smrčanje, ki mu je branilo spat.

»Doktor je polagoma zopet legel na hrbet, odprl usta na stežaj in vlekkel dreto, da se je pograd tresel. Sedaj je zopet prišel zame čas delovanja. Vzajem steklenico, se stegnem čez dijaka in jo nagnem. V tem hipu se ta zgane,

me zadene v roko in lok, lok, lok, je drla voda doktorju naravnost v žrelo.

'Prekleta!' je zakričal in planil z ležišča – jaz sem pa že ležal na svojem koncu – 'kdo mi je vtil vodo v usta?' Spravil se je na svojega rojaka in kričala sta, da se je kočica tresla.« Namen je bil dosežen. 'Dobri doktor se je tako razburil, da se do jutra ni mogel umiriti in so ostali lahko v miru zaspali. Z neotesanim doktorjem se je gospod Janko spet srečal v koči pod Ortlerjem. Tokrat mu je zasedel rezervirano ležišče in vrgel Mlakarjev nahrbtnik skozi okno. Spet se je zaiskrilo.

»Sedaj pa se oglasi eden izmed planincev, s katerimi smo skupaj v vodniški sobi tako lepo lagali: 'Pustite tisto surovino in pridite sem. Poleg mene je še eno ležišče prazno.'

'Kaj?' se je začel znašati smrčavec, 'jaz da sem surovina?' In vi si upate meni kaj takega reči? Jaz sem dr. Pankracius Arrigler. Kdo se vi?'

'Jaz sem pa dr. Bonifacius Barrigler,' mu ta odvrne.

Sedaj sem se pa tudi jaz predstavil in rekel: 'In jaz sem dr. Servacius Carrigler.' Homerški smeh se je razlegal po spalnici ...«

Janko Mlakar je bil pred prvo svetovno vojno in poldrugo desetletje po njej med najvidnejšimi planinskimi turisti. Tudi trmast je bil dovolj. Sedem let je trajalo, da mu je končno uspel vzpon na Mont Blanc kljub hudemu mrazu, viharnemu vetru in omahljivemu vodniku, ki mu je bil bolj v napoto in nadlego kot v pomoč. V Planinskem vestniku je objavljaj med leti 1896 in 1953. Bralci so v nekaj anketah potrdili, da je gospod Janko pojem dobrega planinskega pisatelja.

Mire Steinbuch

Nova vodstva komisij

Na redni seji predsedstva Upravnega odbora PZS 20. decembra lani je bilo na dnevnem redu več kadrovskih zadev. Člani predsedstva so se seznanili z na novo izvoljenim predsednikom Vodniške komisije Borisom Madonom. V pogovoru z njim je bilo odprtih več vprašanj glede delovanja VK, zavarovanj vodnikov PZS, sodelovanja s STO in ZGVS in promocijo dela VK PZS navzven, zlasti pa glede sodelovanja s ponudniki turističnih storitev (v ta namen se bo za vodnike PZS pripravil poseben vprašalnik o tej temi). Predsedstvo bo UO PZS predlagalo, da potrdi Borisa Madona za načelnika VK PZS. Na seji je bil navzoč tudi kandidat za načelnika Gospodarske komisije Franc Štibernik. Ta je predstavil svojo dosedanjo dejavnost v društvu in PZS. Seznanil se je že z nekaterimi gradivi o delu GK in bo opravil še dodatne pogovore, potem pa bo sklical sestanek GK. Predsedstvo bo tudi njega predlagalo

UO za načelnika GK PZS. Precej časa je bilo namenjenega reševalni dejavnosti. Franci Ekar je poročal o pogovoru na URSZR s sekretarjem Miranom Bogatajem in direktorjem Bojanom Žmavcem, ki sta se ga udeležila z Danilom Sbrizajem. Na sestanku so govorili o odprtih problemih, še posebno o financiranju preventivne in gorskoreševalne dejavnosti PZS, ki je opredeljena tudi v 19. členu statuta PZS. Dogovorjeno je bilo, naj PZS pripravi program dejavnosti, ga ovrednoti in ga pošlje v presojo na URSZR. Zato bo treba tudi dokončno formirati Komisijo za gorsko reševanje PZS. Za v. d. načelnika Komisije za gorsko reševanje je bil na predlog Francija Ekarja imenovan Drago Horjak, predsednik MDO Koroške in nekdanji gorski reševalec. V nadaljevanju je poročal o nesreči na Uršlji gori, v kateri je plaz odnesel več udeležencev alpinistične šole. Rudi Skobe je v razpravi poudaril, da ima PZS kar 18 programov, ki vključujejo preventivo in reševanje. Menil je tudi, da bi morali razgovo-

re z GRZS urediti do seje UO PZS marca 2008 in jih urediti do skupščine maja 2008. Naj omenimo še dva sklepa: Predsedstvo bo v sodelovanju z računovodstvom poskusilo najti rešitev za zagotovitev sredstev za delo MK, v Skladu Okrešelj pa bo od 1. 1. 2008 naprej predstavljal PZS podpredsednik Stanko Gašparič.

Vladimir Habjan

Zmagoslavje mladih iz Podnanosa

Geslo letošnjega 19. državnega tekmovanja Mladina in gore, ki je potekalo 12. 1. 2008 v Škofji Loki in sta ga gostila OŠ Ivana Groharja ter PD Škofja Loka, je bilo pisano na kožo vsem mentorjem planinskih skupin. »*Al' bo seme kal pognalo, kdor ga seje, sam ne ve*« (F. Prešeren). S to mislijo se mentorji prav gotovo srečujejo, ko namenjajo svoj čas in energijo planinski vzgoji mladine. Izbiranje ekip za državno tekmovanje je potekalo že 10. 11.

Več članov PD v letu 2007

Strokovna služba PZS je pripravila kratko poročilo o gibanju članstva naše organizacije v minulem letu. Število članov se je povečalo za 5 % (31. 12. 2007 je bilo v društva vpisano 55.653 oseb). Precej zaslug za ta porast imajo številni prizadveni društveni delavci, ki so se po svojih najboljših močeh trudili, da bi s čim zanimivejšimi programi pridobili v svoje vrste nove gora željne Slovence in seveda zadržali stare člane. PZS šteje 255 PD, ki sestavljajo 12 meddruštvenih odborov (MDO). V MDO je porast članstva znašal do 17 % (Notranjski MDO). V minulem letu se je število članov PZS povečalo za 10 PD, imamo pa tudi 9 PD - postaj GRS, ki nimajo izvirnega članstva, saj so njihovi

člani vpisani v bližnja PD. Povečanje članstva zaznamujemo pri kategoriji osnovnošolci, dijaki in študenti (za 893 članov), pri kategoriji odraslih članov (za 1.809 članov) in pri kategoriji članov z največ ugodnostmi, t.j. A-članih (za 199 oseb). A-kategorijo članstva smo, kar zadeva vsebino ugodnosti, pripravili po vzoru pravic članstva v planinskih organizacijah alpskih dežel. Kar 165 PD je nekatere svoje člane že prepričalo, da ta kategorija članstva omogoča največje ugodnosti. Imamo celo PD, v katerih se je 20-26 % članstva odločilo za ugodnosti te vrste članstva. PZS si želi, da bi po ponujenih ugodnostih A-kategorije seglo čim več planincev, zlasti strokovni kadri in specialisti (vodniki PZS, mentorji, alpinisti, markacisti, turni smučarji ter

turni kolesarji ...) ter organizacijski delavci iz UO PD, komisij PZS ... Število članov se je dvignilo v 150 PD izmed 255. V 44 je odstotek povečanja članstva večji od 10 %, pri nekaterih pa celo za 100 odstotkov in več. V enem izmed manjših PD so dosegli kar vrtooglavi 414-odstotni porast članstva. V večini teh primerov gre sicer za manjša PD. V večini PD, v katerih se je število članstva zmanjšalo, znaša padec približno 10 % (38 PD), le v enem primeru dosega zmanjšanje števila članstva 49 %. V tem primeru gre sicer za manjše PD.

Ne glede na vse zapisano se moramo potruditi, da ljubitelji gora ne bodo zapuščali naših vrst.

Odbor PZS za članstvo

2007 na regijskih tekmovanjih v Podnanosu, Črnomlju ter Gornji Radgoni. Sodelovalo je 70 ekip, od katerih se jih je 28 uvrstilo na državno tekmovanje.

Prireditve se je začela s pestrim kulturnim programom. Vse zbrane so pozdravili najprej gostitelji: ravnatelj OŠ Ivana Groharja Zlatko Košič, mentorica Ivanka Dolenc, predsednik PD Škofja Loka Jože Stanonik ter župan Škofje Loke Igor Draksler. Navzoče so pozdravili tudi predstavniki PZS: predsednik Franci Ekar, podpredsednik PZS, odgovorni za delo z mladimi Uroš Vidovič, načelnica MK PZS Vanja Kovač ter vodja tekmovanja Brigita Čeh. Program so s petjem, plesom in glasbo oblikovali učenci OŠ Ivana Groharja.

V tekmovalnem delu so se ekipe najprej pomerile v reševanju testov. Po uri napenjanja sivih celic je bilo za večino tekmovanja konec, najboljših šest ekip¹ pa se je uvrstilo v finale, ki je potekal v popoldanskih urah. Mladi planinci so vmesni čas izkori-

stili za kosilo ter druženje; preizkusili so svoje sposobnosti na umetnih plezalnih stenah ter si ogledali Poštni muzej. Čas je hitro minil, vsi pa so že nestrpno pričakovali finalni del tekmovanja. Kviz je potekal na odru pred občinstvom in pod budnim očesom komisije, finalisti pa so morali odgovoriti na deset vprašanj. Ta so se nanašala na Planinsko šolo ter na dodatno gradivo, v katerem so spoznavali zgodovino Škofje Loke, značilnosti Škofjeloškega hribovja ter planinstvo v teh krajih. Pri enem izmed vprašanj so lahko izkoristili tudi 'planinčka', ki jim je pridobljene točke podvojil. Ekipe so se od vprašanja do vprašanja izmenjavale v vodstvu, že pred koncem finala pa je postalo jasno, da je zmagala Markacija team iz Podnanosa. Drugo mesto je pripadlo ekipi Lakotniki iz Gornje Radgone, na tretje mesto pa so se uvrstili Triglavčki iz Žirov. Na koncu je sledila še podelitev nagrad in priznanj najboljšim in v poznih popoldanskih urah je bilo tekmovanja konec.

Zmagovalna ekipa Markacija team v sestavi Anita Trošt, Tina Žvanut, Matej Fabčič in Miha Božič je dobila glavno nagrado, udeležbo na taboru v tujini, poleg tega pa je za naslednje leto svojemu PD Podnanos »prislužila« organizacijo jubilejnega, že

20. državnega tekmovanja Mladina in gore. Za društvo, ki bo prihodnje leto praznovalo 25. obletnico ustanovitve in šteje vsega skupaj 200 članov, je to pomemben dosežek. Uspeh zmagovalne ekipe je zaokrožila tudi druga ekipa PD Podnanos, Planinski mušketirji v sestavi Cecilia Vitežnik, Sara Kavčič, Matjaž Fabčič in Tine Božič, ki je zasedla 21. mesto. Zmage sta bili veseli predvsem mentorici Andreja Semenič in Barbara Jež, seveda pa tudi člani društva in starši, ki so zmagovalcem priredili topel sprejem v Podnanosu.

Če se ob koncu spet ozremo po geslu letošnjega tekmovanja, lahko rečemo, da v planinstvu seme dobro kali. Seveda pa ne smemo pozabiti, da bistvo prireditve Mladina in gore ni tekmovanje, ampak druženje, utrjevanje prijateljskih vezi ter navajanje mladine na aktivno preživljanje prostega časa v naravi.

Andreja Semenič

60 let Slovenskega doma KPD Bazovica

Slovenci imajo na Reki dolgo zgodovino in so močno vplivali na politični, ekonomski in umetnostni razvoj mesta ob Rječini. Na Reki so se šolali ali delali številni Slovenci, med drugimi tudi Primož Trubar, Matija Čop in Janez Trdina. O zvezah Slovencev in Reke je zelo lepo pisal reški raziskovalec Irvin Lukežič v knjigi »Fluminensia Slovenica«, ki je izšla leta 2007 v založbi ICR (Izdavaški centar Rijeka), sozaložnik pa je bilo Kulturno-prosvetno društvo »Bazovica« z Reke.

Slovenski dom KPD Bazovica je bil ustanovljen na pobudo danes pokojne učiteljice Zore Ausec leta 1947 in je s svojimi številnimi skupinami, kot so mešani pevski zbor, dramska, plesno-folklorna in mladinska ter pouk slovenskega jezika in kulture, pa planinska

¹ Nore krave iz OŠ Trzin (PD Onger Trzin); Skala iz OŠ Janka Kersnika Brdo (PD Domžale); Triglavčki iz OŠ Žiri (PD Žiri); Markacija team iz OŠ Podnanos (PD Podnanos); Lakotniki iz OŠ Gornja Radgona (PD Gornja Radgona) ter lanske zmagovalke, Osmice iz OŠ Ivana Groharja (PD Škofja Loka).

in fotografska kot najmlajši med njimi, aktivno celih šestdeset let. V prostorih društva, lepi in v slogu historicizma leta 1883 zgrajeni vili, ki je danes v lasti društva, je bilo vsa ta leta slišati slovensko besedo in pesem.

Planinska skupina je bila ustanovljena pred dobrimi petimi leti. Njeni izredno aktivni člani so v tem obdobju organizirali več kot sto izletov, sodelovali na več deset organiziranih pohodih ter organizirali kakih deset razstav fotografij in karikatur

Obnove planinskih poti v letu 2007

Komisija za planinska pota je v letu 2007 načrtovala enajst akcij, izmed katerih so bile realizirane:

Vršič–Vratca–Mala Mojstrovka

Akcija je trajala tri dni (9., 10. in 11. avgusta). Na njej je sodelovalo sedem markacistov. Pri transportu tovora je pomagal helikopter Slovenske vojske. V Vratcih so bila popravljena jeklena varovala, nekaj nepotrebnih je bilo odstranjenih. V erozijski teren je bilo zavrtnih 20 lesenih stopnic, v spodnjem delu poti pa je bila obrezana že zelo zaraščena pot (obrezani borovci).

Taška

Akcija je potekala po predvidenem načrtu, od 27. junija do 1. julija. Na njej je sodelovalo sedem markacistov. Poudarek je bil predvsem na postavljanju erozijskih zaščit in lesenih varoval, tako da so vgradili 224 tekočih metrov erozijske zaščite, 48 komadov (64 tekočih metrov) stopnic in leseno lestev z 39 stopnicami (115 tekočih metrov). Predvideno delo je bilo opravljeno v celoti. Po-

škodbe ni bilo nobene, tudi vreme je bilo med akcijo lepo. Za to akcijo je bilo porabljenih skupaj 372 ur.

Rudno polje–Konjsko sedlo

Na akciji, ki jo je vodil Stanko Gašparič, je sodelovalo skupaj štirinajst markacistov, ki so v osmih delovnih dneh opravili skupaj 564 ur dela. Na tej akciji je bila največja pozornost posvečena izdelavi protierozijskih zaščit, saj je bil teren na več mestih že močno poškodovan zaradi velike obremenitve obiskovalcev Triglava; ta pot je namreč ena najbolj obiskanih. Zato je bilo za izdelavo protierozijskih zaščit porabljenih skupaj 476 metrov lesa in 80 klinov za lesna varovala.

Pot čez Prag, zgornji del Tominškove

Akcija je potekala v dolini Vrat, na Tominškovi poti in poti Čez Prag. Trajala je sedem dni, na njej pa je delalo deset markacistov, ki jih je vodil Jože Rován. Namen je bil: obnoviti traso v zgornjem delu Tominškove poti (nakopavanje, izdelava lesenih varovalnih naprav), obnoviti in dopolniti jeklena varovala na Tominškovi poti in poti Čez Prag, obnoviti traso poti na predelu pod Medvedovo skalo na poti Čez Prag (nakopavanje, namestitve opornih debel in lesenih stopnic, žaganje ruševja). Or-

ganizacijsko in tehnično je bila akcija zelo zahtevna.

Mangart I. in II.

Akcija je potekala na Slovenski poti na Mangart ob dveh koncih tedna, skupaj štiri dni. Na njej je v obeh izmenah skupaj sodelovalo petnajst markacistov, ki jih je vodil Jože Rován. Namen je bil obnoviti in dopolniti jeklena varovala na spodnjem in zgornjem delu poti, zlasti pa pregledati poškodbe na zgornjem delu in narediti načrt za dokončno popravilo poti.

Kaninsko pogorje

Akcija je bila izvedena v dveh dneh v začetku avgusta. Skupina osmih markacistov je najprej uredila vstop na pot proti Koči Petra Skalarja na Kaninu, pozneje pa še pot v Prestreljeniškem oknu, katere del je bilo treba očistiti kamenja iz večjega odloma. V oknu je bilo treba napeti jeklenico in več klinov, preostanek materiala pa je bil drugi dan vgrajen na poti postaja D–Koča Petra Skalarja. Veliko dela je bilo s prenapenjanjem stare jeklenice, odstranjevanjem neuporabnih starih klinov ter klesanjem stop.

Pot na Pihavec

Akcija je bila izvedena v času od 25. 8. do 27. 8. 2007. Na njej je delala tri dni skupina štirih markacistov, ki jih je vodil Florijan Nun-

in več deset predavanj s planinsko, naravovarstveno ali potopisno tematiko. Predavatelji so bili med drugimi tudi nekateri najboljši slovenski alpinisti. Izredno pomembno je, da je skupina vzpostavila stike s slovenskimi planinci iz Trsta in okolice ter organiziranimi Slovenci v Kaknju in Sarajevu v BIH ter da s svojim delom povezuje hrvaške in slovenske planince v obeh državah. Potem ko je bilo delo skupine priznано na ravni mesta Reke, v katerem sodeluje v nekaterih za-

nimivih projektih s skupnim nazivom »Reka – zdravo mesto«, ga je v minulem letu končno priznala tudi Planinska zveza Slovenije s sodelovanjem predstavnikov na nekaterih prireditvah v organizaciji skupine in z dodelitvijo priznanj najaktivnejšim članom. S članstvom v PD Snežnik iz Ilirske Bistrice, ki je letos praznovalo stoto obletnico, je skupina postala članica PZS.

Proslava je bila organizirana kot »Teden slovenske kulture« od 19. do 24. novembra 2007. V

tem času so se s svojim lastnim nastopom ali organizacijo gostovanj predstavile vse skupine društva. Dogajanja so se zvrstila v reškem Hrvaškem kulturnem domu (HKD) na Sušku, razen nastopa dramske skupine, ki je potekal v dvorani društva. Prvega dne sta se predstavili fotografska skupina z razstavo fotografij iz minulega delovanja društva in dramska skupina z uprizoritvijo »Piknika s tvojo ženo« Andreja Jelačina. Folklorni večer je potekal v izvedbi gostov ŽKUD

čič. Obnovljena so bila kovinska varovala, le za zadnje je zmanjkalo materiala. Pot po melišču je nakopana in nadelana za lažji dostop do žičnih varoval. V času akcije je bilo vreme lepo, le pihal je zelo močan veter (Pihavec). Bivanje v Pogačnikovem domu. V času akcije je prišlo do podora na Razorju, ki so ga opazili pri pospravljanju ob koncu del.

Kriška stena

Akcija je trajala dva dni, na njej pa je sodelovalo sedem markacistov, ki jih je vodil Lojze Pirnat. Prvi dan sta dva člana očistila steno kamenja, ki je bilo na poti od številnih podorov. Drugi dan je bilo urejeno prenapenjanje varovalnih jeklenic na dveh varovalih, na katerih je bilo treba na novo vrtati luknje za napenjalne kline. Stanje in število že obstoječih vrvnih klinov je bilo zadovoljivo, zato je varovanje ostalo nespremenjeno, dodane so bile samo še vrvene sponne.

Planina Razor–Stržišče

Akcija je bila izvedena v oktobru, po velikem deževju. Na njej je v dveh dneh sodelovalo osem markacistov, ki jih je vodil Boštjan Gortnar. Na akciji je bilo sprva predvideno samo nameščanje 30 m nove jeklenice v Kneških prodih, vendar je bilo pri pregledu poti ugotovljeno, da je velika povodenj septembra

odnesla precejšen del poti še v Hudi stopnji, tako da je bila pot tako rekoč neprehodna. Akcija so zato podaljšali še za en dan, da so namestili novo jeklenico in stopne kline na delu poti, na katerem jo je odneslo.

Križna gora

Akcija je potekala na poti Podkraj–Križna gora. Trajala je en dan, na njej pa je sodelovalo pet markacistov. Namestili so novo žično varovanje na strmem in pogosto spolzkem delu poti in namestili lesene stopnice pod in ob žičnem varovanju.

Konj

Akcija je trajala dva dni, na njej pa je sodelovalo pet markacistov, ki jih je vodil Lojze Pirnat. Poglavitni cilj akcije pa je bilo čiščenje poti, to je žaganje vejevja na predelu Konj–Presedlaj ter Presedlaj–Korošica ter Presedlaj–Dolina Bele. Delo z žaganjem je potekalo s tremi motornimi žagami hkrati. Za nadaljevanje čiščenja proti Korošici bo potrebno vsaj dva dni dela s štirimi žagami in en dan dela proti Dolini Bele. Razmisliti bo treba o izvedbi protierozijskih zaščit v širši okolici Presedlaja.

Poti na Peci in Košenjaku

Markacisti so v štirih delovnih dneh v okviru tečaja uredili poti na širšem območju Košenjaka in

Pece. Pota so na novo markirali, jo očistili od vejevja in uredili nekaj lesenih varovalnih ograj. Na poti na Peco so napeleli novo varovalno jeklenico.

Poti na dostopih na Stol

Te poti so bile urejene v okviru tečaja markacistov v septembru v štirih delovnih dneh. Pota so na novo markirali, očistili vejevja in uredili nekaj lesenih varovalnih ograj in protierozijskih zaščit.

Letošnje akcije v visokogorju so trajale skupaj 38 dni, na njih pa je delalo 90 markacistov (nekateri po večkrat), ki so skupaj opravili 2566 ur dela, ovrednotenega na skupno vrednost 38 490 evrov (15 evrov na uro). Na akcijah je bilo vgrajenih 520 novih klinov in 350 m jeklenice, ki je pritrjena z 325 sponami. V letošnjem letu je bilo v primerjavi z minulimi leti narejenih zelo veliko število lesenih varovanj (ograje, stopnice, lestve) v skupni dolžini 1101 m in uporabljenih skupaj 318 kosov lesenih količkov. Akcije so uspešno potekale tudi zaradi pomoči helikopterjev SV, ki so na določene točke v desetih urah poletov (ura je 2145 evrov) prepeljali material, potreben za izvedbo akcij. Vrednost helikopterskih ur znaša 21.450 evrov.

Iz poročila Komisije za planinska pota

Tineta Rožanca iz Ljubljane in KUD-a „Zvir“ iz Jelenja. Celovečerni koncert je priredil tudi Mešani pevski zbor Bazovica. Kot gostje so jim pomagali MePZ Fratellanza in njihov ansambel mandolinistov, ki delujeta pri italijanski manjšinski skupnosti na Reki. Na planinskem večeru sta gostovala znana alpinista Stipe Božić iz Splita in Viki Grošelj iz Ljubljane. Prikazala sta film Makalu - 30 let pozneje, s katerim sta polni dvorani približala veliki uspeh takratnega jugoslovankega alpinizma, pa tudi Himalajo kot eno najlepših svetovnih gorstev. Pogovor z gledalci po filmu je potekal v smislu, kaj vse zmoremo Hrvati in Slovenci, ko združimo znanje, moč in druge kvalitete posameznikov. Večer je še olepšala predstavitev treh članic zelo uspešne ženske hrvaške odprave na Čo Oju - Darje Bostijančič, Vedrane Simičević in Iris Prebeg. Prvi dve sta se povzpeli na vrh, ki ga je na tej odpravi osvojilo pet članic.

Teden slovenske kulture se je po petkovem koncertu na Reki zelo priljubljenega slovenskega kantavtorja Zorana Predina v soboto končal s slavnostno akademijo.

Darko Mohar

Jubilej Planinskega društva Trbovlje

V petek, 7. decembra 2007, ob 17. uri je v Delavskem domu Trbovlje potekala priložnostna proslava ob 95-letnici ustanovitve Planinskega društva Trbovlje. Društvo je bilo namreč ustanovljeno 8. decembra 1912 v dvorani Ane Forte na takratnih Vodah, sedanjem Trgu revolucije. Proslave se je udeležilo za polno dvorano članov, mlajših in starejših, ter gostov iz sosednjih društev. Ob napovedanem času je nepogrešljivi harmonikar Franci Vrtačnik zaigral slovensko planinsko himno Triglav, moj dom, nato pa je otroški pevski zbor iz OŠ Ivana Cankarja zapel več narodnih

in planinskih pesmi. Sledil je še nastop mlade plesne skupine iz OŠ Tončke Čeč. Predsednik društva Vili Treven je v daljšem nagovoru orisal čas nastajanja društva, predvsem pa delo, ki ga je opravilo na področjih ozaveščenosti domačega prebivalstva v narodnostnem pogledu, gradnje planinskih domov, vključevanja članstva, predvsem mladine, markiranja planinskih potov, alpinistične in plezalske dejavnosti, varstva narave in okolja, informativne in propagandne dejavnosti, društvenega gospodarstva, izobraževanja kadrov, izletništva in pohodništva, družabnosti ipd. Posebej se je zahvalil članom za požrtvovalno delo, ki je bilo opravljeno, pa tudi gospodarskim družbam in posameznikom, ki so z vsem razumevanjem dajali podporo za izvedbo številnih nalog. V imenu predsedstva Planinske zveze Slovenije je navzoče toplo pozdravil podpredsednik Stane Gašperšič in društvu čestital za visok jubilej. Tem čestitkam so se pridružili še predsednik Meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev Borut Vukovič iz Litije, podžupan občine Trbovlje Mitja Rozina ter predsednik PD Kum Milan Žnidaršič. Sledila je podelitev 21 častnih znakov in priznanj članom društva - društvenih, meddruštvenih in PZS. Večer je povezovala Renata Žnidar. Bil je lep planinski praznični večer, ki se je zaključil s pogovori v avli doma ob raznih dobrotah.

Uvod in praznovanje visoke obletnice društva je bil večer ljudskih in planinskih pesmi. Potekal je 15. novembra 2007 v dvorani Društva upokojencev Trbovlje pod naslovom Pesmi gora in srca. Repolna dvorana je bila z nastopom izredno zadovoljna. Večer je z izbranimi besedami povezovala Marja Kužnik iz vrst Literarnih prijateljev pri DUT.

Dne 1. decembra je v organizaciji PD Trbovlje potekal 16. nočni pohod na Mrzlico. Doslej je občasno potekal tudi ob dodatnih poimenovanjih, kot so noč-

ni pohod z baklami, Miklavžev pohod, Barbarin pohod, odvisno od dneva prve sobote v decembru. Po grobi oceni se je tokratnega pohoda kljub hudemu vetru udeležilo blizu 1300 ljudi. Prišli so v glavnem iz Trbovelj, Hrastnika, v dobršni meri tudi iz Savinjske doline - Prebolda, Žalca, Šempetra - pa tudi od drugod. Pohoda se je tokrat udeležilo 525 udeležencev z izkaznico, od tega jih je bilo 14, ki so doslej sodelovali na vseh pohodih. Sicer pa manjša spominska priznanja dobe udeleženci za 3-, 5-, 7- in 10-kratno udeležbo. Startnine ni bilo. Društvo je za vse udeležence pripravilo še posebej velik prostor za druženje. Za varnost so poleg domačih vodnikov poskrbeli tudi člani GRZS. Kot vedno je udeležence pozdravil Miklavž in mlajše obdaril z raznimi sladkimi dobrotami. Nekaj teh daril, bilo jih je 90, pa je Miklavž z Mrzlice podelil mladim bolnikom otroškega oddelka Splošne bolnišnice Trbovlje. Tudi tokratni nočni pohod, ki je potekal v znamenju društvenega visokega jubileja, je v celoti uspel brez večjih težav in nesreč.

Tine Lenarčič

Čez goro k očetu

Rekreacija in kultura se povezuje na tradicionalnem pohodu Čez goro k očetu. Organiziran je v spomin na mrzlo decembrsko noč leta 1932. Na božični večer so se med gorskim grotama Olševce in Pece v globokem snegu po neposeljeni pokrajini opotekale tri drobne postave. Mati in dve hčerkici so hitele proti Železni Kapli, da bi se srečale z možem in očetom Lovrom Kuharjem - Prežilhovim Vorancem. *Dogodek je opisal pisatelj Voranc v potopisu Gosposvetško polje; odlomek iz tega potopisa, ki je sicer namenjen odraslemu bralcu, pa je leta 1961 pod naslovom Čez goro k očetu prvikrat izšel kot samostojna mladinska povest.* Pohod, ki ga vsako leto prehodi množica planincev, traja štiri do

pet ur, odvisno od vremenskih pogojev, ki narekujejo težavnost. Začne se v Koprivni pri kmetu Lipoldu in se konča na oni strani meje v »Sončni Koprivni« pri Raztočniku blizu Železne Kaple. Pohodniki hodimo po vzporedni – lažji poti, ne po globačah naših popotnic. Dostopna je veliki večini planincev, ki so večši hoje po ledu in snegu ter redno vzdržujejo svojo telesno pripravljenost.

Spremlja nas misel na mrzlo decembrsko noč pred mnogimi leti in korak je zato lahkotnejši, tako da niti manj vzdržljivi ne čutijo pretirane utrujenosti. Organizatorji si za cilj nismo postavili zahtevnosti poti, obuditi hočemo spomin na nečloveške napore dveh deklic in njune matere. Zamisel je popolnoma uspela, saj se zadnja leta na tem pohodu zbere preko 600 pohodnikov. Organizatorji smo ponosni, da pridejo planinci iz vseh delov naše države, pa tudi zamejci.

Pot se začne pri Lipoldu v Koprivni. Po uri in pol se ustavimo na kmetiji Kumer, kjer je tudi planinski dom Kralja Matjaža. Izgubljene kalorije nadomestimo z malico, ki jo pripravi gospodinja s pomočnicami. Tesno je; pa vseeno pridejo vsi do svojega zaloga. Postavimo tudi šotor in del

pohodnikov zaradi gneče v hiši ostane zunaj. Tudi mi z otroki smo raje zunaj; otroci prav uživajo; nič ne kaže, da bi bili utrujeni ali da bi jih zeblo.

Ker smo pri Kumru na višini 1300 metrov, je ob lepem vremenu in svetli noči prelep pogled na bližnje hribe in gore. Današnja noč je prekrasna, čeprav je bilo doslej vedno lepo, je letos še posebej. Sneži, sneži: zima nas spremlja in obdaja v vsej svoji lepoti. Ko se množica okrepča, nadaljujemo. Zavijemo v gozd. Veseli smo, ker je pred nami celec. Čudovito je, čeprav je naporenejše gaženje snega kot hoja po nezasneženih pokrajini. Ker se premikamo eden za drugim, se kolona podaljša. Vidi se le nepretregana vrsta lučk, ki jih nosimo pohodniki iz različnih delov Slovenije – od Prekmurja do Primorske, od Gorenjske do Dolenjske – od vsepovsod smo!

Počasi se bližamo meji, kjer že čakajo »radovedni« mejni policisti – naši in avstrijski, letos zadnjikrat. Pogosto nas blizu meje na avstrijski strani počaka celovška televizijska ekipa. Smo na planinskem pašniku, pokritem z globokim snegom, kolona se giblje počasi in televizijski lahko posnamejo, kar so želeli. Postanek pri cerkvi vseh ver na Lužah

je obvezen. Zvonček pri vходу neprestano poje. Vsakdo hoče slišati njegov zvok, ki močno odmeva v tišini zimske noči. V tej cerkvi naj bi vsak molil svojega boga – Kristusa, Alaha, Budo, morda tudi Marxa ... Smo nad Kapelsko Koprivno na cesti Železna Kapla–Globasnica, kjer se navadno srečamo z ledenimi pastmi; letos je hoja prijetna, čeprav sem raje pazljiva in hodim bolj ob strani. Bližamo se lepo osvetljeni kmetiji Čemer. Sprejme nas špalir plamenic, kako svečano in prisrčno. Domačini nas že nestrpno čakajo. Pripravili so nam pecivo in topel čaj. Lepo se je srečati s Slovenci na oni strani meje, ki nas tako tople sprejmejo. Danes nas meja še zadnjikrat ločuje. Posebni občutki so to.

Otroci se dričajo po snegu in uživajo. Nekatere izmed njih zamikajo bakle. V dolini pa nas že čakajo avtobusi, zato se bliža čas odhoda. Med pohodniki je izredno veliko mladih, kar je tudi eden izmed ciljev organizatorjev; seveda poleg spomina na Vorničovo družino, srečanja z rojaki in prijetne hoje v neokrnjeni naravi. Kolona lučk se vije strmo v dolino, lepo je; hodimo previdno, tu in tam se znajde kdo na tleh; a nič hudega ni. Po dobri uri se prijetno utrujeni posedejo v avtobuse. Začeli smo pred petnajstimi leti s sedemintridesetimi udeleženci, to noč se nas je čez goro podalo skoraj sedemsto. Zadovoljni smo; lepo je.

Veronika Kotnik, Jože Žunec

Zlati častni znak PZS Milanu Naprudniku

Če ne bi pogledali v Milanov rojstni list in se prepričali, ne bi verjeli, da je resnično že dopolnil 80 let. Dve tretjini njegove poti, časa in življenja sta bili zanesljivo posvečeni goram in planinstvu. Pomemben mejnik za slovensko planinstvo pomeni leto 1994, ko je naša država prevzela predsednikovanje Alpski konvenciji. To

je pomenilo veliko priznanje in zaupanje Evrope novi državi Sloveniji. Prvo predsednikovanje evropskemu odboru alpske konvencije je vlada Slovenije zaupala prav Milanu Naprudniku. S svojo širino in naravovarstveno, še posebno planinsko-gorsko ozaveščenostjo je tudi v Sloveniji v okviru PZS in ob njeni podpori uresničil končno oblikovani predlog Mednarodne nevladne komisije za varstvo Alp »CIPRA International«. Ustanovil je slovensko nevladno organizacijo za varstvo Alp »Cipra« /1999–2002/, ki je aktivno in ugledno delovala in sodelovala na mednarodnih področjih, in jo več let vodil. V okviru tega delovanja slovenske Cipre je Planinska založba PZS izdala dve »poročili o naravovarstveni zatečenosti in stanju v Alpah«, obsežni, strokovni znanstveno-naravovarstveno naravnani aktualni mednarodni publikaciji o Alpah. S strokovnostjo, zanesljivostjo, znanjem in zaupanjem v alpskih okoljih je Milan odigral pomembno vlogo pri planinsko-gorskem oblikovanju, sodelovanju in združevanju osmih alpskih planinskih zvez EU v t. i. » Klub alpskega loka« CAA, ki je danes statusno in pravno formalno oblikovan in registriran kot uradno vplivna delujoča evropska planinska institucija. Milanu je bila še v pripravljalnem času oblikova-

nja tega planinskega evropskega združenja zaupana funkcija podpredsednika. V letih od 1998 do 2001 je Milan Naprudnik vodil pri PZS tudi Komisijo za varstvo gorske narave. V njeno delovanje je vnašal nove sodobne in evropske napredne vsebine in prav v teh kritičnih državnih tranzicijskih obdobjih sta alpsko ozaveščanje in delo na planinsko-naravovarstvenih področjih še kako ustvarjali pozitivna mnenja in prepričanja o Sloveniji. V devetdesetih letih je vodil založniški odbor PZS, nastala je t. i. ekspanzija, nov zagon izdaje sodobnih planinskih kart – zemljevidov. Tu so se izkazovala in potrjevala njegova geodetska znanja. V letu 2006 je meddržavni odbor Alpske konvencije na Milanovo pobudo izdal sodobno zloženko »Obiskovalci gora spoštujmo alpsko konvencijo« v 100.000 izvodih; bila je vsebinsko, strokovno in likovno dovršena in tudi finančno preskrbljena kot »darilo« EU CAA za vseslovenski planinski gorski svet in njegove obiskovalce. Tudi pri osemdesetih letih Milan dokazuje in potrjuje svoj planinski elan, svežost, inovativnost, naravnano in usklajeno s sodobnimi pogledi in časom sedanjih aktualnosti. Tudi ko sem dal pobudo za osvežitev botaničnih del in raziskovanja baronov Žiga in Karla Zoisa v slovenskem alpskem svetu ter da bi ob tem iz-

vedli projekt »botanične Zoisove planinske poti« v gorskem vedutnem loku s pogledom z »gradu« Brda, na katerem so baroni botaniki delovali, se je Milan Naprudnik takoj navdušil in se vključil v projekt s svojimi znanji in izkušnjami. Prav to je zadeva, ki je tudi mednarodno pomembna in bo prepoznavna in promocijsko aktualna za Slovenijo, za slovenski planinski svet pa še kako zanimiva in privlačna, še posebno v obdobju, ko Slovenija predseduje EU. Milan Naprudnik je kot priznan in uveljavljen geodet magistriral v letu 1979 s področja raziskav prostorskega in urbanističnega načrtovanja in v letu 1986 doktoriral. Pedagoško univerzitetno kariero je začel kot docent leta 1976 in postal univerzitetni profesor. Bil je direktor Republiške geodetske uprave, v letu 1993 pa je po devetih letih vodenja republiškega urbanističnega inšpektorata odšel v pokoj. Vsa ta vrhunška znanja in področja del ter funkcije, ki jih je opravljal, so bila in so še za planinstvo aktualna in uporabna. Milanu Naprudniku želimo, da bi še naprej kolesaril po Ljubljani in okolici, da bi opravil še veliko planinskih vzponov in popotovanj, dobrega zdravja in čim več sproščenega planinskega veselja, pa tudi sodelovanja s Planinsko zvezo Slovenije.

Franci Ekar

Brez meja tudi v gorah

Člani Planinske zveze Slovenije so med 20. in 21. decembrom prisostvovali slovesnemu dogodku, ki pomeni neoviran dostop do držav, ki jih je doslej razdvajala meja. V Zahodnih Julijcih so to področja od Matajurja, Kanina, Nevejskega sedla, Predela do Mangarta; v Karavankah pa od Tromeje, Kepe, Golice, Stola, Ljubelja, Košutnikovega turna, Jezerskega in Savinjskega sedla ter Pece do Košenjaka. S tem so še bolj kot doslej dane možnosti

nastajanja novih planinskih izhodišč in novih planinskih destinacij. Planinska zveza Slovenije je od Ministrstva za javno upravo prevzela obvezo, da bodo njeni člani odstranili vse oznake, napise in table, ki spominjajo na preteklo omejevanje gibanja v planinskem svetu. Tako so 21. decembra 2007 na Jezerskem sedlu odstranili prve označbe visokogorskega mejnega prehoda. Mejno znamenje XXII/265 je za vselej umaknil predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar. Zgodovinski dogodek je potekal nad najvzhodnejšim ledenikom pod Skuto, nad Kranjsko kočjo in pod severnimi ostenci Grintovcev, torej na križišču nekdanjih prvobitnih deželnih meja Koroške, Štajerske in Kranj-

ske. Že tradicionalno sodelovanje med Slovenci, Italijani in Avstrijci bo tako lahko dobilo nove planinske programske zasnove, ki bodo temeljile na novih spoznanjih in novih oblikah planinskega sodelovanja.

Indok PZS

Delovno v letu 2008

Na že tradicionalnem srečanju na Kališču pod Storžičem je več sto zbranim tudi letos na prvi januarski dan spregovoril predsednik Planinske zveze Slovenije Franci Ekar. V nagovoru se je zahvalil vsem, ki so kar koli dobrega postorili za varovanje in ohranjanje planinskega sveta.

Posebej se je dotaknil dela marčacistov, vodnikov Planinske zveze Slovenije in varuhov gorske narave. Obiskovalce gora je opozoril, da morajo najprej sami poskrbeti za svojo varnost in da naj ne povzročajo nepotrebnih stroškov reševanja zaradi neupoštevanja navodil o gibanju, zlasti v visokogorju. Takšna ugotovitev je bila po njegovi oceni pomembna tudi zaradi visokega števila članov planinskih organizacij, ki so v minulem letu dosegli število 54.000.

Ekar je opozoril tudi na nekatere pomembne jubileje v letošnjem letu, na katere se moramo posebej pripraviti. Nacionalna slovenska planinska zveza PZS kot naslednica Slovenskega planinskega društva letos praznuje 115-letnico delovanja. V tem obdobju je bilo nadelanih preko 7000 kilometrov planinskih poti, zgrajenih je bilo skoraj 170 planinskih postojank, mnogi planinci pa se v vseh teh letih, zlasti v zadnjem obdobju, trudijo za ohranjanje gorske narave. Veliki so bili dosežki v športnem plezanju, alpinisti so posegli po najvišjih priznanjih. Jubilej bomo obeležili delovno, s strokovnimi vsebinami, in ob tem oblikovali vizijo prihodnosti slovenskega planinstva. Letos bomo proslavili tudi 150-letnico rojstva Henrika Tume in Juliusa Kugyja, ki sta obogatila slovensko planinsko

zgodovino. Pomemben jubilej bomo praznovali 26. avgusta, ko se bomo spomnili štirih srčnih mož, Bohinjcev, ki so pred 230 leti osvojili vrh Triglav. Posebno pozornost bomo namenili 30-letnici alpinističnega in planinskega delovanja PZS v Nepal. Praznovali bomo skupaj z nepalsko planinsko zvezo in se spomnili skupnih alpinističnih in planinskih uspehov planinske oziroma vodniške šole v Nepalu ter drugih skupnih dogodkov. Junija bo začel veljati zakon o planinskih poteh, ki bo omogočal neomejeno gibanje planincev. Veselimo se uresničevanja večdesetletne ideje o izgradnji slovenskega planinskega muzeja. V njem bomo verodostojno prikazali planinske vsebine in ustvarjalnost slovenskega planinstva skozi dolga desetletja. Dokončno bomo dobili urejen arhiv in depoje za planinske muzejske eksponate. Predsednik PZS Franci Ekar je zaželel vsem prisotnim in vsem slovenskim planincem srečno in zdravo novo leto, kar največ panoramskih razgledov in doseganje zadanih ciljev.

(povzeto po nagovoru Francija Ekarja)

Planinsko kolesarjenje

V začetku novembra so se člani kolesarske sekcije OPD Koper množično (65 ljudi) udeležili kolesarjenja po hrvaškem delu Parenzane - Poti zdravja in prijateljstva, ki so jo teden prej dali v uporabo. Kot smo že pisali, je Parenzana - Pot prijateljstva in zdravja mednarodna rekreativna pot, speljana po nekdanji ozkotirni železniški progi, ki je v prejšnjem stoletju povezovala Trst in Poreč ter je bila 34 let osrednja komunikacijska vez med Istro in Srednjo Evropo. Pot prijateljstva se imenuje zato, ker je nastala s skupno odločitvijo slovenskih, italijanskih in hrvaških občin, skozi katere je nekoč vozila priljubljena Parenzana, in je namenjena pohodnikom, kolesarjem,

tekačem ... vsem, ki zdravo živijo. Po slovenskem delu je urejena in uporabna od Škofij do Sečovelj. Počasi, a vztrajno napreduje proti končni postaji v Poreču. Zdaj je prevozna do Livade v dolini Mirne. Pot sicer še ni asfaltirana, je pa po večini gladka in primerena za vožnjo, le ponekod je treba stopiti s kolesa. A je vredno truda, saj pot obiskovalca nagradi z izjemno slikovitostjo; speljana je daleč od morja, po blagi in spokojni pokrajini. Koprski kolesarji so se odpravili od mejnega prehoda Sečovlje do Livade, v kateri se je končeval festival tartufov in je bilo še posebno zanimivo in pestro. Doživeli so sončen dan, uživali v razkošju barv jesenske narave ter v pogledih na Sečoveljske soline in Piranski zaliv, pozneje pa v mogočnih razgledih na dolino Mirne in značilna mesteca na vzpetinah. Res je, izlet za uživače, kot je na začetku napovedal neutrudni organizator in vodja koprskih kolesarjev Aldo Zubin. Kako tudi ne! To je idealna kolesarska trasa z rahlimi nagibi in blagimi ovinki, kakršne pozna železnica. Poleg čudovite narave pot ponuja tudi spoznavanje mnogih izjemno dobro ohranjenih znamenitosti arhitekturne in tehnične dediščine: številnih krajših in daljših predorov, viaduktov, enkratno speljanih ovinkov ... Občudovanja vredna dela načrtovalcev in izvajalcev izpred več kot sto let.

Maruška Lenarčič

Dan istrskih planincev

Istrska planinska zveza in Hrvaško planinsko društvo Planik iz Umaga sta organizirala že 5. srečanje planincev, poimenovano Dan istrskih planincev. Letos je bilo v prijaznem mestecu Grožnjan, in to v nedeljo, 11. novembra. Udeležili so se ga tudi planinci Obalnega planinskega društva Koper in druga prijateljska društva iz Slovenije, prišli pa so celo predstavniki italijanskega planinskega društva iz Milj. Istrski planinci so pripravili zanimiv štiriurni pohod, ki je potekal iz Grožnjana proti vsem Pertiči, Gornji Kalcini in Sv. Juraj, do mesteca Završje; od tam so pohodniki po krajšem odmoru krenili na opuščeno progo Parenzano, zdaj urejeno kot mednarodno rekreativno Pot zdravja in prijateljstva (o kateri smo že pisali), prehodili čudovit del trase ter se spustili do vasi Kostajnica in mimo lovskega doma do Grožnjana. V vedrem razpoloženju so uživali lepote jesensko obarvane narave in občudovali značilna istrska naselja. V Grožnjanu sta jih pričakala kosilo in prijetno, veselo druženje, na katerem ni manjkalo pesmi in plesa. Tesne vezi med slovenskimi in hrvaškimi planinci, sklane pred dawnimi časi, se niso nikoli razrhljale. Radi se družijo na tradicionalnih pohodih, kot je ti-

sti na Slavnik, in skupaj obiskuje-
jo čudovite koticke Istre.

Maruška Lenarčič

Izleti na Vršič

Seniorji Planinskega društva Po-
šte in Telekomu Ljubljana smo 9.
avgusta leta 2007 prehodili del

Soške poti. Prijetno je bilo hodi-
ti ob zeleno modri šumeči reki
Soči in jo ogledovati, občasno
tudi poslušati njeno bučanje, ob
katerem imaš vtis, da si na glas-
benem koncertu. Deležni smo
bili tudi kratkotrajne nevihte, ki
je oprala nas in naravo in nam
tako prikazala gorski svet v naj-

lepši, čisti podobi. Povzpeli smo
se k spomeniku Juliusa Kugyja
in se poklonili njegovemu spo-
minu. Vse pa je pritegnil čudovit
pogled na Jalovec in preostale
vršace, fotografi so pritiskali na
sprožilce svojih aparatov in za-
dnji stopili v avtobus, ki nas je
odpeljal na Vršič. Obiskali smo

Pot po robu

V soboto zjutraj sem imel še
nekaj obveznosti v službi, tako
da je za daljšo turo zmanjkalo
časa. Ker pa je bil dan lep in
sončen in sem v službi končal
že do desetih, sem se po pri-
hodu domov na hitro odločil –
grem po robu. Pot po robu ver-
jetno poznajo mnogi in so jo
tudi prehodili; je del SPP med
Čavnom in Nanosom. Preho-
di se del poti med Colom in
Predmejo. Pot poteka po robu
Gore nad Vipavsko dolino ter
ponuja izredne razglede na
»deželo«, kot dolino imenujejo
Gorjani, ter naprej proti Furla-
niji. V sončnem dnevu je lepo
videti ladje v koprskem zali-
vu. Moja boljša polovica dela v
zdravstvu in ker je ta dan de-
lala popoldne, me je zapeljala
do izhodišča mojega pohoda.
Trasa poti sicer poteka v smeri
Predmeja-Col, meni pa je
ljubša nasprotna smer, tako da
sem že kmalu po enajstih stal
na izhodišču na Colu. Pot se
začne pri odcepu, ki vodi pro-

ti naselju Žagolič levo ob cesti in
nas popelje do vrha Gore skozi
bukov gozd, sprva položno, poz-
neje pa kar strmo. Na vrhu sta
križ ter vpisna knjiga. Odpre se
pogled na Vipavsko dolino, na
desno proti Čavnu ter Golakom,
na levo pa proti Nanosu. Čez Pla-
nino in Kras se dobro vidi Ko-
prski zaliv. Kmalu pridemo do
Kovka, na katerem je vzletišče za
jadralne padalce ter zmajarje, ki
so ob lepem vremenu kar redni
gosti nad Vipavsko dolino. Na
Kovku je tudi klopca, na kateri se
je možno odpočiti. Od Kovka na-
prej pot poteka mimo Črnih sten
do odcepa Šturske poti proti Aj-
dovščini. Od tam so svoje čase z
Gore peš nosili pokopavat v »de-
želo« ne glede na vreme. Nosači
so se po strmi ter pozimi poled-
neli poti proti Ajdovščini menja-
vali. Ko so prišli do Ajdovščine,
so se na kraju, na katerem je da-
nes spominska plošča, prebuli
iz gojzarjev v »ta kmašno obutev«
ter nadaljevali pot. Od odcepa
naprej pot poteka malo po robu,
malo pa skozi gozd, mimo Zavr-
hovške kmetije, na kateri gojijo

koze in je mogoče dobiti tudi
dobrote iz kozjega mleka, do
Otliskega okna. Okno je zna-
menitost Gore. Bajka pravi,
da ga je naredil sam hudič, ko
je hotel prenesti Čaven, pa se
mu je strgala naramnica in se
je z rogom tako zaletel v steno,
da je nastalo okno. Pet minut
hoje od okna je tudi zanimiva
kamnita spirala, ki je vsekakor
vredna ogleda. Od okna se gre
čez Otlški ter Dovški maj ter
mimo mogočne skale Orlo-
vice do konca naše poti, to je
do spomenika materi Gorjan-
ki. Sama pot nam vzame kake
štiri ure, vendar nam bodo iz-
redno lepi razgledi ter neokrn-
njena narava vzeli vsaj kakšno
uro več. Ker je Gora izredno
skopa z vodo, je treba vzeti s
seboj dovolj tekočine. To pot
je najbolje obiskati spomladi,
ko se narava prebudi ter za-
cveti v vsem svojem sijaju, ter
jeseni, ko je obarvana z vsemi
barvami. Pa na vetrovko ne po-
zabite, ker burja zelo rada vle-
če v dolino.

Dejan Černilogar

Gora nad Vipavsko dolino

☞ Oton Naglost

naš Poštarski dom. Planinke imajo lepo navado, da pohodne čevlje zamenjajo za udobnejše obušarje. Večkrat se zgodi, da svojo garderobo preprosto pozabijo v avtobusu. Seveda še isti večer ali najpozneje naslednji dan zazvonijo na telefon vodnika. Rekord pa je postavila planinka Snežka, ko me je osmi dan poklicala in povedala, da je na Vršiču lepo namestila svoje superge v avtobusu. Naslednji dan smo bili spet na izletu. Planinka Katarina se mi približa in zaupno pove, da je poskrbela za superge, ker je zadnja izstopila iz avtobusa. Vpraša, kam naj jih prinese, jaz pa ji odgovorim, da v pisarno društva. Tako se je zgodba srečno končala. 16. 9. 2007 smo spet na Vršiču. Po koncu ture mi pohodnik zaupa, da je našel mobilni aparat, naj poskrbim, da ga bo lastnik dobil. Po 15 minutah zazvoni telefon. Mož na drugi strani je verjetno prepričan, da bo zaslišal glas svoje žene, ki se mu je zgubila. Na telefon se oglasi jaz, možakar pa je tako presenečen, da prekine zvezo. Čez nekaj minut spet zazvoni. Tokrat ne prekine zveze. Vprašam ga, komu naj sporočim, da lahko lastnik pride po aparat v Poštarski dom. V nadaljnjem pogovoru ugotovim, da sta se planincu zgubili hčerka in žena, ki jo je iskala in je med potjo izgubila telefonski aparat. Neznani planinec je tako zgubil hčer, ženo in telefonski aparat. Čez 30 minut se planinka pojavi v Poštarskem domu na Vršiču. Seveda sem hotel preveriti, ali je aparat resnično njen. Pri tem se je pojavila nova težava. Planinka ni imela pri sebi ne planinske izkaznice ne osebnega dokumenta o svoji identiteti. Družina iz štajerske pokrajine je imela srečo, da smo mi gorniki poštene in radi pomagamo vsem, ki se znajdejo v težavah, tudi tistim brez osebnih dokumentov. Čez Vršički prelaz še zlasti ob nedeljah potuje veliko turistov in zgodba bi se lahko končala tudi drugače.

Stanko Jaki

Trem alpinistom veteranom v slovo

V dobrih treh mesecih so se od nas poslovili trije alpinisti, vsi iz vrst prve povojne generacije in vsi moji soplezalci v obdobju od 1949. do 1951.: Ljubo Zupančič, Ivan Arnšek in Janko Blažej. Minila so desetletja. Plezali po stenah, vsaj v takem obsegu kot nekdaj, sicer nismo več, srečevali pa smo se. Posebno prijetno je bilo med veterani, vsako leto v prvih dneh oktobra, ali pa na smučanju in še kje. Časi so bili takrat drugačni, obujanje spominov pa vedno prijetno, čeprav se jih je veliko tudi izgubilo.

Ljubo Zupančič (1924–2007)

Povezani smo bili v AO Ljubljana Matica. Največ je plezal z menoj. Z Marjanom Keršičem - Bellačem je preplezal prvenstveno zimsko

Zimmer-Jahnovno smer, več vzponov je opravil tudi z Miho Verovškom. Poleti 1947 sva bila dalj časa v Julijskih Alpah. Nepozabno je ostalo plezanje v Triglavski severni steni. Takrat sva ponovila večino smeri v njej razen Čopovega stebra. Za komaj »leto dni stare« plezalce v tistem času to ni bilo »normalno«. (O tem govori tudi moj - sicer neobjavljeni - prispevek za zbornik ob 200. obletnici prvega vzpona na Triglav z naslovom »Dve generaciji v severni steni«). Od najinih zimskih vzponov naj omenim severno steno Škrnatarice januarja 1948. Bila sta hud mraz in snežni metež. Okrog polnoči smo sestopili k Peričniku, še preden so se sprožili plazovi. Tudi skozi Okno v Planjavi smo se prebili s primitivno opremo.

Usoda je hotela, da je pri služnji vojaškega roka v jugoslovanski vojski ob nepravem času izrekel neustrezne besede. Le golemu naključju se je imel zahvaliti, da je preživel suženjsko delo v rudniku svinca v Trepči.

Naslednji del njegove življenjske poti je potekal v Nemčiji, v kateri je delal do upokojitve. Na Bledu si je ustvaril dom in stalno ohranjal stike z domovino. Veliko je smučal po vseh Alpah, doma pa smo ga večkrat srečevali na kolesu pod Julijci. Bil je srečen med nami - še posebno na vsakoletnem srečanju alpinistov veteranov.

Ivan Arnšek (1927–2007)

Prvič smo se srečali septembra 1948 na Korošici. Celjski AO je organiziral plezalni tečaj, na katerem sem sodeloval kot inštruktor.

Na tečaju sta bila tudi Ciril Debeljak - Cic in Ivan, ki sta že prej plezala skupaj. Posebej zanimiva je bila njuna prvenstvena Leva smer v Dedcu. Strma zajeda v prostem slogu - kar čista petica. Plezali smo v Vršičih in v severni steni Škarij. V Škarjah nas je zalotil dež in pod vrhom Ojstrice smo vedrili v neki skalni votlini. Lačni in premraženi smo odprli konzervo marmelade in si jo razdelili, predtem pa enoglasno zapeli »in bratje vsi enaki smo« - to je pomenilo pravično delitev konzerve. Naslednje poletje smo se večkrat dobili na Korošici. Preplezala sva Desno smer v Dedcu in dve prvenstveni v severni steni Ojstrice. Prva je bila Prečenje stene, v kateri se nama je pridružila Danica Pajer - Blažina. Smer nam je ostala v spominu po enkratnih razgledih pod najtežjimi mesti znanih smeri. Druga pa je bila

Desna, znana zaradi naravnih prehodov sredi strmih plošč in previsov. Opravila sva še vzpon skozi zadnje Prisojnikovo okno. Proti koncu novembra smo se še enkrat dobili na Korošici. Potem je odšel v emigracijo - leta 1949 je v zimskih razmerah čez Male pode in Turški žleb, nato pa po strmi grapi Mrzle gore dosegel dolino Bele nad Železno Kaplo. O vsem tem, pa tudi o strahotah, ki jih je predtem, takoj po vojni, doživel doma, smo izvedeli šele po pol stoletja, ob njegovem prvem obisku domovine.

Pred odhodom v Argentino je nekaj časa preživel v avstrijskem begunskem taborišču in na kmetih. Iz Buenos Airesa je odšel na jug in si v lepem turističnem središču v Bariločah počasi s trdim delom ustvaril dom in številno družino, na katero je bil zelo ponosen: sedem hčera, dva sinova ter enaindvajset vnukinj in vnukov, dvaindvajseti je prišel na svet že po njegovi smrti. Vsi so zavedni Slovenci, nekateri tudi že dalj časa žive v Sloveniji. V Bariločah je našel veliko rojakov, organiziranih v slovensko planinsko društvo, in z njimi uspešno sodeloval. Plezal je na številne tamkajšnje vrhove, nekateri izmed njih imajo celo slovenska imena. Imel je stalne stike z domovino. Komaj je čakal, da jo obišče; to se mu je uresničilo po 49 letih. Od takrat se je vsako leto vračal v Slovenijo in obiskoval številne znance in prijatelje. Tudi midva sva vedno šla na kakšen izlet, po navadi v gorski svet na obeh straneh meje. Prižgala sva sveče na grobu Cirila Debeljaka - Cica in Staneta Veninška, obiskala Danico in Sandija Blažino v Kopru ... Zadnji izlet je bil poslovilni, 10. septembra 2007. S severne in vzhodne strani sva pokukala v Savinjske Alpe. Čez Jezersko in Pavličevo sedlo sva se odpeljala pod Olševo in navzdol v Logarsko dolino ter Robanov kot. Tam mi je Ivan pokazal, kje je novembra leta 1949 preživel svoj golgot. Ob poti sem dobil obvestilo, da Ljuba ni več. Tri me-

sece pozneje se je poslovil tudi Ivan. Počiva v daljnih Bariločah.

Janko Blažej

(1929–2008)

Čez tri tedne se je poslovil tudi Janko. Še leto predtem sva ga s Sandijem Blažino obiskala v Portorožu. Že dve leti smo ga pogrešali

na srečanjih veteranov. Bil je eden izmed aktivnih mladih alpinistov AO Jesenice, idealist, razgledan in izobražen. Med njegovimi največjimi dosežki iz tistega obdobja je bil njegov prvi zimski vzpon z Marjanom Šavljem na Špik po Dibonovi smeri (4. in 5. marca 1949). Zaradi izredno težavnih razmer in pomanjkljive opreme, to je bilo za tiste čase značilno, je dobil usodne omrzline. Kljub invalidnosti je še naprej obiskoval gore. Dve leti pozneje (1951) sva skupaj plezala na Tirolskem, v skupini Wilder Kaiser, Dülferjevih kaminih v Totenkirchlu, SZ-razu Crista Turma in zahodni steni Predigstühla. Pisal je v Planinski vestnik; zanimiva so njegova razmišljanja o razvoju alpinizma. Veliko je plezal pozimi: v Razu Mojstrovke, skozi Okno v Zadnjem Prisojniku, v Visokih Rokavih, zahodni steni Široke peči in drugod. Ko ni več mogel na naša srečanja in sva se pogovarjala po telefonu iz koč na Gozdu, mi je na koncu rekel: »Naj živi Wilder Kaiser!« Njegov zadnji dom je pokopališče Beli Križ pri Portorožu.

Od alpinistov prve povojne generacije nas je ostala le peščica. Odšli so legendarni Ciril Debeljak - Cic, Miha Verovšek, Marjan Perko, Marjan Šavelj, Marjan Keršič - Belač, Stane Veninšek, Milan Pintar - Mik, Dane Škerl, Jože Govekar - Jozva in drugi. Za nas pa bodo ostali nepozabni. Ali kakor

pravi napis na stari egiptovski grobnici v Tebah: Odšli so, ne kakor mrtvi, ampak kakor živi.

Rado Kočevar

Ivan Arnšek

(1927–2007)

V Bariločah v Argentini je 16. decembra 2007 nenadoma zastalo srce plemenitemu prijatelju Ivanu Arnšku. Luč sveta je zagledal 10. 7. 1927 v Hrastniku. Od leta 1939 je obiskoval gimnazijo v Celju in nadaljeval šolanje v Ljubljani, v katero se je pred nemškim nasiljem leta 1941 umaknila vsa družina. Po vojni se je nastanil v Celju, se vključil v PD Celje in v letih 1948 in 1949 postal uspešen alpinist. Nadaljeval je tradicijo skalašev; v Ojstrici in Lučkem Dedcu je v navezah z Radom Kočevarjem, Danico Pajer in Cirilom Debeljakom preplezal nekaj zahtevnih smeri pete stopnje. Za jasnejšo predstavo o njegovi uspešnosti navajam nekaj smeri: prečenje severne stene Ojstrice (V-), Desna smer (V+) in SZ-raz Ojstrice (V-), Arnškova (IV) in Leva smer v Dedcu (V). To so smeri, ki so postale klasične in so dokaz visoke ravni takratnega celjskega alpinizma.

S temi izkušnjami je decembra leta 1949 odšel čez Savinjsko sedlo ob Mrzli gori v Avstrijo in se nato leta 1951 izselil v Argentino. V Buenos Airesu je živel tri leta, nato pa leta 1953 odšel v Bariloče, si ustvaril družino in dom ter deloval kot profesionalni fotograf, ljubiteljsko pa kot čebelar. Vključil se je tudi v SPD Bariloče in Club Andino Bariloche. V tem okviru je leta 1957 sodeloval pri odpravi v Južne Kordiljere (prvenstveni vzpon na Cerro Balmaceda) ter opravil številne vzpone na Cerro Lopez, Cerro Catedral in Cerro Bonete v bariloški okolici. Povzpel se je tudi na vulkan Lanin. Ivan se je v Bariločah poročil z Marijo Simič iz Medane. Imela sta devet otrok. Vzgojila sta jih v zavedne in pridne Slovence; šest jih živi in dela

v Sloveniji, v kateri so si ustvarili družine.

Z Ivanom sem se prvič srečal leta 1996 ob 45-letnici SPD Bariloče, ko sem na proslavo in odprtje Vivaca Slovenia na Capilli v okviru PD Celje pripeljal skupino rojakov iz Slovenije. Opazil sem, da so se mu orosile oči od ganjenosti ob tem dogodku, ki je bil priznanje Slovenije celotni skupnosti SPD Bariloče; PZS ji je izročila plaketo. Drugo tako srečanje je bilo leta 2001, ko so praznovali 50-letnico SPD in poimenovali Vivac Slovenia po preminulem Vojku Arku. Spet smo prinesli iz domovine priznanje skupno-

sti, Vojku Arku pa lipov list za na grob. Ivan se je ob tej priložnosti kot dober čebelar izkazal, saj je vsakemu podaril kozarec medu. Za zvestobo goram in slovenstvu je Ivan leta 1998, ko je prišel prvič v Slovenijo, v Celju dobil priznanje PD Celje za zasluge, od skalašev pa častno članstvo. Od takrat, ko je prvič prišel na obisk k svojim otrokom, je začel poleti redno prihajati v svojo prvo domovino. Tako se je začel poslavljati in obujati spomine, ki jih je ustvaril v ljubezni do slovenstva in gora. Poslavljaj se je od domovine, ki ga je rodila in mu omogočila življenje, od otrok, ki ži-

vijo v Sloveniji, in od Argentine, v kateri je imel dom s preostankom družine. Njegovo življenje in trpljenje sta ustvarili spomine, ki gredo v večnost in potrjujejo misel Mile Kačič: »Ni smrt tisto, kar nas loči, in ni življenje tisto, kar nas druži. So vezi močnejše. Brez pomena zanje so razdalje, kraj in čas.« V tej mreži močnih vezi, ki jih je stkalo življenje, smo Ivanu hvaležni za sodelovanje in v spominu ostajamo združeni z njim. Tako bo živel spomin na plemenitega prijatelja, ki počiva v Argentini, ki jo je rad občudoval in častil.

Franc Zabukošek

Kako poznamo naše gore?

Ime osrednje gore na sliki?

Za nagrado so gamaše Creek, ki jih ponuja spletna trgovina z gorniško opremo www.kibuba.com.

Rešitev iz prejšnje številke:

Januarsko uganko je bilo treba dvakrat obrniti, da bi se prepoznalo goro na njej. Najprej na glavo, potem pa še levo-desno, saj je bila podoba Velike Babe zrcaljena v Krnskem jezeru. Kljub zahtevnosti smo dobili 49 pravih odgovorov, med katerimi je žreb izbral Tineta Vodopivca. Spletna trgovina Kibuba mu bo podarila jedilni komplet Outdoor.

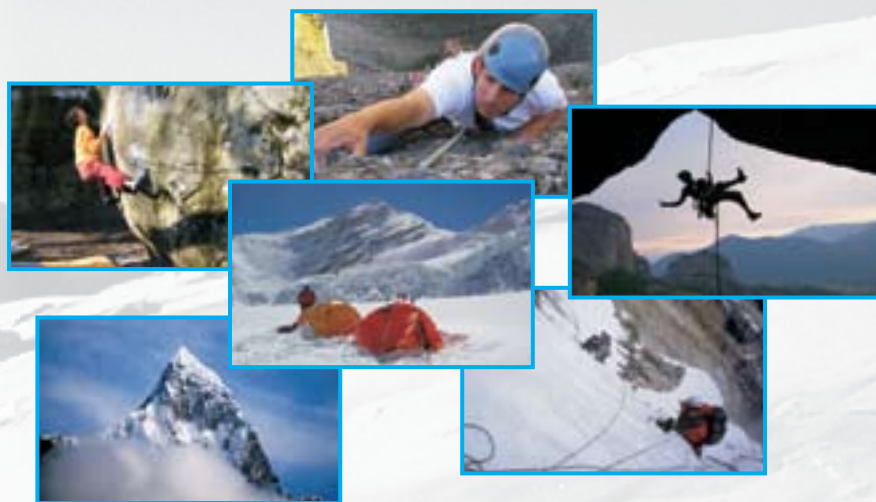
Nabralo pa se je tudi nekaj nepravilnih odgovorov: Šmohor, Debeli vrh, Lemež, Ogradi, Stador, Mala Montura, jezero na Planini pri Jezeru in samo Krnsko jezero.

Andrej Stritar

Andrej Stritar

Oddaja, ki prinaša delček gorskega sveta v vaše domove.

video OSKAR
www.video-oskar.com

ANNAPURNA

ANNAPURNA trgovina
Krakovski nasip 4,
Ljubljana
tel.: 01/ 426 34 28

e-pošta: info@annapurna.si
www.annapurna.si

Čas je življenjskega pomena! PLAZOVNE ŽOLNE

PIEPS DSP

- ima vsaj enkrat večji "realni" domet kot vse druge žolne na slovenskem trgu
- je izredno enostavna za uporabo
- programska verzija 5.0 pomeni revolucijo na področju diferenciranja večih signalov

PIEPS Freeride

najmanjša, najlažja in najcenejša lavinska žolna na svetu! Ker deluje popolnoma digitalno je med lavinskimi žolnami nižjega cenovnega razreda daleč najenostavnejša za uporabo.

PLAZOVNI ZRAČNI MEH

ABS nahrbtniki

• ABS nahrbtnik lahko prepreči da bi vas zasul snežni plaz

• Ali bo nekdo preživel snežni plaz, je odvisno od tega ali mu uspe ostati na površju

več na spletni strani:
abs-lawinenairbag.de

PRI NAS JE SAMO NAJBOLJŠE DOVOLJ DOBRO!

Got it!

Lastnosti

Magnezijeve zaponke

Zaponke za turno smučanje

Nastavljive zaponke

a.d.d. koncept čevlja

a.d.d. Broadband2 jezik

Večkrat brizgana plastika

Mehanizem smučanje - hoja

Karbonske ojačitve

Gumb za nastavitev naklona

Koristi

Lahke, trdne, varne

Med hojo zavarujejo zaponko

Za prilagoditev nogam z nižjim nartom

Udobje, odličen oprijem noge

Mehko, a čvrsto progresivno gibanje
Pritisk zaponk razporedi po večji površini

Izredno vzdržljiva, nudi odlično oporo

Enostavno menjavanje položaja smučanje - hoja

Lahka, toda izredno trdna struktura

Enostavno nastavljanje naklona

**FREE RIDE
ENDORPHIN**